

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

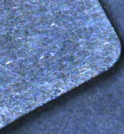
Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

OK 20-783

159
DE

GEHEEL VERNIEUWDE EN VERBETERDE

TRAP DER JEUGD,

Of Naauwkeurige en Bevatelijke Grondlegger der Nederduitſche

SPEL-LEES-SCHRIJF- EN T A A L - K U N S T ;

Niet alleen naar de eenvoudige vatbaarheid en het aangroeiend begrip der Leerlingen, van het A, B, C af, tot eene volkomene kennis in het spellen en lezen ingerigt, maar ook zeer nuttig en noodzakelijk voor Ouders, die geene gelegenheid noch vermogen hebben, om hunne Kinderen ter School te zenden.

Kort en klaar, tot algemeen Huis- en Schoolgebruik, opgesteld

DOOR

BASTIAAN CRAMER,

In leven Hoog- en Nederduitſch Schoolhouder te ARNHEM.

NIEUWE, VERBETERDE UITGAVE, INGERIGT NAAR DE SPELLING, BIJ HET STAATS-BEWIND DER BATAAFSCHE REPUBLIEK OP DEN 18 DECEMBER, 1804, AANGENOMEN EN BEKRACHTIGD.

Te A M S T E R D A M, by

SCHALEKAMP en VAN DE GRAMPPEL,
Boek- en Papierverkoopers op den Nieuwezyds Voorburgwal, over de Nieuwe Kerk, in de zwarte Hen.

1830.

Duitsch Kapitaal A / B / C.

A B C D E F G H I J K L M N O
P Q R S T U V W X Y Z.

Duitsch Gemeen A / B / C.

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t
u v w x y z. ſ ſ ſ ſ ſ ſ &c.

Romeinsch Kapitaal A, B, C.

A B C D E F G H I J K L M N O P
Q R S T U V W X Y Z. Æ.

Romeinsch Gemeen A, B, C.

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u
v w x y z. æ œ ét &c.

Curcijsch Kapitaal A, B, C.

A B C D E F G H I J K L M N O P Q R
S T U V W X Y Z.

Curcijsch Gemeen A, B, C.

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t u
v w x y z.

Kapitaal nieuw Schrijf- A, B, C.

A B C D E F G H I J K L M
N O P Q R S T U V W X Y Z.

Gemeen nieuw Schrijf- A, B, C.

a b c d e f g h i j k l m
n o p q r s t u v w x y z.

Kapitaal oud Schrijf- A, B, C.

A B C D E F G H I J K L M N
O P Q R S T U V W X Y Z.

Gemeen oud Schrijf- A, B, C.

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t
u v w x y z.

C, Q, X en P zijn vreemde Letters, en worden ook alleen maar in vreemde woorden gebruikt.

Trap der Jeugd.

EERSTE TRAP.

Woorden en Lettergrepen van twee Letters, uitgaande naar den klank van de vijf Zelfklinders of Vocalen, a, e, i, o en u.

1. Les.

Ba	be	bi	bo	bu
Cu	co	ci	ce	ca
Da	de	di	do	du
Fu	fo	fi	fe	fa
Ga	ge	gi	go	gu
Hu	ho	hi	he	ha
Ja	je	ji	jé	ju
Ku	ko	ki	ke	ka
La	le	li	lo	lu
Mu	mo	mi	mé	ma

2. Les.

Na	ne	ni	no	nu
Pu	po	pi	pe	pa
Ra	re	ri	ro	ru
Su	so	si	se	sa
Ta	te	ti	to	tu
Vu	vo	vi	ve	va
Wa	wé	wi	wo	wu
Xu	xo	xi	xe	xa
Za	ze	zi	zo	zu

Woorden en Lettergrepen van twee Letters, waar in de Klinders voorgaan.

3. Les.

Ab	eb	ib	ob	ub	am	em	im	om	um
uc	oc	ic	ec	ac	un	on	in	en	an
ad	ed	id	od	ud	ap	ep	ip	op	up
uf	of	if	ef	af	ur	or	ir	er	ar
ag	eg	ig	og	ug	as	es	is	os	us
uk	ok	ik	ek	ak	ut	ot	it	et	at
al	el	il	ol	ul					

Woorden en Lettergrepen van drie Letters.

4. Les.

Bla	ble	bli	blo	blu	Sla	sle	sli	slo	slu
Clu	clo	cli	cle	clu	Smu	sno	sni	sne	sma
Dra	dre	dri	dro	dru	Sna	sne	sni	sno	snu
Flu	flo	fli	fle	flu	Spu	sno	sni	sne	sna
Gla	gle	gli	glo	glu	Tra	tre	tri	tro	tru
Klu	klo	kli	kle	klu	Vru	vro	vri	vte	vra
Pla	ple	pfi	plo	plu	Wra	wre	wri	wro	wru
Pru	pro	pri	pre	pra					

4. Trap der Jeugd.

Gelijkkluidende uitgangen van meest al de Woorden van ééne Lettergreep, die met (a) en (aa) gespeld worden, door welke klankherhaling een leerling veel gemakkelijker het spellen zal kunnen ingeprent worden.

De uitgang op a zelve is reeds genoegzaam gezien; dus gaan wij over tot de overige Letters van 't A, B, C, en wel naar orde van hetzelfde.

5. Les.

Uitgang op ad en at, als van éenen klank.

bad	glad	mat	prat	spat	wrat
blad	grat	nat	rad en	stad	zat
brat	had	pád	rat	vat	enz.
dat	kat	plat	schat	wat	

Uitgang op af en aft.

baf	draf	graf	laf	schaf	baf	draft
blaf	gaf	kaf	staf	straf	blaf	schaft

Uitgang op ag, agt en acht.

bag	plag	bragt	lacht	plagt	tracht	zacht
dag	rag	gracht	magt	pracht	vacht	enz.
lag	vlag	jagt	nacht	schacht	vracht	
mag	zag	kracht	paecht	smacht	wacht	

6. Les.

Uitgang op ak en akt.

bak	jak	pak	knak	vak	zwak	pakt
brak	krak	rak	sprak	vlak	bakt	zakt
dak	lak	stak	itrak	wrak	hakt	enz.
hak	mak	smak	tak	zak	lakt	

Trap, der Jeugt.

7

Uitgang met al, enz.

bal	mal	wal	kalk	hals	ge	smald
dal	stal	zal	spalk	maals		
gal	tal	galg	talk	balkt	ver	sgald
hal	val	balk	valk			

7. Les.

Uitgang op am, amd, ambt en ampt.

dam	nam	ram	zwam	ge	kramd	ambt
ham	lam	stam	damd			
kam	kwam	tam	kamd		vland	

Uitgang op an, and, ant, ans, anst en angst.

ban	brand	want	trans	
dan	hand	zand	ge	danst
jan	land	ge-zant		
kan	mand	kant	ver	glanst
man	pand	ba-lans		
pan	rand	dans	angst	
span	tand	glans	langst	
van	stand	krans	vangst	
band	wand	mans		

8. Les.

Uitgang op ap en apt.

grap	krap	slap	slap	ge	snap	be-trapt
kap	lap	schap	stap			
klap	pap	schrap	trap		snapt	

Uitgang op ar, ark, ard of art, arm, armd, arst.

bar	ark	kwart	arm	ge	karnd
kar	bark	smart	darm		
nar	hark	tart	warm	enz.	
schar	park	be-nard	al-larm		
star	hard <i>enz</i>	ge-fard	er-barmd		
bar	hart	ver-ward	ver-armd		

Trap der Jeugd.

Uitgang op as en ast.

das	pas	gast	plast
glas	plas	past	tast
gras	ras	kast	vast
jas	tas	last	wast.
kas	vlas	mast	enz.
las	was	past	

Uitgang op auw, auwd, aauw, aauwd en aauwt.

dauw	kaauw	raauw	be-naauwd
ge-dauwd	naauw	gaauw	kaauwt.

9. Les.

Uitgangen van gelijkkluidende Woorden en Lettergrepen, die met aa gespeld en dus lang uitgesproken worden.

Uitgang op aad en aat, als van eenen klank.

braad	graad	maad	zaad	graat	maat	staat
daad	kwaad	naad	baat	haat	plaat	straat
draad	raad	ge-waad	gaat	laat	praat	vraat

Uitgang op aaf, aafd en aaft.

braaf	laaf	slaaf	ge-laafd	slaaft
draaf	raaf	staaf	draaft	staaft
graaf	schaaf	be-schaafd	graaft	

Uitgang op aag, aagd en aagt.

daag	klaag	jaag	be {	draagt	waagt
draag	kraag	plaag		haagt	
graag	laag	zaag	ge {	klaagt	enz.
haag	maag	jaagd		plaagt	
jaag	staag	daagd		vraagt	

Trap der Jeugd.

10. Les.

Uitgang op aak en aakt.

gak	laak	staak	haakt	ge-smaakt
baak	maak	taak	kraakt	ge-staakt
blaak	naak	vaak	laakt	ge-wraakt.
braak	kwaak	waak	maakt	be-spraakt
draak	raak	wraak	naakt	be-waakt
haak	schaak	zaak	kwaakt	ver-zaakt.
kaak	smaak	blaakt	raakt	
kraak	snaak	braakt	schaakt	

Uitgang op aal, aald, of aalt.

aal	dwaal	paal	vaal	ge	draald	praalt
baal	haal	praal	waal		dwaald	taalt.
daal	kaal	kwaal	zaal		haald	
draal	maal	taal	ge-daald		paalt	

11. Les.

Uitgang op aam, aamd, enz.

aam	praam	be-faamd	ge-vaamd.
blaam	raam	ge-naamd	enz.
zaam	schaam	be	raamd
kraam	vaam	schaamd	

Uitgang op aan, aand, enz.

aan	gaan	staan	zaan
baan	haan	spaan	zwaan
blaan	laan	taan	ge-baand
ge-daand	maan	traan	enz.
daan	paan	vaan	
draan	raan	waan	

Uitgang op aap en aapt.

aap	jaap	raap	sluap	ge	gaapt
gaap	paap	schaap	slaapt		raapt.

Trap der Jeugd.

12. Les.

Uitgang op aar, aard en aas.

aar	jaar	schaar	aard	ge	klaard	jaars
baar	klaar	staar	daard	ge	paard	paars
blaar	maar	spaar	baard	ver	jaard	raars
daar	naar	staar	waard	ver	maard	vaars
gaar	paar	vaar	zwaard		haars	enz.
haar	raar	waar	gepaard		kaars	

Uitgang op aas, aad, aast, enz.

aas	gaas	maas	dwaas	ver	glaast	naast
baas	haas	ge-raas	ver-baad	ver	haast	raast.
blaas	kaas	vaas			blaast	

Uitgang op aauw, enz.

grauw, klaauw, nauw, pauw, raauw.

Uitgang op aai, enz.

baai	kraai	wai	kraaid	ge	waaid	ge	waaid
draai	paai	zwai	maaid	ge	zaaid	ge	zaaid
fraai	taai	ge-draaid	naaid		zwaaid		zwaaid.

Ziet daar meest al de uitgangen, die bij de Letter a en aa voorkomen. Op dezen voet zullen wij ook voortgaan met de andere Vocalen of Zelfklinkers, doch ons nu nog eerst een weinig ophouden met de korte en lange uitspraak van a en aa, wanneer die op een' Medeklinker neerkomt, gelijk in den eersten druk breder is voorgesteld; doch dat evenwel nu onnoodig is, om dat zulks hier reeds in de gelijkkluidende woorden, duidelijk genoeg, anders gezien en geleerd kan worden.

13. Les.

a kort	aa lang	a	aa	a	aa
al	aal	schal	schaal	zwan	zwaan
dal	daal	tal	taal	man	maan
hal	haal	val	vaal	bat	baat
kal	kaal	wal	waal	gat	gaat
pal	paal	zal	zaal	itad	itaat

Trap der Jeugd.

11

Hier zullen wij nu te gelijk de korte en lange uitspraak van e en ee, o en oo, u en uu, laten volgen, wanneer die mede op een' medeklinker nederkomen; doet ook maar weinige woorden tot een voorbeeld nemen, dewijl bij de gelijkkluidende woorden, even als bij de Letter a, zulks klaar genoeg geleerd en uitgebreid zal worden: alles om de Leerlingen maar te gewinnen aan de uitspraak, naardien het zoo zeer van het geringe oordeel der kinderen niet afhangt, en de reden nader wordt betoogd.

<i>kort</i>	<i>lang</i>	e	ee	e	ee	e	ee
bek	beek	heft	heeft	pen	peen	tred	treed
rel	reel	het	heet	kwel	kweel	vel	veel
del	deel	ker	keer	rep	reep	wek	week
eist	eelist	leg	leeg	scheld	scheeld	west	weest
fest	feest	men	meen	smet	smeet	zwem	zweem
geld	geeld	net	neet	stelt	steelt	zwet	zweet.

Met o en oo.

blos	bloos	los	loos	schok	schook	wond	woond
dof	doof	mor	moor	stort	stoort	zog	zoog
God	good	not	noot	strop	stroop	zon	zoon.
hol	hool	pogt	poogt	togt	toogt		
kok	kook	ros	roos	vorst	voorst		

Met u en uu.

buk	buuk	hur	huur	tur	tuus
bur	buur	hulp	huurd	vul	vuur
burg	buurt	lur	luur	vult	vuurt
dut	duurt	mur	muur	zur	zuur.
gur	guur	schur	schuur		

Van den zelfklinker i, welke niet verdubbeld kan worden, zullen wij op zijne plaats nader spreken, en nu overgaan tot de E.

Trap der Jeugd.

14. Les.

Letter E.

Uitgang op eh, ebt, ed, et, ee, eed, en eet.

heb	met	wet	beet	kleed	smeet
web	net	zet	breed	kneed	sneed
ebt	red	thee	deed	kreet	speet
hebt	slet	twee	eed <i>en</i>	leed	spleet
bed	smer	vee	eet	meet	weet
het	tred	wee	heet	neet	wreed
lek	vet	zee	keet	reet	zweet
let					

Uitgang op eef, eefd en eeft.

beef	keef	scheef	weef	beeft	kreeft	ge { streefd weefd zweefd.
dreef	leef	steef	zeef	geeft	leeft	
geef	neef	teef	zweeft	kleeft		

15. Les.

Uitgang op eeg en eegt.

deeg	reeg	weeg	kreegt	veegt	zweegt
kreeg	steeg	zeeg	leegt	weegt	<i>enz.</i>
leeg	veeg	zweeg	reegt	zeegt	

Uitgang op eek en eekt.

eek	breek	kweek	week	bleekt	smeekt	wreekt
beek	kreek	smeek	wreek	breekt	spreekt	be-zweekt
breek	leek	spreek	zweek	preekt	steekt	<i>enz.</i>
bleek	preek	steek	eekt	kwcekt	weekt	

Uitgang op eel, eeld en eelt.

eel	keel	steel	beeld	ge { scheeld speeld stceeld.	eelt
deel	meel	streel	beeld		steelt
geel	scheel	teel	ge { keeld kwceeld		
heel	speel	veel			

Uitgang op eem en eemt.

leem, neem, zeem, neemt, teemt.

16. Les.

Uitgang op een, eend en eent.

been	kleen	peen	speen	zeen	ver	} ge	speend meend steend
een	leen	roen	steen	leend			
geen	meen	scheen	veen	kleend			
heen	neen	sleen	wéen				

Uitgang op eep en eept.

keep	neep	sleep	zeep	neept	ge	} streept. zweept.
leep	streep	reep	zweep	sleept		

Uitgang op eer en eerd.

beer	keer	smeer	veer	zweerd	be	} ge	cleerd smeerd
geer	leer	speer	zeer	geerd			
heer	meer	weer		keerd			

Uitgang op ees, eesch en eest.

lees	rees	wees	feest	leest	weest.
pees	prees	heesch	geest	meest	

Uitgang op eeuw.

eeuw, leeuw, schreeuw, sneeuw, spreekw, weeuw.

17. Les.

Uitgang op eg, echt, egt, ek, ekt, el en eld.

leg	blek	spekt	be-gakt	el	stel	held
weg	gek	be-stek	ge-dekt	fel	tel	geweld
zeg	hek	erak	ge-lekt	hel	vel	veld
hecht	lek	vlek	ge-rekt	kwel	wel	kwelt
legt	nek	vrek	ge-vlekt	schel	ge-zel	scheld
zegt	dék	wék	ge-wekt	snel	zwel	ge} speld veld
bek	rek	be-dekt	bel	spel	geld	

Uitgang op elk, elm, elp, e's en elsch.

elk	melk	helm	help	pels
kelk	welk	schelm	schelp	helsch

Uitgang op em en emd.

hem, klem, stem, strem, hemd, ge-klemd, ge-stemd, ge-stremd.

Uitgang op en, end en ent.

ben	en	ken	pen	ten	ge	kend	rent
den	hen	men	ren	wen		wend	went.

Uitgang op ep, ept, er, ert, erd, erg, erk, erm, ern.

rep	schept	snert'	verg	sterk	berm	kern
schep	ver	werd	kerk	werk	scherm	enz.
fnep	ster	erg	merk	zerk	zwerm	
rept	hert	dwergr	perk	zwerk	bern	

Uitgang op es en est.

bes	les	zes	gest	mest	pest	vest
des	mes	best	lest	nest	rest	west.

De tweeklanken ei, eu, ae, oe, en alle overigen, zullen wij ieder opzettelijk bij elkander plaatsen, en gaan nu over tot de letter I.

18. *Les.*

Uitgang op id en it.

bid, smid, dit, git, pit, spit, wit, zit.

Deze letter, kort in de uitspraak zijnde, wordt lang gemaakt door bijvoeging van e, gelijk zulks in de volgende woorden te zien is:

Uitgang van bijna al de woorden met ie.

die	griek	fielt	riep	fler	lies
wie	kriek	hiel	schiet	tier	nies
zie	piek	priem	fliep	vier	spies
riet	riek	riem	bier	wier	vlies
brief	wiek	bien	dier	zier	vries
dief	ziek	dien	gier	giert	wies
grief	piekt	lien	hier	piert	giet
hief	riekt	tien	lier	tiert	hiet
lief	hiel	vlien	mier	viert	liet
wleg	kiel	wien	nier	wierd	niet
liegt	viel	zien	pier	bies	riet
vliegt	wiel	diep	schier	dies	vliet.
driegt	ziel	liep	spier	kies	

19. *Los.*

Uitgang der woorden in if, ift, icht, ig, igt, ik, ikt, il, ild, im, in, ind, ip, is, isch.

gif	rigt	ge-bikt	ver-spild	ge-zind
rif	schicht	likt	stild	kip
drift	sticht	schikt	ge{vild	klip
gift	ge{wigt	schrikt	wild	lip
schrift	zigt	zwikt	kim	schip
sticht	bik	bril	schim	slip
zigt	blik	gil	wim	snip
ligt	dik	pil	min	stip
zicht	lik	ril	spin	disch
dicht	mik	schil	tin	gis
jicht	pik	spil	win	lis
licht	schik	stil	zin	wis
ligt	schrik	vil	be-mind	visch.
nicht	wrik	wil	vind	enz.
pligt	zwik	schild	wind	

*Woorden met de Letter o.**Van eenen doffen klank.*

dof	vol	kom	spon	schopt
mof	wol	krom	fon	bons
pos	bom	mom	won	dons
pocht	brom	om	zon	ons
bok	dom	fom	op	bos
bol	gom	bron	pop	bosch.
dol	hom	kon	schop	enz.

*Woorden met de Letter o.**Van eenen harden klank.*

dok	rok	kop	form	los
doch	schok	top	storm	mos
nech	flok	strop	worm	ros
toch	stok	dopt	dorp	vos
god	wrok	fopt	florp	klos
hof	fokt	dor	worp	kost
grof	lokt	schor	schors	loft
lof	schok	snor	dorsch	post
dog	stokt	tor	norsch	rost
nog	wrokt	bord	torsch	lot
rog	bol	word	fort	mot
togt	hol	korf	gort	rot
fok	mol	storf	hort	schot
hok	rof	worf	kort	flot
klök	tol	zworf	lort	spot
kok	dep	borg	port	rot.
lok	fop	worg	schort	
pok	hop	zorg	spott	

Woorden met oo.

22. Les.

23. Les.

bood
brood
dood
lood
nood
rood
fnood
doof
kloof
loof
roof
schoof
floof
fnooft
ftoof
dooft
hoofd
klooft
looft
rooft
flooft
boog
hoog
koog
loog
poog
fpoog
toog
woog
zoog
be-toogd

ver-
hoogd
moogt
poogt
zoogt
dook
kook
rook
fmook
spook
ftook
fstrook
fmookt
ftookt
dool
kool
pool
fchool
zool
ver { deold
zould
boom
droom
loom
oom
room
fchroom
froom
toom
vroom
zoom
droom
fchroomt

stroomt
boon
hoon
koon
kroon
loon
fchoon
troon
toon
woon
zoon
hoont
loont
toont
woont
doop
hoop
knoop
koop
kroop
loop
fstroop
doopt
hoopt
knoopt
loopt
boor
door
hoor
keor
moor
fmoor

spoer
ftoor
voor
boort
hoort
moord
poort
fmoort
foort
fpoort
fstoort
voort
woord
boos
doos
hoos
koos
loos
poos
roos
hoost
kroest
loost
ge-roost
bloot
goot
groot
kloot
koot
moot
poot
froot

24. Les.

Woorden met de Letter u.

met uu.

lub	mud	ruk	ful	kurk	buur
schub	mug	stuk	rund	schurk	duur
kuch	rug	drukt	kunt	turk	huur
ducht	stug	ge-lukt	munt	bus	muur
jucht	buk	rukt	punt	dus	puur
lucht	druk	brul	schup	kus	schuur
ge-rucht	kruk	gul	durf	lus	vuur
zucht	nuk	nul	turf	mus	zuur

25. Les.

Woorden met de Letter ij.

bij	wijd	dijk	lijm	zwijn	spijs
gij	zijd	lijk	rijm	zijn	wijs
hij	kijf	rijk	lijm	schijnt	ijs
mij	lijf	wijk	zwijm	grijp	spijst
snij	rijf	zwijk	lijmt	rijp	wijst
wij	stijf	wijkt	rijmt	sliep	bijt
zij	vijf	bijl	lijn	trijp	mijt
lijd	wijf	mijl	mijn	grijpt	kwijt
mijd	krijg	stijl	pijn	nijpt	smijt
snijd	vijg	vijl	rijn	slijpt	spijt
strijd	zwijgt	wijl	schijn	grijs	vlijt
tijd	zigt	vijlt	wijn	prijs	zijt.

Dus hebben wij genoegzaam al de uitgangen en de meeste gelijkkluidende woorden voorgesteld. Wanneer nu een Leerling deze allen wel geleerd heeft, zal het hem weinig moeite kosten, om de woorden, uit meer dan ééne Lettergreep zamengesteld, te kunnen lezen. Maar wij hebben van de twee en drieklanken gesproken, van die opzettelijk, in het bijzonder, bij een te plaatsen, waartoe wij thans zullen overgaan.

26. Les.

Diphthongen of Twee-klanken.

Een Tweeklank is een klank, die uit twee onderscheidene Klinkers is zamengesteld, zoo als *ae, au, ei, eu* enz.

Met ae spelde men eertijds

Kaers, paerd, staert, waerd.

Tegenwoordig gebruiken wij hier voor de aa, en spellen

Kaars, paard, staart, waard.

Dan hierover zullen wij op eene andere plaats nader spreken.

Met au.

dauw, kauw, lau-wer, paus, enz.

Met ei.

dweil	heil	peil	reis	zeid
eisch	klein	plein	schrei	zeil
geit	lei	rei	scheid	veil
heid	meid	rein	steil	enz.

Met eu.

beuk	deur	heugt	jeugd	neus	reus
beul	fleur	heul	keur	peul	teng
beurs	geur	heup	keus	reuk	treur
deugd	geus	heusch	leus		

Met ui.

Men moet wel zorg dragen, om *eu* en *ui* niet onverschillig voor elkanderen te gebruiken, gelijk dit veeltijds geschiedt, naardien *eu* nooit den klank van *ui* aanneemt, dan in eenige eigen Naamwoorden, gelijk *Eugenius, Euphrates, Euangelium*, enz.

27. *Los.*

buig	gruis	kruim	luit	ruisch	struik
buik	guit	kruin	muil	ruit	struis
buk	huid	kruis	muis	schuif	tuig
buis	huig	kruit	muit	schuim	tuil
buit	huil	kuif	pluis	schuins	tuin
duif	huis	kuil	puin	sluikt	vuil
duig	juich	kuisch	pruim	sluip	vuist
duik	kluif	kuic	pruil	sluis	zuid
dum	kluit	luid	ruig	sluit	zuig
duin	kruid	luik	ruik	spruit	zuil
fluit	kruif	luim	ruil	spuit	zuim
fruit	kruik	luipt	ruim	stuif	zuip.

28. *Los.*

ou wordt mede wel eens verkeerd als *oe* uitgesproken, leert dan hier naauwkeurig het onderscheid in deze woorden.

ou en oe.

bloed	foei	loe	schoen	voen
bloei	gloed	loer	floeg	voer
bloem	goed	moed	floep	voet
boef	groen	moei	snoek	vloed
boek	groet	moes	snoep	vloer
boel	groei	moet	snoer	vloek
boen	hoef	noem	spoed	vroeg
boer	hoest	ploeg	spoen	wœl
boet	heen	poel	spoel	wroeg
broek	hoep	poen	stoel	zoek
doet	hoest	poes	stoep	zoel
doek	koek	roef	stoet	zoen
doel	koel	roem	toef	zoet
doen	koen	roep	toen	zwoeg
droeg	Kroeg	roest	voeg	zwoer
droes	kroes	roet	voel	<i>enz.</i>

29. Les.

Met ou.

bout	hout	oud	vouw
ge-bouwd	houw	be-rouwd	vrouw
brouwt	koud	schouw	woud
douw	kous	stout	zou
fout	mout	touw	zout
goud	mouw	trouw	enz.

Verlengde Tweeklanken.

Woorden met aai, aauw en eeuw.

baai	zaai	laauw	meeuw
draai	zwaai	maauw	freeuw
fraai	blaauw	naauw	spreeuw
kraai	flaauw	paauw	schreeuw
naal	graauw	geeuw	schreeuwt
taai	klaauw	leeuw	enz.

Met ooi.

dooit	looi	plooi
gooit	mooi	prooi
kooi	ooit	strooit.

Drieklanken.

Woorden met oei en ieuw.

boei	groeit	ge-roeid	nieuw
foei	moei	hieuw	kieuw enz.

Deze laatste, oei en ieu, worden Drieklanken genoemd, om dat daarin drie bijzondere klinkletters voorkomen.

Tot dus ver gaat mijn eerste, doch de moeilijkste, maar te gelijk ook de voornaamste Trap, welken ik in 29 School-lesfen verdeeld heb.

Het is de eerste, om dat dezelve, na de kennis der Letteren van 't a, b, c, bijna den ganschen grondslag van onze nederduitsche taal uitmaakt.

De moeilijkste, om dat er niets moeilijker is, dan de Kinderen met het a, b, c en den grond der spelkunst wel bekend te maken.

De voornaamste, om dat deze Trap meest al de uitgangen onzer taal in zich bevat, en de regte spelling van ieder woord, daar men nu gemakkelijk het meervoud van kan maken, aanwijst.

T W E E D E T R A P .

Woorden van twee Lettergrepen, volgens

het a, b, c.

Aard rijk	af breuk	am bacht	ap pel
acht baar	a ker	an gel	ar beid
ad der	ak ker	an ker	a rend

Men moet vooral bij tijds acht geven, in de eerste, tweede of meerder Lettergrepen in het oog te leeren houden, welke lang of kort afgebroken, en dus ook zoo uitgesproken moeten worden; dan wij zullen hier over nog eenige duidelijker onderscheidingen op zijne plaats opgeven.

arm band
as punt
a vond
a zijn
a zuur.

B

Baat zucht
ba den
bak huis
bal last
bar nen
bed den
beeld je
bees ten
be faamd
be gaafd
be haagd
be jaard
be kransd
be kwaam
be leefd
be paald
be raad
be schaafd
be twist
beu gel
be waard
be zorgd
bid den
bin nen
bit ter
blan ken
blee ken
blij spel
blik sem
bloei jen

bloe men
blok ken
bo dem
boe del
bol werk
bon dig
bood schap
bot heid
brand merk
brief je
bui gen

C

Ce ment
cha os
cij fer
cim baal
ci pier
ci pres
cir kel
ci ter
ci troen.

D

Da gen
da len
dam men
dap per
dar tel
deel baar
dein zen
dek ken
der tig
deug den
dich ter
dief je
dik wijs

dis tel
doch ter
doe ken
dol heid
door boord
doos je
doo ven
dor heid
dorsch vloer
draai jen
drank je
drie hoek
drij ven
drink bak
droef heid
dron ken
droog te
druiven
dub bel
duit scher
du kaat
dun ner
dur ven
duur zaam
dwaas heid
dwarl wind
dwin gen.

E

Echt breuk
e del
ee den
een dragt
eer ambt
eet zaal
eeu wig
ef fen

ei gen
ek ster
et ders
em mer
en gel
erf deel
ern stig
e ten
et ter
eu vel
e ven
e zel.

F

Fa bel
fak kel
feest dag
fel heid
fier heid
flaauw heid
flam bouw
flesch je
flu weel
fon tein
fraai heid
fransch man
fran sijn
fre gat
frisch held
fruit boom.

G

Gaaf heid
gaap ster
gaar der
gaauw dief
gaf fel

ga lei	ge huwd	grof heid	hol te
gang pad	ge kerm	gron den	honds nest
ga pen	ge kramd	groot heid	hoofd deel
ga ren	gek heid	gruis je	hoog moed
gar naal	ge kraak	gul zig.	hop man
gast heer	ge kruist	H	hout snip
ga ven	ge kwetst	Haak je	hûi den
ge acht	ge laakt	haan tje	hui len
ge baard	ge lach	haar band	huis braak
ge bed	geld bank	hak ken	hulp zaam
ge bekt	ge maakt	half rond	hut ten
ge belgd	ge naamd	hals regt	huur huis
ge beurd	ge paard	ha mer	huw baar.
ge bied	ge raakt	hand boek	I
ge bluscht	ge fcherpt	hand doek	Ie mand
ge bod	ge toetst	han gen	in boel
ge bootst	ge vleescht	har der	in borst
ge bouw	ge wrocht	hart je	in breuk
ge brand	ge zalfd	has pel	in druk
ge bruik	ge zwind	ha ten	in gang
ge brul	gid fen	ha zen	in ham
ge daan	gie rig	heb ben	in houd
ge deeld	gil de	he breen	in koop
ge dekt	glad heid	hecht heid	in landsch
ge dempt	gloei jen	heer lijk	in slaan
ge dicht	gods dienst	hef fen	in vloed
ge ding	goed heid	heil wensch	in zigt
ge doemd	golf je	helm stok	J
ge dorscht	gor del	he melsch	Jaag fter
ge duld	goud geel	hen nip	jaar boek
ge dwee	graad boog	her berg	ja gen
ge eerd	graf naald	her kaauwd	jagt hond
geens zins	gram fchap	heu pen	ja loersch
ge erf d	gras maand	hin ken	jam mer
gee fel	grens plaats	hoef smid	jan ken
ge gord	grie ven	hoek fteen	
ge groet	groei jen		

je gens
 ich tig
 io den
 ju das
 juf vrouw
 ju weel.

K

Kaar fen
 kaat fen
 kaats baar
 kaau wen
 ka bel
 kag chel
 kal koen
 kan nen
 ka non
 kan toor
 kap mes
 kar ren
 kas boek
 ka ter
 kee ren
 kei steen
 kel der
 ken baar
 kerf stok
 kerk dlef
 ker mis
 ke tel
 keur lijk
 klei grond
 klem men
 kle pel
 klet fen
 klim op
 klip je

kloek heid
 klok ken
 klom pen
 kloof je
 klop pen
 klos fen
 klui ven
 knaap je
 knap zak
 kneu zen
 knie len
 knip pen
 knod fen
 knor ren
 knup pel
 kod dig
 koel tjes
 koets je
 kolf bal
 ko lom
 ko men
 kom mer
 kond schap
 ko ken
 kool stronk
 koop brief
 koor den
 koot spel
 kop je
 ko raal
 kort heid
 kos ten
 koud jes
 kraai jen
 kraam kind
 krach tig
 kra men

kram men
 kren ken
 kreu pel
 krijgs raad
 krim pen
 kroeg je
 krom men
 kron kel
 kroo nen
 krop pen
 krui den
 kruik je
 kui per
 kuisch heid
 kun dig
 kus fen
 kwab be
 kwa den
 kwak kel
 kwa len
 kwars wijs
 kwar tel
 kwar tier
 kwas ten
 kwel len
 kwet fen
 kwe zel
 kwij len
 kwij nen
 kwij ten
 kwink slag
 kwis pel
 kwis ten.

L

Laag heid
 la den

lag ehen
 la ken
 lam heid
 lan oet
 land dag
 lan taarn
 lap pen
 last beest
 la tijt
 ia ten
 lauw rier
 le den
 leen heer
 jeep heid
 lee ren
 lees baar
 le gaat
 le ger
 leg gen
 lei den
 lek ken
 len den
 le pel
 les schen
 let ter
 leu gen
 le ven
 le zen
 lid je
 lie den
 lief de
 lig chaam
 lig gen
 lij den
 lijf wacht
 lijk asch
 lij men

lijn waad
lik ken
li moen
lin nen
lip pen
lof ipraak
lok aas
lol len
lon ken
loof werk
loom heid
loo nen
los bol
los heid
lo ten
lou ter
Luch ten
lui den
luk ken
lust ho
lut tel.

M

Maag den
maai jen
maak fel
maal tand
maan dag
maat klank
mag ten
ma ker
mak ker
ma len
mal heid
mal len
mark graaf
mar mer

mast boom
mat heid
ma tig
mee nen
meer der
mees ter
meet kunst
me laatsch
mel ken
men gen
mensch dom
mer ken
mest hoop
me taal
me ter
mid dag
mij nen
min nen
min naar
mir re
mis baar
mo de
moe der
moes kruid
mo gen
mol len
mo narch
mond kost
mooi tjes
moord kuil
mor gen
mos fel
mot tig
mud de
muis je
muis vaal
mui ten

murw heid
mu zijk.

N

Naai jen
naal den
naar stig
na bij
na buur
nacht maal
na dorst
na feest
na gaan
na hooi
na jaar
na ken
na maals
nar dus
na schrift
nat hals
na tuur
na vel
na zaad
neb be
neef je
nei gen
nek ken
ne men
ner gens
nest je
net heid
neus doek
ne vel
ne vens
nie mand
nog tans
noo dig

nood druft
nood dwang
noor den
noord pool
norsch heid
nuch ter
nut ter.

O

O blie
och tend
oks hoofd
o lie
o lijf
om gang
om trent
oogst maand
oo lijk
oor baar
oor biecht
op bouw
op dragt
o pen
op gaan
op komst
op loop
op roer
op schrift
op togt
op zigt
or kaan
oud heid.

P

Paai jen
paar den
pach ter

pa gie
 pak huis
 pa leis
 palm boom
 palts graaf
 pand rok
 pa pier
 pap pen
 par don
 pas lood
 pa trijs
 paus dom
 pers je
 pein zen
 pe kel
 pel grim
 pen ning
 pen feel
 pe per
 pe ren
 per fen
 pest huis
 peul vrucht
 piek je
 pijn bank
 pijn boom
 plaat je
 plank je
 plas fen
 ple gen
 pleis ter
 plei ten
 plig ten
 ploeg en
 plof fen
 plooi jen
 plooi rok

pluk ken
 poe der
 poel snip
 pof fen
 pog chen
 po gen
 pok jes
 pol der
 pol fen
 pom pen
 pop je
 pos ten
 pot doek
 pot fen
 prach tig
 pran gen
 pre laat
 pries ter
 prij ken
 prik kel
 pro ces
 proef stuk
 pro feet
 pro fijt
 pron ken
 prop pen
 pro voost
 prui men
 psalm boek
 pui je
 puin hoop
 punt dicht
 pur per
 put ten

R

Raad huis

raag bol
 raauw heid
 ra bat
 ra bouw
 rad der
 ra den
 rad heid
 ra ken
 ra pen
 rasch heid
 ra tel
 ra ven
 ra zen
 re aal
 re den
 ree bok
 regt bank
 rei ger
 rein heid
 reis geld
 rei zen
 re kel
 rek ken
 ren te
 rep pen
 res sort
 rid der
 rie ken
 riet bosch
 rig ten
 rim pel
 ring band
 ris pen
 ri vier
 ro bijn
 roei jen
 roc men

roer der
 rog chel
 ro ken
 rol steen
 ro mer
 ron das
 rood heid
 roof geld
 ros baar
 rot gans
 rots je
 rot ting
 rouw kleed
 ro zen
 rucht baar
 rui men
 rui schen
 ruisch pijp
 ruk ken
 run spel
 rust bed
 rus ten
 ruw heid.

S.

Sab bath
 sa bel
 sai zoen
 sar ren
 sa tijt
 sau sijs
 schaaf mes
 schaak bord
 schaal tje
 schaam rood
 schaap je

schaarsch heid	schrei jen	slor pen	speek sel
schaat sen	schrif tuur	slui ken	speel bank
schalk heid	schrijf boek	sluis je	spel len
schan de	schrik ken	smaad heid	spe lonk
schar ren	schrob ben	smaal dicht	spe nen
schat ten	schroei jen	smach ten	sper wer
scha ven	schro men	sma den	spie den
schee de	schui len	sma ken	spij ker
scheeps tucht	schui men	smar ten	spijs kas
scheer der	schui ten	sme den	spin huis
scheid brief	schuld boek	smeek schrift	spi ön
schel ling	schut bok	smel ten	spit sen
schelm stuk	schuur lap	smij ten	spit ten
schen den	se dert	smul len	splin ter
sche pen	ser pent	snaau wen	spoe den
schep per	sik kel	snak ken	spon de
schep ter	sim pel	snap haan	spook sel
scher men	sin gel	sna ter	spot ten
scheur buik	slaap bank	sne dig	spraak kunst
schie ten	sla gen	sneeu wen	sprei den
schif ten	slagt bank	snel heid	spren gen
schijn baar	slak ken	sner pen	spreuk je
schild knaap	slan gen	snij den	sprin gen
schip per	sla pen	snoei jen	spu wen
schoe nen	slap heid	snoe pen	staart riem
schof sel	sla vjn	snood heid	staat sie
schol len	sllech ten	snor ken	stad huis
school geld	slemp maal	snui ten	stal knecht
schoon zoon	slen pen	so ber	stam pen
schor sen	slou tel	sol daat	stand plaats
schou der	slij pen	som me	sta pel
schouw spel	sluk ken	sop je	stap pen
schraal heid	slim mer	spaar zaam	star ren
schran der	slin ger	spal ken	sta ven
schrap pen	slip pen	span ner	steek spel
schreeu wen	sluk ken	span riem	steen klip
	slou ven	spar ren	steil te

stel len
 stel ten
 stem mig
 sterf dag
 sterk te
 steu nen
 stui ten
 stief zoon
 stijf sel
 stik sel
 stil heid
 stin ken
 stoel gang
 stok ken
 stom pen
 ston den
 stoof pan
 stop pen
 stor men
 stout heid
 stroo men
 stroo pen
 stuif meel
 stuk je
 stul pen
 stuursch heid
 stu wen
 sui ker
 sus sen

T.

Taai heid
 taart je
 tab baard
 tach tig
 ta sel

tak je
 tal men
 tam heid
 tan den
 ta pijt
 tap pen
 tar bot
 tas sen
 teef je
 teel land
 tel gen
 ten ger
 ter gen
 te vens
 tig chel
 tij ding
 til baar
 ti tel
 toe gang
 tol len
 tom be
 too men
 toon bank
 too nen
 toots je
 to paas
 top je
 tor schen
 tou wen
 trech ter
 tre den
 tref sen
 trek beest
 treur dicht
 trom mel
 troo nen
 troos ten

trot sen
 trou wen
 tucht huis
 tuig huis
 tuin deur
 tui schen
 tus schen
 twaalf de
 twee dragt
 twij fel
 twin tig
 twis tig.

U.

Ui jen
 uit doen
 uit gang
 uit komst
 uit landsch
 uit schot
 uit togt
 uit vaart
 uit zet
 uur glas
 uur werk.

V.

Vaar baar
 vaar dig
 va der
 va gen
 vak ken
 val brug
 valsch heid
 van gen
 va ten
 vech ter

ve der
 vee dief
 veel maal
 veer man
 vei lig
 veld god
 vel len
 ver acht
 ver band
 ver delgd
 ver eischt
 ver frischt
 ver gramd
 ver heugd
 ver jaagd
 ver klaard
 ver kwikt
 ver langd
 ver minkt
 ver nieuwd
 ver plaatst
 ver roest
 ver schrikt
 ver traagd
 ver valscht
 ver zoend
 vet heid
 veu len
 ve zel
 vier dag
 vij and
 vijl sel
 vij ver
 vil len
 vin den
 visch dag
 vit ten

vla gen
 vlag gen
 vlak te
 vlam men
 vlas baard
 vleesch fap
 vle gel
 vlei jen
 vler ken
 vlie gen
 vlies je
 vlij tig
 vlok je
 vlot hout
 vlug heid
 vochtig
 vod den
 voe den
 voer man
 voet pad
 vol doen
 vol eind
 vol gens
 vol heid
 volk rijk
 vol maakt
 vol op
 vol tooid
 vonk je
 voog dij
 voor beeld
 voor dacht
 voor gaan
 voor haar
 voor jaar
 voor maals
 voor naam

voor raad
 voor fchans
 voort gang
 voor togt
 voor val
 voor werp
 voor zaal
 vor ften
 vou wen
 vra gen
 vracht fchip
 vreedzaam
 vreug de
 vriend fchap
 vroed vrouw
 vro lijk
 vruchtbaar
 vuil heid
 vul len
 vuur baak.

W

Waag hals
 waai jen
 waar dig
 waar lijk
 wach ten
 wa ken
 wak ker
 wal len
 wan del
 war men
 was kaars
 wa fem
 was fchen
 was fen
 web be

wed de
 weeg fchaal
 we reldsch
 werk baas
 wer pen
 wer waarts
 wes pen
 wes tersch
 we ten
 wet tig
 wie rook
 wig tig
 wij ders
 wijk plaats
 wijn berg
 wijs heid
 wij ting
 wild braad
 wind ei
 win ter
 wip pen
 wifch doek
 wit heid
 woe de
 woest heid
 wolfs melk
 wol len
 won der
 wor gen
 wra ken
 wreed aard
 wrijf baar
 wrin gen
 wrok ken
 wron gel

Z

Zaad bol

zaad je
 zaag fel
 zaai jen
 za del
 za gen
 zak je
 zelf bus
 zand bak
 zang maat
 zat heid
 ze den
 zee bloem
 zee man
 zee men
 zee pen
 ze gen
 zeps woord
 zeil baar
 ze ker
 zel den
 ze mel
 zend brief
 ze nuw
 zes tien
 ze tel
 zie den
 ziel loos
 zier tje
 zif ten
 zigt baar
 zij de
 zin gen
 zin ken
 zin fpreek
 zit plaats
 zo de
 zoe ken

zo gen	zui per	zwee men	zwet fen
zol der	zus ter	zweem fel	zwe ven
zo mer	zaai jen	zweep tol	zwich ten
zon dag	zwaar der	zwee ten	zwie ren
zond vloed	zwaar lijk	zwel gen	zwij gen
zoon tje	zwak heid	zwem men	zwij men
zout heid	zwa luw	zwen ken	zwik ken
zuch ten	zwan ger	zwe ren	zwit fers
zei len	zwart heid	zwer ven	zwoe gen.

Woorden van drie Lettergrepen, naar het a, b, c.

A

Aam bor stig

aan baf fen

aan een doen

aan fok ken

aan gaan de

aan han gen

aan ja gen

aan kan ten

aan kwee ken

aan lag chen

aan mer ken

aan naai jen

aan plak ken

aan ran den

aan schou wen

aan tas ten

aan tij gen

aan vaar den

aan wij zen

aan zit ten

aard ap pel

aard bo dem

aarts en gel

aarts her tog

a bri koos

acht baar heid

ach ten deel

ach ter gaan

ach ter ste

acht hon derd

ad der tong

a de men

af beel den

af dee len

af ei schen

af gie ten

af hak ken

af ja gen

af kap pen

af lan gen

af maai jen

af ne men

af pa len

af ra den

af scham pen

af tre den

af val len

af was schen

af zen den

a horn boom

ak ker bouw

al be dil

al ge meen

an der maal

a ne moon

ap pel boom

a ra biesch

ar beid zaam

arm sie raad

a vond maal

a zijn vat

B

Baard scheer dex

baat zoe ker

bab be laar

bad hou der

ba ke ren

bal las ten

bang ma ken

barm har tig

ba ta vier

ba zui nen
 be ar beid
 be bol werkt
 be daard heid
 bed ka mer
 beeld hou wer
 been sie raad
 be ër ven
 beest ach tig
 be gaafd haid
 be gek ken
 be hulp zaam
 be kne veld
 be kwaam heid
 be lag chen
 be lem merd
 bel ha mel
 be man nen
 be naai jen
 be oo gen
 be pein zen
 be rei ken
 be roe men
 be scha ven
 be schul digd
 be sef fen
 be sla pen
 be smet ten
 be snij den
 be spie den
 be staan baar
 be ste den
 be twis ten
 beu ke laar
 beurs snij der
 be vaar baar
 be waar plaats

be zaai jen
 bid den de
 biecht va der
 bier kel der
 bij schrij ven
 bil lijk heid
 bit ter heid
 blaas pij pen
 blaau w oo gig
 bla ken de
 blee kers hond
 blind doe ken
 bloed a der
 bloei jen de
 bloem pot ten
 bo dem tje
 boek druk ker
 boel hou der
 bok ach tig
 bond ge noot
 bood schap pen
 boog schut ter
 boom snoei jer
 boos aar dig
 boots ge zel
 bor duur sel
 borst har nas
 bosch go den
 bo ter melk
 bot te lier
 bouw mees ter
 bo ven wigt
 braad spit ten
 braam itrui ken
 brab be len
 brand em mer
 bras pen ning

breed voe rig
 bren gen de
 breuk mees ter
 broe der moord
 bron wel len
 brood bak ker
 broo de loos
 brou we rij
 buig zaam heid
 buk ken de
 buur lie den.

C

Ce del tje
 ce der boom
 chris te lijk
 chris ten dom
 chris te nen
 cij se ren
 ci lin der
 ci pres boom
 ci troen boom
 co rin the.

D

Daad vaar dig
 daar om trent
 da del boom
 dag boe ken
 dam bord schijf
 dank baar heid
 dap per heid
 dar tel heid
 das se vel
 deel ach tig

def tig heid
 dek man tel
 del vin gen
 den ken de
 der hal ve
 deug de lijk
 deur waar der
 di a mant
 doch ter tje
 dom me kracht
 dood gra ver
 doof ach tig
 door blin ken
 doorn ach tig
 door schij nen
 door trapt heid
 draag ze tel
 draai jin gen
 dra ken kop
 drang re den
 drank of fer
 drei ge ment
 drie dub bel
 drif tig heid
 drink be ker
 dron ken schap
 droog sche ren
 droom ach tig
 drui ven pers
 druk ke rij
 drup pe len
 dui de lijk
 dun ha rig
 dus da nig
 duur zaam heid
 dwa len de

dwars bal ken
 dwin ge land.

E

Eb ben hout
 echt bre ker
 e del heid
 eed zweer der
 een drag tig
 een oo gig
 een pa rig
 eens ge zind
 een zaam heid
 eer amb ten
 eer gie rig
 eet za len
 eeu wig heid
 ef fen heid
 e gyp te
 ei ge naar
 ei ken boom
 ei lan ders
 ei schin gen
 ek ster oog
 e le fant
 el le boog
 el pen been
 en gel schen
 en ter byl
 en te ren
 er bar men
 er fe lijk
 er ken nen
 ernst haf tig
 erts groe ven

C

er va ren
 eu vel daad
 e zel tje.

F

Faam schen der
 fa bel tje
 fak kel tje
 feest da gen
 fiel ten stuk
 fijn schil der
 flaau we lijk
 flik ke ren
 fluit spe ler
 fol ter bank
 fon tein bak
 for me ren
 for mu lier
 for tres sen
 fraai je lijk
 from me Jen
 fut se len.

G

Gaar bra den
 ga de slaan
 gal ach rig
 gal joot schip
 gan sche lijk
 gast hui zen
 ge a demd
 ge ak kerd
 ge an geld
 ge baar den

ge bor duurd
 ge dwee heid
 ge ein digd
 geel ach tig
 ge gee feld
 ge gra veerd
 ge han deld
 gei ten bloed
 ge jam mer
 gek ker nij
 geld boe te
 ge leerd heid
 ge maakt heid
 ge muil band
 ge nees kunst
 ge of ferd
 ge pij nigd
 ge fle pen
 ge sneu veld
 ge tem perd
 ge vaar lijk
 ge waar deerd
 ge wijs de
 ge zant fchap
 ge zind heid
 gie rig heid
 gij ze ling
 glad ma ker
 glas ma ker
 glas bla zen
 glib be rig
 glin fte ren
 god de lijk
 goed aar dig
 goo che laar
 gor del tje

goud gul den
 graf naal den
 gras dui nen
 gra vin nen
 gren del boom
 grim lag chen
 groei jen de
 groot ma ken
 gru we len
 gui che laar
 gul zig heid
 gun ftig lijk.

H

Haag ap pel
 haar naal den
 haas tig heid
 hag che lijk
 hak ke laar
 hals fie raad
 ham me tje
 hand ha ven
 aard nek kig
 ha ring buis
 heb zuch tig
 heer fchin gen
 hef tig heid
 hei den dom
 heil wen fchen
 hei me lijk
 he kel dicht
 hel baar dicr
 he me ling
 hen ge laar
 heng fte bron

her berg zaam
 heu ge nis
 heu vel tje
 hin de ren
 hit tig heid
 hob be len
 hoe da nig
 hoeks ge wijs
 hof die naar
 hof fe lijk
 hok ke ling
 hol lig heid
 hom me len
 honds da gen
 hoofd fche del
 hooi bo ter
 hou din gen
 ho ve nier
 hui che laar
 huis ge zin
 hui ve rig
 hup mid del
 hun ke ren
 hup pe len
 huur ka mer
 hu we lijk.

I

In beel den
 in boor ling
 in draai jen
 in en ten
 in et fen
 in gaan de
 in ge brand

in ge ënt
 in ge haald
 in ge jaagd
 in ge kocht
 in ge lokt
 in ge mengd
 in ge naaid
 in ge oogst
 in ge plant
 in ge rold
 in ge sleept
 in ge toomd
 in ge ven
 in ge wijd
 in ge zaaid
 in gie ten
 in glij den
 in gra ven
 in groei jen
 in ha len
 in ja gen.
 in kar naat
 in klim men
 in men gen
 in ner lijk
 in oog sten
 in pak ken
 in rol len
 in schen ken
 in fla pen
 in span nen
 in trek ken
 in val len
 in war ren
 in zou ten
 in zul ten

J

Jaar ge tij
 jam me ren
 jan kin gen
 jeug dig lijk
 jo den land
 jon ge ling
 ju wee lier.

K

Kaal hoof dig
 kaas koo per
 kab be len
 ka ke been
 kalk bran der
 ka me nier
 ka mer heer
 kan deel maal
 kar bon kel
 kat oo gen
 kei zer rijk
 kel de ren
 ken ne lijk
 kerk die naar
 ke ten tje
 keu ken meid
 keur ben de
 kik vorsch je
 kin der loos
 kit te len
 klaag schrif ten
 klad pa pier
 kla ver blad
 kleer bor stel

klein ach ten
 klem re de
 klet fin gen
 klier ge zwel
 kloe ke lijk
 klok gie ter
 kloos ter voogd
 klop pin gen
 klucht ma ker
 knap han dig
 knip schaar tje
 koel kel der
 kof fer tje
 kom kom mer
 kond schap pen
 ko nin gen
 ko ning rijk
 kop pe laar
 ko ren aar
 kor rel tje
 kos te lijk
 kou fe band
 krab be len
 krach te loos
 krank zin nig
 kreu pel bosch
 krie oe len
 krijgs ba nier
 krings ge wijs
 krom bog tig
 kron ke len
 krui de nier
 kruis ge zant
 kus sen tje
 kust scheep jes
 kwaad aar dig

kwak ke len
kwa lijk heid
kwe ap pel
kwel lin gen
kwij nen de
kwijt ma ken
kwik staar tent
kwink sla gen
kwint ap pel
kwis tig lijk.

L

Laat dun kend
laauw ach tig
la bi rint
lach rim pel
la fe nis
lam met je
land bou wer
lang du rig
lap pin gen
last dra ger
le de kant
loop oo gen
leer ja ren
leeu win ne
le ger plaats
lei din gen
lek ken de
len te maand
les se naar
let ter greep
leu ge naar
lig cha men
ligt vaar dig

lijd zaam heid
lijk asch bus
lijn draai jer
lij vig heid
lin de boom
lod der lijk
lof se lijk
lok dui ven
loo che nen
loof hut ten
loon trek ken
loop gra ven
los bol len
lot brief je
loa te ren
luid ruch tig
luis te ren
luis ter rijk
lust pri eel.

M

Maai jin gen
maan de lijks
maat ge zang
ma ger heid
mag te loos
ma je steit
ma ke laar
mal lig heid
man ge len
man haf tig
ma nie ren
mar te laar
ma tig heid
ma ze len

med ge zel
meel bui det
mein ee dig
melk em mer
men nin gen
men sche lijk
mee re min
mer ke lijk
met se len
mid dag lijn
mid del punt
mid der nacht
mij me ren
mijn del ver
milt ziek te
min na rij
mits ga ders
mod de rig
moe de loos
moei je lijk
mo gend heid
mo le naar
mol len hol
molm ach tig
mom pe len
mond ge sprek
moord da dig
moo ren land
mor gen ster
mos sel man
muil ban den
mui zen nest
munt mees ter
mus kaat noot
muur an ker
muur bloe men

N

Naai man de
naam ge noot
na a pen
naar ftig heid
naauw keu rig
na bij heid
na bootfen
na buur fchap
nach te gaal
na gel bloem
na oog ften
na fpeu ren
ne gen de
nei gin ge
nies poe der
nij dig heid
nood druf tig
noor den wind
no ten fchelp
nut te loos
nut ti gen

O

Oe fe naar
of fe raar
of fi cier
ok ker noot
om ar men
om ge gord
om gra ven
om hel zen
om zwer ven
on aar dig

on be angst
on be bouwde
on be dacht
on eer lijk
on be fchaamd
on be wust
on bil lijk
on dank baar
on der broek
on deug den
on deu gend
on e del
on feil baar
on ge gespt
on ge vischt
on ge wrocht
on kwets baar
on fchul dig
ont aard heid
ont bie den
ont dek ken
ont vein zen
ont zak ken
on ver fchrikt
on voeg baar
on vol daan
on waar heid
oog ap pel
oogst zol der
oor baar heid
oor log fchip
oos ten wind
oot moe dig
op beu ren
op ge bouwde
op gie ten

op gooi jen
op hef fen
op ja gen
op kwee ken
op per heer
op fcher pen
op tel ler
op zuï pen
op zwel gen
o ra kel
os fen huid
ou der dom
ou der wets
oud he den
oud va der
o ver daad
o ve rig
o ver togt
o ver vloed
o ver welfd

P

Paal mees ter
paar den boon
pacht hoe ve
palm zon dag
pand pen ning
pa pië ren
pa ra dijs
p's faat wind
pein zi gen
pen ne mes
pe pe ren
per fin gen
pest ko len

pijn bân ken
 pij laar tje
 pil le gift
 pim pel mees
 pink ste ren
 plaat snij der
 pla ne ten
 plas re gen
 plat neus je
 pleg tig heid
 pleit ge ding
 pleng of fer
 ploeg ij zer
 plom pe lijk
 plot se lijk
 pluim a luin
 pluk ha ren
 po e zij
 po lijs ten
 post bo den
 pot scherf je
 praal dich ten
 pre di kant
 pries ter ambt
 prijs se lijk
 prik ke ling
 prin ses se
 pro cu reur
 proef deun tje
 pron ker tje
 pro per heid
 puil oo gig
 punt dich ter
 pur per rood
 put ter tje
 put wa ter.

R

Raad ge ven
 raas kal len
 rab be len
 ra bra ken
 ramp za lig
 rap pig heid
 ra vot ten
 ra zer nij
 red din gen
 ree bok je
 re ke nen
 reuk ma ker
 rib be tje
 rid der lijk
 rij ke lijk
 rim pe len
 rin ge tje
 rit fig heid
 ri vier paard
 roei ban ken
 roem gie rig
 rog che laar
 rog gen brood
 rol len de
 ro mei nen
 rond ach tig
 rood ver wig
 roof ach tig
 roof gie rig
 rot ge zel
 rouw ge huil
 ro zij nen
 rui schin gen
 ruk win den

rust da gen
ru we lijk.

S

Sab bath dag
 sa cra ment
 schaap her der
 scha du wen
 scham per heid
 schar la ken
 schat tin gen
 scheeps be stuur
 scheer bek ken
 scheid mu ren
 scherm kun de
 schiet ge weer
 schik go din
 schit te ren
 schof feer der
 schoor steen geld
 schouw spe len
 schraag beel den
 schrijf mees ter
 schui se laar
 sel de rij
 sid de ren
 sie ra den
 sier lijk heid
 slaap dron ken
 slag or de
 slan get je
 sla ven markt
 sleep dra ger
 slib be ren
 slor dig heid

sui me ren
smaad woor den
smeer ach tig
smoor dron ken
smul lin gen
snap ha nen
snip pe ring
spaan de ren
spies wer per
spits vin nig
spot ach tig
sprink ha nen
spu win gen
staart ster ren
staat zuch tig
stad hou der
stal mees ter
star oo gen
ste de ling
steen kui len
steil oo rig
stem pe len
ster fe lijk
steu nen de
stip te lijk
stoof pan nen
stop pe len
storm hoed je
stort re gen
stou te lijk
straat deun tje
strem min gen
stren ge lijk
strijd baar heid
strik re de
strooi jin gen

struik roo ver
stuur man schap
suf fen de
sui ke ren
suk ke len.

T

Taal kun de
tach tig ste
ta fel bord
ta fe reel
tak ken bos
tal rijk heid
ta me lijk
tan de loos
tap pin gen
tas te lijk
te gen spraak
tel lin gen
tem pel tje
ter pen tij
tes ta ment
the fau rier
tien dub bel
tim me ren
tob be tje
toe be reid
toe jui chen
toet sin gen
toe wen schen
tog tig heid
tol le naar
ton net je
too neel stuk
trom pet ten

C 4

troost brie ven
troost dra ger
too ver konst
top pe mast
tò te bel
touw draai jer
trak te ment
tra nen vocht
tra wan ten
tref fe lijk
treur ge dicht
tri umf poort
troe tel kind
trou we loos
rucht mees ter
twee ja rig
twij fe laar
twin tig maal
twist re de.

U

Uit ban nen
uit ber sten
uit bot ten
uit bui gen
uit bui len
uit du wen
ui ter lijk
uit et fen
uit ge schept
uit ge teerd
uit ge veegd
uit ge werkt
uit gie ten
uit groei jen

uit hou wen
 uit jou wen
 uit kam men
 uit kwij nen
 uit lag chen
 uit mel ken
 uit ne men
 uit put ten
 uit red den
 uit schud den
 uit span nen
 uit trap pen
 uit vaag sel
 uit wan nen
 uit zen den
 uit zwen ken
 uur wij zer.

V

Vaan del tje
 vaar dig lijk
 va der land
 vad zig heid
 val ke nier
 vast ge steld
 vat tin gen
 ve der bos
 veel ver wig
 vei lig heid
 veld ci pres
 ver an derd
 ver bas terd
 ver der ven
 ver ef fend
 ver flau wen

ver gui zen
 ver ja gen
 ver keer bord
 ver kwis ten
 ver scheu ren
 ver schil len
 ver sie ren
 ver want schap
 verw doos je
 ver zil verd
 ves ting bouw
 visch ach tig
 vis schers bark
 vlak pa pier
 vlam met je
 vlas ka mer
 vleesch hou wer
 vleu ge len
 vlieg span sel
 vloed wa ter
 vloei ach tig
 vlog ha ver
 voed ster ling
 vol hou der
 vond wa ter
 voog des se
 voor koop ster
 voor schrij ver
 voor stan der
 voort ge bragt
 voort ge strooid
 voort groei jen
 voort plan ten
 vor de ren
 vor ste lijk
 vra gen de

vreed zaam held
 vree zin gen
 vreug de dag
 vroed ma ken
 vro lijk heid
 vrou we lijk
 vrucht baar heid
 vuil nis hoop
 vun zig heid
 vuur wa gen.

W

Waag mees ter
 waai jin gen
 waar deer baar
 wacht hou der
 wal gen de
 wan del dreef
 wan kel baar
 wan ke len
 wa pen dans
 war kop pig
 was sen beeld
 wa ter bak
 wa ter nimf
 wa ter slang
 wed ding schap
 we der gaan
 wed loop baan
 we du we
 wee nen de
 wen schen de
 we ren de
 werp ge weer
 wes hal ve

wet bre ker
 we zen lijk
 wig che len
 wijd be roemd
 wiin a zijn
 wijn stok plant
 wil der nis
 win ge west
 win ter maand
 wip pin gen
 wis fe laar
 wit te brood
 woe ke raar
 won der baar
 wor ste laat
 woud e zel
 wre ken de
 wroe gen de
 wroe gin gen.

Z

Zaad ak ker
 zaag mo len

zaai jin gen
 zacht moe dig
 za del paard
 za lig heid
 zal vin gen
 za men komst
 zand groe ven
 zang mees ter
 zee al sem
 zee ba ren
 zee eng te
 zee ge klots
 zee lie den
 zee mon ster
 zee oe ver
 zeep ach tig
 zee fol daat
 zee vaart kunst
 ze gel ring
 zeld zaam heid
 zend brief je
 ze nu wen
 zes hoe kig
 ze ver zaad

ziel mis fen
 ziel to gen
 zij pe laar
 zil ver mijn
 zin de lijk
 zin twis ten
 zoen of fer
 zol de ren
 zo mer huis
 zon da res
 zon ne beeld
 zoog var ken
 zor ge lijk
 zout va ten
 zuid wes ten
 zuur dee sem
 zwaard ve ger
 zwan ger heid
 zwart ach tig
 zwart ma ken
 zweet a der
 zweet drup pel
 zwet sin gen
 zwijn e gel.

Woorden van vier Lettergrepen.

A

Aal be zi en
 aal moe ze nier
 aam bors tig heid
 aan be schrij ving
 aan be ste den
 aan bid de lijk
 aan dach te lijk

aan een han gen
 aan ge bon den
 aan ge dron gen
 aan ge gre pen
 aan ge han gen
 aan ge kon digd
 aan ge le gen
 aan ge moe digd
 aan gren zen de

aan hang fel tje
 aan kle ven de
 aan kwee ke rij
 aan lan gen de
 aan mer kin gen
 aan no pin gen
 aan prik ke len
 aan schrij vin ge
 aan tee ke naar

ach ter klap per
 ach ter straat jes
 acht hon derd-
 maal
 af bid din gen
 af drij vin gen
 af ge bro ken
 af ge mat heid
 af ge vaar digd
 af grijs se lijk
 af gun stig lijk
 af los sin gen
 af schil de ren
 af troe te len
 af voe rin gen
 af wij ken de
 a ka de mie
 al be dil ler
 al ge meen heid
 al mag tig heid
 am ster dam mer
 an der hof maal
 a po the ker
 arg lis tig heid
 a vond ster ren
 a zuur ver wig.

B

Baat zuch tig heid
 bab be laar ster
 bal da dig heid
 ban ket bak ker
 barm har tig heid
 be bol wer ken
 bed de vul sel

be dek kin gen
 be den ke lijk
 be der fe lijk
 be die nin gen
 be dil lin gen
 be ee di gen
 beeld hou we rij
 be er vin gen
 be geer lijk heid
 be ha gen de
 be hou de nis
 be jam me ren
 be let se len
 be man te len
 be oor lo gen
 be pleis te ren
 be reid wil lig
 be scha du wen
 be sin ge len
 be snij de nis
 be ta me lijk
 be val lig heid
 be weeg re de
 be wim pe len
 be za digd heid
 be zwij ken de
 bij een bren gen
 bij krui pen de
 bij zón der heid
 bin nen bren gen
 blan ket sel doos
 blind ach tig heid
 bloed ge tui gen
 bloem go din nen
 boek druk ke rij
 boe zem vrien den

bok ge stern te
 bol werk ma ker
 boomfnoeijingen
 bouw mees ter
 schap
 bo ven drem pel
 bril len ma ker
 bui ten lan der
 oul de ren de
 bur ge mees ter.

C

Ce der boo men
 chris te lijk heid
 ci ter spe len
 ci troen boomen
 ci troen ver wig.

D

Daar be ne ven
 daar en bo ven
 da de lijk heid
 da ge lijk sche
 dag re gis ter
 dank zeg gin gen
 deel ach tig heid
 den nen ap pel
 deur be waar der
 di a ken schap
 diep zin nig heid
 dob bel stee nen
 dom me lin gen
 door bin ken de
 door ge val len

door hak kin gen
 door lei din gen
 door men gingen
 door nat tin gen
 door re ge nen
 door snuf fe len
 door voch ti gen
 door wan de len
 dorst les schin gen
 drang re de nen
 drink be ker tje
 drui ven tros sen
 dub bel har tig
 dui vel ban ner
 twee pe rij en
 dwin ge lan dij.

E

Ech te lin gen
 e del moe dig
 een pa rig heid
 eer gie rig heid
 ei gen zin nig
 ek fter oo gen
 er va ren heid
 es sche boe men
 et ter bui len
 eu vel da den
 e zel ach tig

F

Fa bel ach tig
 fak kel dra ger
 fa ri ze er

fe bru a rij
 fiel ten stuk ken
 flaauw har ti gen
 flik ke rin gen
 fon tein bui zen
 fran je ma ker
 fruit dra gen de.

G

Gaar bra de rij
 gaauw die ve rij
 ge beur te nis
 ge bied zuch tig
 ge boor te dag
 ge borst har nast
 ge dach te nis
 ge denk schrij ver
 geest drij ve rij
 ge fat foe neerd
 gek ker nij en
 ge loof waar dig
 ge luk za lig
 ge nees kun dig
 ge o pen baard
 ge rant foe neerd
 ge schied boek je
 ge tem perd heid
 ge vic ren deeld
 ge wel de naar
 ge wig tig lijk
 ge za men lijk
 gil de broe der
 glin ste ren de
 god ge leerd heid
 god za lig heid

goed wil lig heid
 goud geel ach tig
 grond leg gingen
 gul har tig heid
 gun ste lin gen.

H

Haag ap pel boom
 hag che lijk heid
 hals straf fe lijk
 hard lij vig heid
 heb be lijk heid
 heersch zuch ti-
 gen
 hei lig dom men
 hel den da den
 he me lin gen
 her sen ziek te
 her vor min gen
 heu vel ach tig
 hoe da nig heid
 hoofd, sie ra den
 hoog acht baar
 heid
 hoo vaar dig heid
 hout hak kin gen
 hui ve rin gen
 hup pe len de
 hu we lij ken.

I

IJ del he den
 ijl hoof dig heid
 ij zel re gen

ij zer groe ve
 ij zer wer kers
 in en tin gen
 in ge bla zen
 in ge dol ven
 in ge gra ven
 in ge kan kerd
 in ge la ten
 in ge le verd
 in ge no men
 in ge scha pen
 in ge span nen
 in ge to gen
 in ge trok ken
 in ge val len
 in ge wil ligd
 in ge za meld
 in gie tin gen
 in hu rin gen
 in ko me ling
 in plan tin gen
 in ruk kin gen
 in schik kin gen
 in teu ge len
 in vou win gen
 in wen dig lijk
 in za me len
 in ze ge nen
 in zou tin gen

J

Jaar ge tij den
 jagt wa ran de
 jon ge ling schap
 ju weel kof fer.

K

Kaal hoofdig heid
 ka ke bee nen
 ka ke laar ster
 ka lan der worm
 ka mer die naar
 kamp vech tingen
 kas tan je boom
 kei ze rin nen
 kerk mees te ren
 kerk schen de rij
 kin der koek jes
 kin der ziek te
 kit te lin gen
 klaag lie de ren
 klein ach tin gen
 knik ke bol len
 kod dig he den
 kon fi tu rier
 koor de dan ser
 krul le bol len
 kwaadaar digheid
 kwak zal ve rij
 kwar tel been tje
 kwijt schel dingen
 kwin ke le ren

L

Laat dun kend
heid

lan ter fan ten
 leer gie rig heid
 le de ma ten
 lek ker bek jes
 lot ter blok ken

le vens wij ze
 lief da dig heid
 ligt ge loo vig
 lijf straf fe lijk
 lijk vuur as sche
 lijm ach tig heid
 lod der oo gen
 lor ren draai jer
 los bol lig heid
 lucht per sin gen
 luis te ren de

M

Maag snij din gen
 man ne lijk held
 mar te la ren
 ma tras ma ker
 me de bur ger
 meer der jarig
 mild da dig heid
 min ne dich ten
 mis da di ger
 mis han de ten
 mis lui den de
 mis prij zin gen
 mis re ke nen
 mis stel lin gen
 mod der plas sen
 mon ste rin gen
 mug gen zift ster
 muil e ze len

N

Naam ge vin gen

na a pe rij
 na boot fin gen
 nacht fak ke len
 na ja gin gen
 na schil de ren
 ne der duit sche
 ne der ge legd
 ne der ha len
 ne der hei jen
 ne der knie len
 ne der lan der
 ne der plof fen
 ne der stor ten
 ne der vel len
 ne der wer pen
 ne der zin ken
 ne gen hon derd
 nest ve de ren
 no ten schel pen.

O

Oe fen scho len
 oes ter schel pen
 om bol wer ken
 om ge vloch ten
 om gor den de
 om koo pin gen
 om lom me ren
 om ploeg en de
 om zwach te len
 on af ge lost
 on barm har tig
 on chris te lijk
 on der druk ken
 on ef fen heid

on ge ha vend
 on ge me ten
 on ge naak baar
 on ge oe fend
 on ge rijmd heid
 on ge schon den
 on ge teu geld
 on ge zou ten
 on god de lijk
 on her stel baar
 on lijd zaam heid
 on men sche lijk
 on na speur lijk
 on par tij dig
 on regt ma tig
 on schik ke lijk
 ont an ke ren
 ont bijt ver trek
 ont plooi jin gen
 ont schul di gen
 ont vein zin gen
 ont ze nu wen
 on uit roei baar
 on zigt baar lijk
 ooft ver koo per
 oog ge tui gen
 oor deels da gen
 oor logs ba nier
 op dis schin gen
 op ge bou wen
 op ge dra gen
 op ge hel derd
 op ge of ferd
 op ge za meld
 op mer kin gen
 op pas ser tje

op reg tig heid
 op schik kin gen
 op stan din gen
 op werp se len
 op zui pin gen
 os sen of fer
 ou der lin gen
 oud groot moe der
 oud groot va der
 o ver drij ven.

P

Paar den sie raad
 paard ver koo per
 pan ne koe ken
 pan tof se len
 par tij loo per
 per so naad je
 pijn wer pin gen
 plun de rin gen
 po e zij strijd
 po pu lier bosch
 post vat tin gen
 pot aar de werk
 praal graf ste de
 pries te res sen
 prik ke lin gen
 pro fij te lijk
 pro vin ci aal
 pur per ge waad.

R

Raad ge vin gen
 raas kal len de

ram me lin gen
 ramp za lig heid
 ra de ma ker
 re de neer konst
 re gel ma tig
 re gen ster ren
 re gi ments staf
 rei ni gin gen
 reuk bal le tje
 rid der spo ren
 rijks sie ra den
 rim pel ach tig
 ron das dra ger
 roof gie rig heid
 rot ting o lie
 ro ze no bel
 rui ter ben de
 rust bed de tje.

S

Sa bel vel len
 sa kra men ten
 schat be waar der
 scheeps tim mer-
 man
 scherpzinnigheid
 schik go din nen
 school ge noot-
 schap
 schud de bol len
 schuld ei sche ren
 sla pe loos heid
 smer te loos heid
 sna ren spe ler
 spijs ge reg ten

stad hou der schap
 ste de hou der
 stem pel plaat je
 ster re kij ker
 ster ve lin gen
 stil zwijgend heid
 stok ou der dom
 stout moedig heid
 straat schen de rij
 lui ker bak ker
 suk ke lin gen.

T

Taal kun di gen
 ta ber na kel
 ta fel ge regt
 tand trek kin gen
 ta pijt stik ker
 te gen baf sen
 tig chel steen tje
 tim me rin gen
 toe be trou wen
 toe ei ge nen
 toe jui chingen
 toe luis te ren
 toe stem men de
 toe ver trou wen
 toe wij zin gen
 toe zeg gin gen
 too neel mees ter
 too ve rij en
 tref fe lijk heid
 trom pet ma ker
 trouw be lof ten
 tuin bed de tje

tus schen zaaijen
 twee drag tig lijk
 twee ling zus ters
 twij fel ach tig
 twist re de naar.

U

Uit a de ming
 uit ban nin gen
 uit dam pin gen
 uit ge hou wen
 uit ge lag chen
 uit ge plun derd
 uit ge schre ven
 uit ge was schen
 uit gie tin gen
 uit ha lin gen
 uit ja gin gen
 uit mer ge len
 uit plun de ren
 uit re ke nen
 uit schil de ren
 uit trek ken de
 uit val len de
 uit wa se men
 uit zen din gen
 uit zwel lin gen.

V

Vaar dig lijk er
 va der moor der
 var kens drij ver
 va ten ma kers
 vee hoe din gen

veld o ver ste
 ve nijn men ger
 ven ster rui ten
 ver bol gen heid
 ver de di gen
 ver ee rin gen
 ver foei se len
 ver haal schrij ver
 ver ja rin gen
 ver kwan se len
 ver me tel heid
 ver nieu win gen
 ver ont waar digd
 ver schil len de
 ver zen ma ker
 vier hon derd ste
 visch schub be tje
 vle der mui zen
 voed ster hee ren
 vol doe nin gen
 volk plan tin gen
 von de lings huis
 voor oor dee len
 voor raad kel der
 voor tref se lijk
 voort va ren de
 voor uit loo pen
 voor we ten schap
 vor de ren de
 vor de rin gen
 vre de ver bond
 vreem de lin gen
 vrin din ne tje
 vrou wen sie raad
 vrucht baar ma-
 kend

vuist vech tin gen
 vuur spu win gen.

W

Waar ach tig heid
 waar de rin gen
 wa fel ij zer
 wa gen ma ker
 wan ke lin gen
 wa ter golf je
 we der ei schen
 we der kee ren
 we der zen den
 we der zijd sche
 we du we naar
 weer gal men de
 wees be zoe ker
 we ke lijk sche
 wen sche lij ke
 werk tuig ma ker
 wet ge leer de
 we zen lijk heid
 wijd be roem de
 wijn gaar de nier
 wijn rank snoei-
 jer
 win ter kwar tier
 wis kun ste naar
 woe ke raar ster
 wol be rei der
 won der tee ken
 woot den boek je
 wor ste lin gen
 wor tel woor den
 wrie me len de.

Z

Zacht moe dig ste
 za del ma ker
 zak ken dra ger
 zalf le pel tje
 za lig he den
 zang go din nen
 ze de kun de
 ze de mees ter
 zee roo ve rij
 ze gen wen schen
 zelf stan dig heid
 zes hon derd ste
 ze ven hoe kig
 zie ke lijk heid
 ziel to gen de
 zij pe len de
 zoen of fe ren
 zoet vloei jen de
 zol der ge welf
 zo mer huis je
 zon ne scherm tje
 zor ge loos heid
 zot ter nij en
 zout ma ke rij
 zuig lam me tje
 zus ter moor der
 zwaar hoof dig-
 heid
 zwaar wig tig ste
 zwa rig he den
 zwa vel stok je
 zweep tol le tje
 zweet a der tjes
 zwer vens wij ze.

Om uwen lust, lieve kinderen! zoo veel mogelijk aan te vuren, zullen wij hier, tusfchen beiden, eenige weinige en gemakkelijke Leeslesjes invoegen, om daar door, doch dezelve eerst spellende, met het lezen een begin te maken. Dan, daar het volstrekt noodzakelijk is, dat gij alvorens met de voornaamfte teekens, die bij het lezen in aanmerking komen, bekend wordt, zoo zullen wij eerst van elk derzelve eene korte verklaring geven, en daarop dan de getalmerken laten volgen, die mede dikwerf onder het lezen voorkomen (*).

De gewone Leesteekens zijn de volgende.

(,) of (,) *Comma*. Bij dit teeken wordt een weinig ftil gehouden, en het dient meestal om daar bij adem te halen. Bij voorbeeld:

Een kind moet nooit denken, dat het meer weet, en beter spellen of lezen kan, dan andere kinderen.

(;) *Comma punt*. Hierbij houdt men een weinig langer op; en het woord, dat na dit teeken volgt,

(*) Wij zouden den Onderwijzer raden, om van de verklaring dezer leesteekenen geen gebruik te maken, tot oefening voor de Leerlingen in het lezen, dan nadat de Leeslesjes, die hier op volgen, zijn afgelopen, naar dien zij als dan van het gemakkelijke tot het meer moeilijke worden opgeleid; maar wij zouden het zeer goed vinden, indien hij hun, naar aanleiding hiervan, een mondeling onderrigt gaf, waarom wij dan ook deze plaats voor de geschikfte hielden, om den Leerling hiervan, alvorens hij tot het lezen zelf overgaat, onderrigt te geven.

volgt, begint men met eenige verheffing van stem. Bij voorbeeld:

*Volbrengt uw' pligt; gehoorzaamt uwen leermee-
ster; geeft op alles, wat hij zegt, naauwkeurig
acht, en gij zult verstandig, braaf en gelukkig
worden.*

(.) *Punt.* Dit teeken wordt gezet, wanneer een zin geheel uit is, en dus houdt men daarbij het langst op. Het geen dan nog daar op volgen moge, leest men even, als of men op nieuw begon. Bij voorbeeld:

*Deugdzame kinderen worden van alle menschen
bemind. Kinderen, die de deugd niet lief heb-
ben, veracht men overal.*

(:) *Dubbele Punt.* Bij dit teeken houdt men nog iets langer op dan bij de Comma-punt, en het wordt meestal geplaatst, wanneer er iets tot verklaring van het geen gezegd is moet volgen. Bij voorbeeld:

*Piet en Jan werden beide door den Meester be-
straft: Piet had zijne les niet gekend, en Jan
had zijn boek bemorst.*

(!) *Verwonderings-teeken.* Dit teeken plaatst men, wanneer men iemand aanspreekt, of wanneer iets met verbazing of droefheid moet uitgesproken worden. Bij voorbeeld:

*Let wel op, kinderen! Nimmer zal ik het verge-
ten! Ach, welk eene pijn!*

(?) *Vraagteeken.* Dit wordt achter elken vragenden zin geplaatst, die dan ook op eenen vragenden trant moet uitgesproken worden. Bij voorbeeld:

*Hoe vele dagen zijn er in een jaar? Wie zal
verstandig, braaf en gelukkig worden?*

○ Dit teeken, dat *Parenthesis* of *tuscheninstellings-teeken* heet, wordt gebruikt, om er iets tuschen

te voegen, dat tot verklaring dient van het geen men leest. En het geen tuschen deze teekens geplaatst staat, kan men ook zeer wel onder het lezen overflaan, zonder den zin te storen. Bij voorbeeld:

Een deugdzzaam kind zal (omdat hij de deugd bemint) de ondeugd verfoeijen.

(..) *Deelsteeken.* Wanneer twee klinkers naast elkander komen, en het woord uit meer dan een Lettergreep bestaat, toont men door dit teeken aan, welke klinkletter tot de volgende Lettergreep behoort. Bij voorbeeld in de woorden: *ingoënt, beïnkst, geëerde*, enz.

(*) *Koppelseeken.* Dit dient om aan het einde van eenen regel te worden geplaatst, om woorden, die aldaar afgebroken worden, aan een te hechten. Bij voorbeeld:

*Het ver-
noegen is de bron van het ge-
luk.*

(') Dit *Teeken* van eenen *scherpen toon* plaatst men boven die woorden, welke men met nadruk wil uitgesproken hebben. Bij voorbeeld:

Slechts één mensch drong dóór tot binnen in het huis.

(,,) *Aanhalingsteeken.* Dit wordt voor en achter aan eene rede geplaatst, die men van een ander ontleent of aanhaalt. Bij voorbeeld:

De meester zeide tot de leerlingen: „De overtuiging van zijn pligt volbragt te hebben, geeft een gerust geweten.”

Hier zullen wij nu laten volgen de:

Getallen.

I	2	3	4	5	6	7	8
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
eén	twee	drie	vier	vijf	zes	zeven	acht
9	10	11	12	13	14	15	
IX	X	XI	XII	XIII	XIV	XV	
negen	tien	elf	twaalf	dertien	veertien	vijftien	
16	17	18	19	20			
XVI	XVII	XVIII	XIX	XX			
zestien	zeventien	achttien	negentien	twintig			
30	40	50	60	70	80		
XXX	XL	L	LX	LXX	LXXX		
dertig	veertig	vijftig	zestig	zeventig	tachtig		
90	100	101	200				
XC	C	CI	CC				
negentig	honderd	honderd en een	twee	honderd			
	500	1000					
	D (ID)	M. (CIO)					
	vijfhonderd	duizend	enz.				

Leeslesjes.

De beste lesfen zijn van geen nut, zoo men daarop geen acht geeft.

Zoo lang een leerling geen lust heeft om iets uit zichzelf te leeren, zoo lang is het beste onderwijs, of de aansporing daartoe, van geen kracht.

Dit blijkt, onder zoo vele anderen, aan *Willem*, die reeds vele jaren ter school gegaan, maar nog niets geleerd heeft, omdat hij meer lust tot spelen, dan tot leeren betoonde, en, zoo zulks met hem niet verandert, zal hij altoos een ezel blijven, en waardig, van alle zijne medescholieren bespot te worden.

Klaartje, in tegendeel, zit van 't begin des schooltijds zeer stil, leert vlijtig, schrijft netjes, zindelijk en zonder fouten; men ziet haar nooit lachen, noch praten, gelijk andere stoute kinderen; zij leert hare vragen wekelijks zeer wel. — Daarom wordt zij ook van God gezegend in haar werk. — Zij vordert in ééne maand meer, dan de anderen in een geheel jaar. —

Wat dunkt u luiards — ongehoorzamen. — moet u dit meisje niet bechamen? — laat het u toch tot een voorbeeld strekken, om beter te leeren, meer gehoorzaam te zijn, de ondeugd te schuwen, uwen tijd beter waar te nemen, ten einde gij uwen ouders en meesters tot blijdschap verstrekt, daar in tegendeel, niets dan de grootste smart voor u te wachten is, wanneer gij zulks niet doet.

D E R D E T R A P.

Leerende te gelijk verscheidene soorten van Letters.

Woorden van vijf Lettergrepen.

21

aan de ste bin gen
aan een scha ke ling
aan ge le gen heid
aan met henz waar dig
aan na de rin gen
aan tee ken boek se
aan wakh he rin gen
acht en twintig ke
ach ter ge la ten

ach ter vol gen de
ad uit ra li teit
af be ta lin gen
af go den die naar
af ho me lin gen
af schu we lijk heid
af tee ke nin gen
af baat bi gin gen
af wen te lin gen
af zon de rin gen

al tijd du ren de
 ap pel ber hoo per
 a zijn han ne tje
 a zijn ber hoo per.

B

Baar blij ke lijk heid
 ban ket bak kers knecht
 bast aard ma kin gen
 be a de min gen
 be gif ti gen de
 be grij pe lijk heid
 beurt ver wis se ling
 be wor de ren de
 be zet te lin gen
 bin nen ge la ten
 boe del schrij vin gen
 boek oe fe nin gen
 boe ren ge reed schap
 boom kwee ke rij
 bo ven na tuur lijk
 bran de wijn bran der
 brein ont ste kin gen
 bui ten slui tin gen
 bur ge mees ter schap
 bij een ge roe pen.

C

Cim baal ge zan gen
 ci ter draad trek king
 cla ve cim ba len.

⊗

⊗ Sag ye gib ter tje
 dank of ster an den
 dank pij pen spe len

dienst aan bij Tin gen
 doodt been der Guit is
 door voor ste ben de
 dro gib te rij en
 druï ven per sin gen.

⊗

⊗ Eb ben hou ten boom
 echt ber bind te mis
 e del moe dig heid
 eeu wig du ren de
 ef sen ma kin gen
 ei gen aar dig heid
 e le fants tan den
 el pen been wer ker
 en ge len scha ren
 erf ber dee kin gen
 e ven wig tig heid
 eu an ge li en.

F

Fat soe ne rin gen
 ve nijn ge vin gen
 fon tein a de ren
 fon tein wā te ren
 fon da ment leg ging
 fut se la rij en
 sij me la rij en.

G

Ga de ge sla gen
 ge baar den ma ker
 gee se lens waar dig
 ge heim hou din gen
 ge heim schrij vin gen

D 3

ge'hoor'za men de
 ge'laar kun di ge
 geld aan win nin gen
 ge lijk vor mig heid
 ge lijk ma kin gen
 ge loof waar dig heid
 ge luk za lig heid
 ge mak ke lijk heid
 ge nees mid de len
 ge noeg dos vin gen
 ge reed schap ma ker
 ge rust stel lin gen
 ge slacht re ke naar
 ge van ge nis sen
 ge vol mag tig den
 ge wel de na rij
 ge zeg ge lijk heid
 gods las te rin gen
 goed aar dig lij ker
 gra naat ap pel boom
 gui che la rij en
 gunst be wij zin gen

Gaar bloe de rij en
 hand tes ke nin gen
 ha ne kam me tijt
 ha zel no ten boom
 her ee ni gin gen
 her sen schim men
 hei me lijk he den

Ben oes de wo ner.

IJ

Ijs ver grui zin gen
 ij zer ge reed schap
 ij zer mijn wer ker
 ij zer sme de rij.

J

In ge bon den heid
 in han ke rin gen
 in hwar tie rin gen
 in sui ke rin gen
 in teu ge lin gen
 in bor de rin gen
 in wen te lin gen
 in wil li gen de
 in za me lin gen
 is ma ë li ten
 is ra ë li ten
 i ta li aan sche.

J

Jaar tee ke nin gen
 ja ger mees ter schap
 je ne ver boe men
 jo den han de laar
 ju weel kof fer tje.

K

Ka lan der warm tje
 ka le fa te ren
 kar kon kel stee nen
 kant tee ke nin gen
 ke tel boe te rij
 kin der ach tig heid
 kin der ma zel tjes
 klei beel den ma ker

kin ne bak sta gen
 kunst oe se nin gen
 kunst tuig ma kin gen
 koop han del drij ver
 krijs toe rus tin gen
 kwa kers ge zin den
 kwar tel be zi en
 kwee ap pel boo men.

L

Laf har tig he den
 la ken ver vos rij
 land be schrij vin gen
 le ger schik kin gen
 lek ter bek lig heid
 let ter blok ken de
 let ter kun di ge
 let ter bre kin gen.

M

Ma ri o net ten
 mar mee steen hou wer
 mar se pein bak her
 me de dienst baer heid
 me de ge zel len
 me ni ger han de
 me nig bul dig heid
 meet der ja rig heid
 me mo rie boek se
 mid del wa rig heid
 min der ja nig heid
 mis se lijn he den

mis hu toe lij ken
 mis se he nin gen
 moet je lijn he den
 moet be zi en boom
 muil e ze lin nen.

N

Naal den ma ke rij
 naam ver sie rin gen
 na ko me lin gen
 na mid dag e ten
 na tuur kun di gen
 ne der da len de
 ne vel ach tig heid
 niet te gen staan de
 nood druf tig he den
 noord noord oos ten wind
 noord noord wes ten wind
 no ten bod men hout.

O

Of fer wig che laar
 o lie slijp stee nen
 om kron ke lin gen
 on af han ke rijk
 on aan bid de lijk
 on aan ge naam heid
 on barm har tig heid
 on der druk kin gen
 on ge bon den heid
 on ge hoor zaam heid
 on ge lijk ma tig
 on lig cha me lijk
 on men sche lijk heid
 on op hou de lijk
 on re gel ma tig
 on stand vas tig heid
 on ver draog zaam heid

D 4

oor logs be hoof ten
 o pen har tig heid
 op ge bla zen heid
 o ver groot moe der
 o ver groot va der
 o ver na tuur lijk
 o ver win te ring
 o ver zil ve ren.

P.

Par tij ver des ling
 pe kel ja rin gen
 pot sen ma ke rij
 pro bi ant mee tte
 prul len ver loo per
 prijs uit des lin gen.

R.

Raads ver ga de ring
 ramp za lig he den
 re de ne rin gen
 re de ha de len
 re gis ter mee tte ter
 recht haer di gin gen
 re he ning ha mer.

S

Scheeps oe se nin gen
 scher mut se llin gen
 scherp zin nig he den
 schuld be ken te nis
 sla ven han de laar
 slag or de nin gen
 slijb ber ach tig
 spel te bier brou wer

spits vin dig he den
 spraak sie ra di en
 spreek be zie boo men
 staats be die nin gen
 stem ver hef fin gen
 struik roo ve rij en
 stijf hoof dig he den.

T

Ta sel hou din gen
 ta ma rin de boom
 te gen srib be len
 te gen wer pin gen
 te gen woor dig heid
 tig chel bak ke rij
 too neel speel ster tje
 trou we loos he den
 tus schen brok ke len
 twist re de naar ster
 twij sel zin nig heid
 tijd re ken kun de.

U.

Uit a de min gen
 uit hu vor bij ken
 uit mer ge len de
 uit plun de rin gen
 uit wa se men de.

V

Ver ach te lijk heid
 ver dicht sel ach tig
 ver ef se nin gen
 ver hoo vaar di gen
 ver lus ti gin gen

ver plet te rin gen
 ver stan de loos heid
 ver ze ge lin gen
 voor be den kin gen
 voor bur ge mees ter
 voor tref se lijk heid
 voor uit rij den de
 voor zig tig lij ker
 vre de bood schap per
 vrien den maal tij den
 vrou wen sie raad je
 vuur schil de rin gen.

10

Ma gen muil e zel
 wan de lin ge ije
 was beel den ma ker
 wa ter dam pin gen
 we der bren gin gen
 we der roe pin gen
 we der waar dig heid

Woorden van zes Lettergrepen.

11

Ach ter een vol gen de
 acht en ze ven tig ste
 ach ter ober lig gen de
 af ga den prie ster schaar.
 af gijf se lijk he den
 af sgu we lijk he den.

12

Waar blij he lijk he den
 be gij pe lijk he den
 beurt ver wis se lin gen
 ba ven uit ste ken de
 bij een ge roe pe ne.

twe red be schrij ving
 werk tuig ma ker knecht
 weest noozd wes ten wind
 wil le ken rty lijk
 win ter ha ning je
 wis pel tu rig lijk
 woor den schik kin gen
 wijn ver hoo pers knecht.

13

Zacht mos dig he den
 ze den meet te ren
 ze ven hon derd ste
 ziekt ont rok rin gen
 zin ver ruk kin gen
 zorn of fer an den.

14

Ca te chi sa ti en
 ci pres boom bla de ren
 ci ter speel tuig maker.

15

Deel ach tig ma kin gen
 des niet te gen staan de
 oud bel har tig he den
 dus bel de zwe rin gen
 dwars o ver lig gen de.

16

En den hou ten hoo men
 e del mae dig he den

D 5

ei-gen aar dig he den

F

G

Ge baan te ge bin gen
ge nees mid del win kel.
ge reed schap ma kin gen
ge scha kel der wij ze
ge slacht re he nin gen
ge ban ge ne min gen
ge ban gen zet tin gen
gra naat ap pel bog men
qui chel speel de res sen.

H

He welsch ge zind he den
hei lig douds prie ste ren.

I

In dach tig ma kin gen
in ge ban den he den
in zwel gen der wij ze
is ra E li ti sche.

J

Je ne ber be zi en.

IJ

IJ zer ge reed schap pen.

K

Ka bou ter man ne kens
kel der nees te res sen
klein ge loo big he den.

L

Le de kant be han ger
let ter de se nin gen
le ber aan ste kingen.
ligt ge loo big he den.

M

Maans ber buig te rin gen

me de oor syon he lijk
me de ge zel tin nen
mid del ma tig he den
me nig bul dig he den.

N

Na ho me ling schap pen
ne ber ge sta ge nen
ne vel ach tig he den
noord noord oos ten win
den
noord noord wes ten win
den.

O

Of fer wig che la rij
on der bur ger mees ter
on der schat mees ter schap
on der tee he nin gen
on ge ban den he den
on ge mack he lijk heid
on na speur lijk he den
on der gan he lijk heid
on waar schijn lijk he den
oor logs de se nin gen
op per de bel heb ber
o ber hoop wer pin gen
o ber scha du win gen
o ber win te rin gen.

P

Pan tof se len ma ker
pa ra dijs ap pe len
per ka ment de tel der.

Q

Qaads ber ga de rin gen
re de ha be lin gen
re de wis se lin gen.

S
Scha duw dich tig he den
spe ce rij her hoo per
staats ber ga de rin gen.

T
Te gen scrib he lin gen
te gen woꝛ ste lin gen
thij sel zin nig he den
tijd ce sien kun di gen.

U
Hue wij zer kun di gen.

D
Der af ge le gen heid
bet ma he lijh he den
bet me nig bul di gen
bet on ge lij sien de
bet ont waat di gin gen

bie ze da ze rij en
voor de ant woꝛ dan gen
bo gel wig che la rij
volks ber ga de rin gen
bze de han de lin gen
buur wig che la rij en.

D
De der om ge trok sien
we der span ne lin gen
we der waat dig he oen
win ter le ge rin gen
wijs sel han de lin gen
woꝛ den bit te rij en
woꝛ stel de se rin gen.

Z
Za men scha he lin gen.

Woorden van zeven en acht Lettergrepen.

A
Ach ter o ver ge sme ten
af go den pries te res sen
af go den pries ter scha
ren

al ler be min nens waar
digst

al les o ver klim men de.

B
Blan ket sel ver koo pin
gen.

C
Ce der boo men bla de
ren.

D
Dui vels kun ste na rij
en.

E
E le ments ver an de ring.

A
Achterovergesmeten
afgodenpriesteressen
afgodenpriesterescharen

allerbeminnenswaardigst
allesoverklimmende.

B
Blanketselverkoopingen.

C
Cederboomenbladeren.

D
Duivelskunskenarijen.

E
Elementsverandering.

For tres fen be stor min- gen. F	Fortresfenbelformingen. F
Ge heu ge nis lee rin gen ge nees mid del ver koo- per. G	Geheugenisleeringen geneesmiddelverkooper G
ge tui ge nis ge vin gen ge van ge nis be waar der.	getuigenisgevingen gevangenisbewaarder.
Hon derd maal hon derd dui zend. H	Honderdmaalhonderddui- zend. H
Je ne ver boom bla de- ren. J	Jeneverboombladeren. J
IJ zer ge reed fchap han- de laar. IJ	Ijzergereedschaphande- laar. IJ
Klee de ren ver koo pe ren klei noo di en ver za me- laars. K	Kleederenverkooperen kleinoodienverzamelaar. K
Leem be rei ders win kel- knecht. L	Leembereiderswinkel- knecht. L
Me de oor spron ke lij- ke. M	Medeoorpronkelijke. M
Ne gen en ze ven tig ste. N	Negenenzeventigste. N
Of fer wig che la res se on ge mak ke lijk he den on o ver ko me lijk on we der spre ke lijk- heid. O	Offerwigchelaressen ongemakkelijkheden onoverkomelijk onwedersprekelijkheid O
on der bur ge mees ter- schap. P	onderburgemeesterschap. P
Pleit re de wis se lin gen. P	Pleitredewisfelingen. P
Kwe pe ren kwee ke rij- en. Q	Kweperenkweekerijen. Q
Ra ri teits ver too nin gen. R	Rariteitsvertooningen. R

S	S
Spe ce rij ver za me ling.	Specerijverzameling.
T	T
Tuch te lin gen be waar der.	Tuchtelingenbewaarder.
U	U
Uur wij zer kun dig he den.	Uurwijzerkundigheden.
V	V
Ver me nig vul di gen de vo gel wig che la rij kun de	Vermenigvuldigende vogelwigchelarijkunde
vo gel wig che la rij tee ken.	vogelwigchelarijtee ken.
W	W
Woord oor spron ke lijk he den.	Woordoorspronkelijkhe den.
Z	Z
Zeil ree lig gen de sche pen.	Zeilreeliggendefchepen.

Deze woorden door u, Kinderen! wel geleerd zijnde, zult gij, buiten twijfel, al de u voorkomende woorden kunnen spellen en uitspreken, en zelfs, wanneer gij eens schrijft, wel weten, waar gij een woord moet afbreken.

V I E R D E T R A P.

Verscheidene eigen Namen uit het O. en N. Testament.

Aäron, Abara, Abarim, Abedmelech, Abel, Abjathar, Abiël, Abiëzer, Abigail, Abimael, Abimelech, Abinadab, Absalom, Adam, Achab, Achaz, Achazia, Achbor, Achikam, Achimaaz, Achimelech, Achnam, Achisafchar, Achitophel, Adoni-bezek, Adummin, Ahusueros of Ahasveros, Aholibama, Afath, Akon-Bachut, Almon, Diblathaim, Amasai, Aminadab, Amraphel, Anathot, Antiochus, Arthafasta, Artaxerxes, Aschpenaz, Astheratiter, Abaddon, Abraham, Achaicus,

Adramijtium, Adriatifehe, Alexandrië, Alpha, Alphas, Ananias, Andromieus, Antiochia, Archangel, Archelaus, Areopagus, Arimathea, Aristarchus, Athenen.

Baal-Perazin, Bachurim, Baëza, Balthazar, Bathfeba, Beërothiter, Behemoth, Benhadad, Berodach, Bozra, Barachias, Barnabas, Barfebas, Bartholomeus, Bartimeus, Beëizebub, Bethanien, Bethlehem, Bethfaïde.

Capthorim, Carchemis, Cherubin, Chinneret, Cheritim, Cubeërs, Cuschan-Refchataim Cajaphas, Capernaum, Cappadocia, Cafarea, Cloë, Chorazin, Corinthiërs.

Damascus, Daniël, Dothan, Defila, Debora, Dinhaba, Diblataim, Donanin, Doëg, Dalmánutha, Dalmatie, Decápolis, Demetrius, Dionyfius-Areopagita, Dотреphes, Drufilla.

Ebed-melech, Ebenhaëzer, Ebsan, Eslon, Elaffer, Eleazer, Elchanan, Eljada, Eliakim, Eliëzer, Elimelech, Elphelet, Elphas, Elifchamah, Elizaphan, Ephod, Ephraim, Ephrata, Ezarhaddon, Esthaol, Evilmerodach, Euphrates, Elias, Elimas, Elizabeth, Emmanuël, Epaphras, Epaphodotus, Eubulus, Eunice, Eutyclus.

Felix, Festus, Fortunatus

Gabriël, Galeëd, Gahliel, Gammadim, Gath-Rimmon, Gamazia, Gerizim, Genuël, Globethon, Gibeon, Girgasiten, Gabriël, Gabbatha, Galatia, Galilea, Gamaliël, Gethfemane, Golgotha.

Hadadezer, Hadadrimmon, Hadrach, Hammach, Hananeël, Hananja, Hanóch, Házar-maveth, Hazeron, Hamer, Hiskia, Hobab, Homri, Hophra, Horonaim, Hotn'ë, Hermogenes, Herodes, Ifcalonica, Hymenens.

Ichar, Icabod, Iodo, Idumea, Immanuël, Indiën,

Hai, Ishi-Benob, Isbofeth, Ismaël, Israël, Isfa-
schar, Ithamar, Ithiël, Izebel, Izreël, . . . Ita-
liänische, Icoreen.

Jazinja, Jaëlam, Janoch, Japheth, Japhia, Japha,
Jarnuth, . . . Jarius, Jechonias, Jericho, Jeëza-
bel, Jeruzalem, Jephthes, Josched-Baschebet, Jona-
than, Jeschurum, Jozaphat, Jupiter.

Kadzeël, Kadmoniter, Kedor-Laomer, Keneziter,
Keeren-Happuch, Kibrot-Taäbo, Kicharezeth, Ki-
riath-Irba, Kiriataim, Kiriath-Jearim.

Lamech, Lechi, Libiërs, Lubith, Luhith, La-
zarus, Lebbeus, Libertynen, Lycaoniën, Lyzani-
as, Lystra.

Maächa, Maächati, Machpelach, Magor-Mis-
fabib, Mahaniël, Maher-Schalal-Chaz-Bas, Ma-
keloth, Matthi-Suach, Maozim of Manzzim,
Matthanjah, Megiddo, Mehetabeël, Melchizedek,
Memichem, Mephiboseth, Merathaim, Mecodach,
Mezech, Mezopotamia, Mezullemach, Methuza-
ël, Methusalah, Michaja, Michmas, Migdal-
Ezer, Mischina, Mithredath, Molech, Moph,
Morya, Mozeroth, . . . Macedoniën, Mag-
dala, Malchus, Mammon, Mezopotamiën, Myty-
lene, Muson, Moloch, Myzia.

Naäman, Naboth, Nachon, Naheson, Naph-
tali, Nathan-Melech, Nazareër, Nebajoth, Ne-
bucadnezar, Nebuchodonozor, Nahustan, Nelhi-
neërs, Nisroth, Noach of Noë, Noadjah, Naä-
man, Nathanaël, Nazareën, Neapolis, Nicode-
mus, Nicolaïter, Nicopolis, Nineviten, Nym-
phas.

Obed-Edom, Oboth, Ohola, Ophir, Ophra,
Oreb-Olympas, Oméga, Onezimus, Onezopho-
rus.

Paddan-Aram, Pagiël, Patthiël, Pannag, Pa-
thros, Pelatja, Perazim, Pharao-Necho, Pharpar,

Philistra, Prath, Pichol, Potiphar, Potiphera,
 . . . Pamphyliën, Paphos, Parmenas, Parthers,
 Patrobas, Philippus, Philologus, Phlegon,
 Phrygia, Priscilla, Prochorus, Ptolomæus, Pu-
 teolon.

Rabsaken, Rachab, Rachel, Raphidim, Rebecca,
 Rechoboth, Rehabeam, Rephaïm, Reuma, Riblach,
 Ritmach, Ruchama, Ribbi.

Saälbim, Sabeërs, Sahavan, Samaria, Sammua,
 Sanballat of Saneballat, Sanherib, Senacherib,
 Sarphath, Schear-jaschud, Schibboleth, Syriërs, . . .
 Sadduceen, Samariën, Samothracen, Sapphira,
 Seleucta, Sichein, Siloam, Smaragdus, Sodoma,
 Sofipater, Sosthenes, Stephanus, Siracusen,
 Syrus.

Tabor, Thekoa, Tiglath-Pilezer, Tobyah, To-
 phet, Tubal-Kain, Tyrus, Tabitha,
 Tertullus, Thesfalonica, Theophilus, Teudas, Thy-
 atiren, Trachonicus, Tragillion, Trophimus, Try-
 phoenâ, Thryphosa, Tychicus.

Urphazin, Uphaz, Uz, Uza, Uzziel. Xerxes.

Zachariah, Zacheus, Zadok, Zarphath, Ze-
 baath, Zeboim, Zedekiah, Zelaphad, Zephanjah,
 Zerobabel of Zorobabel of Zoheleth, Zuriël, Ze-
 bedeus, Zenas.

V I J F D E T R A P.

Het is voor u van veel belang, lieve Jeugd! dat
 gij reeds vroeg met uw vaderland bekend wordt,
 waarin gij geboren zijt en opgevoed wordt, en
 waaraan gij, groot geworden zijnde, de verschul-
 digde diensten zult moeten bewijzen.

Om u hierin eenigzins te ontmoet te komen, zoo
 laten wij de Provinciën, waarin hetzelfde thans ver-
 deeld is, met derzelve voornaamste Steden, hier
 volgen.

Ons Vaderland, het welk voorheen genaamd werd *de Republiek der Vereenigde Nederlanden*, en van het jaar 1795 tot den jare 1806 *de Bataafsche Republiek*, daarna het Koningrijk *Holland*, vervolgens een deel van het Fransche Keizerrijk, en thans, vereenigd met het voormalig België, *het Koningrijk der Nederlanden*, is verdeeld in de volgende Provinciën, als:

NOORDERABAND.

ZUIDBRABAND.

LIMBURG.

GELDERLAND.

LUIK.

OOSTVLAANDEREN.

WESTVLAANDEREN.

HENEGOUWEN.

NOORDHOLLAND.

ZUIDHOLLAND.

ZEELAND.

NAMEN.

ANTWERPEN.

UTRECHT.

VRIESLAND.

OVERIJSSSEL.

GRONINGEN.

DRENTHE.

en HET GROOT HERTOG-
DOM LUXEMBURG.

De voornaamste Steden en Plaatsen in deze
Provinciën zijn, in:

NOORD-BRABAND.

’s Hertogenbosch.

Creevecoeur.

Heusden.

Woudrichem.

Geertruidenberg.

Klundert.

Willemstad.

Steenbergen.

Bergen op Zoom.

Rozendaal.

Oudenbosch.

Zevenbergen.

Oosterhout.

Breda.

Tilburg.

Oosterwijk.

Oirschot.

Eindhoven.

Helmond.

Osch.

Ravestein.

Grave.

Kuik.

ZUID-BRABAND.

Brusfel.

Laeken.

Vilvorde.

Afsche.

Halle.

Waterloo.

Braine la Leud.

Schoon Verbond.

Nivelle.

Genappe.

Ware.

Leuven.

Sichem.

Diest.

Leeuwen.

Tienen.

Judoigne.

LIMBURG.

Maastricht.

Wijk.

Tongeren.

Loon of Borgloon.

Bilsen.

*St. Truijen.**Hasfelt.**Herk.**Haelen.**Beiringen.**Peer.**Bree.**Hamont.**Weert.**Gennep.**Venlo.**Horn.**Roermond.**Stevenswaard.**Mazijk.**Montfort.**Susteren.**Nieuwstad.**Sittard.**Sockem.**Reckem.*

GELDERLAND.

*Arnhem.**Het Loo.**Hattem.**Elburg.**Harderwijk.**Wageningen.**Buuren.**Culemborg.**Loevestein.**Bommel.**St. Andries.**Batenburg.**Tiel.**Nijmegen.**Huisfen.**Zeyenaar.**'s Heerenberg.**Doesburg.**Zusphen.**Deutichem.**Burg.**Breedepoort.**Grol.**Borkulo.**Lochem.*

LUIK.

*Luik.**Landen.**Hannuije.**Huij.**Durbuij.**Marche.**St. Hubert.**Roche.**Vie-Salm.**Stavelot.**Spa.**Theux.**Verviers.**Limburg.**Hervé.**Vifet.*

OOST-VLAAN-

DEREN.

*Gend.**Deijfse.**Oudenaarde.**Ronse of Renaij.**Grammont.**Ninove.**Aalst.**Dendermonde.*

WEST-VLAAN-

DEREN.

*Brugge.**Damme.**Blankenberg.**Ostende.**Nieuwpoort.**Veurne.**Dixmaiden.**Yperen.**Warneton.**Commines.**Wervick.**Menen.**Kortrijk.**Rouselaar.**Thielt.*

HENEGOUWEN.

*Mons of Bergen.**Doornik.**Chièvres.**Ath.**Lesfines.**Enghien.**Brain le Comte.**Soignies.**Roels.**Charleroi.**Dour.**Binche.**Thuin.**Beaumont.**Chimay.**St. Guislain.*

NOORD-HOLLAND.

Amsterdam.
Haarlem.
Weesp.
Muiden.
Naarden.
Beverwijk.
Zaandam.
Monnikendam.
Purmerend.
Edam.
Alkmaar.
Hoorn.
Enkhuizen.
Medenblik.
Burg.
Oostvlieland.
Oosterland.

ZUID-HOLLAND.

's Gravenhago.
Delft.
Rotterdam.
Delftshaven.
Schiedam.
Vlaardingen.
Maassluis.
Brielle.
Heilevoetsluis.
Dordrecht.
Gorinchem.
Leerdam.
Vianen.
Nieuwpoort.
Schoonhoven.
Oudewater.
Gouda.

Wierden.

Leijden.

Goedereede.

ZEELAND.

Middelburg.
Vlissingen.
Arnhemuiden.
Veere.
Brouwershaven.
Zierikzee.
Goes.
Tholen.
Fort Bath.
Hulst.
Axel.
Sas van Gend.
Aardenburg.
Sluis.
Breskens.

NAMEN.

Namen.
Floreffa.
Gemblours.
Walcourt.
Philippesville.
Marienburg.
Couvins.
Bouvignes.
Dinant.
Rochefort.
Cineij.

ANTWERPEN.

Antwerpen.
Hoogstraaten.
Turnhout.
Horenhals.

Lier.

Mechalen.

UTRECHT.

Utrecht.
Ijsselstein.
Montfoort.
Nieuwer sluis.
Soestdijk.
Amerfoort.
Rhenen.
Wijk bij Duurstede.

VRIESLAND.

Leeuwaarden.
Dokkum.
Franeker.
Harlingen.
neek.
Bolsward.
Tjst.

Workum.
Hindeloopen.
Molkwerum.
Stavoren.
Sloten.
Heerenveen.
Lemmer.

OVERIJSSSEL.

Zwol.
Kampen.
Hasselt.
Wilsum.
Genemuiden.
Vollenhoven.
Blokzijl.
Kuijnder.
Steenwijk.

Zwartsluis.	DRENTHE.	Vianden.
Ommen.	Asfen.	Clerveaux.
Hardenberg.	Meppel.	Wiltz.
	Coeverden.	Esch.
GRONINGEN.	LUXEMBURG.	Bastogne.
Groningen.	Luxemburg.	Neuschâteau.
Appingadam.	Remich.	Bouillon.
Deifzyl.	Grevenmachern.	Chinij.
Winfchoten.	Echternach.	Arlon.
Bourtangerschans.	Diekirch.	Virton.

Z E S D E T R A P.

Handelende over de onderscheidene soorten, het gebruik, enz. der letteren in 't algemeen; alsmede over de verschillende spelling van eenige derzelve, en van sommige woorden in 't bijzonder.

Vr. **M**et hoe vele letteren wordt onze Nederduitsche taal uitgedrukt?

Antw. Met de 26 volgende, die men noemt en uitspreekt: a, b *be*, c *ce*, d *de*, e, f *ef*, g *ge*, h *ha*, i, j, *je*, k *ka*, l *el*, m *em*, n *en*, o, p *pe*, q *ku*, r *er*, s *es*, t *te*, u, v *ve*, w *we*, x, ij of y, z *zedd*.

Vr. Hoe worden deze letters verder onderscheiden?

A. In *vocalen* en *consonen*, of *consonanten*.

Vr. Zijn dit Nederduitsche benamingen?

A. Neen: het zijn twee onduitsche of Latijnsche bastaardwoorden, als komende

vocaal }
 en } van }
 consonant } vocaals, iets dat klinkt.
 consonans, medeklinkend.

Vr. Hoe zegt men dan gemeenlijk in goed Hollandsch?

A. Zelfklinkers en medeklinkers.

Vr. Hoe vele en welke zijn de zelfklinkers?

A. Deze zes: *a, e, i, o, u, ij* of *y*.

Vr. Waarom worden zij zelfklinkers genoemd?

A. Omdat ze in de uitspraak, door hun eigen klank, op zichzelf bestaan, en zonder bijklank van een der medeklinkeren gehoord worden.

Vr. Wat hebben wij bij de zelfklinkers op te merken?

A. I.) Geen woord of lettergreep, zal 't leesbaar zijn, kan zonder één of meer van dezelve, ten zij bij verkorting, gespeld of geschreven worden.

II.) Ieder derzelve kan een geheel woord en lettergreep uitmaken, 't geen bij de medeklinkers geene plaats heeft.

a, e, i, o zijn, in 't Latijn, volle woorden: als *a* van, *e* uit, *i* ga gij, *o* δ (eene uitroeping): *o, u* en *ij* zijn 't in het Hollandsch: als *o*, *o* mij! *o* God! *o* Heere! enz. *U* als men tegen iemand spreekt: als, ik heb *u* of aan *UE.* gezegd, gegeven enz.: *Ij*, hierdoor versta ik het *Ij* voor Amsterdam.

Lettergrepen zijn er zoo schaarsch niet, die uit één van deze letters bestaan, zoo in andere, als onze tale.

Zie hier eenige van de onze ten voorbeelde:

A-dam, a-dom, a-ker, a-men, a-vond. E-li-ë-zer, E-ra, e-zel. O-bed, o-pen, o-ver. U-ri-as. Ij-ver, Ij-zer.

III.) Men stelt wel eens, in plaats van één van deze, 't wolk meest de *e* te beurt valt, het tee-

Trap der Jeugd.

ken van wegneming (*apostrophen*), waarvan op zijne plaats gesproken zal worden als: *t'* voor *te*, *d'* voor *de*, gelijk breeder zal getoond worden.

Vr. Hoe vele en welke zijn de *consonanten* (medeklinkers)?

A. De twintig overige letters.

Vr. Waarom worden zij medeklinkers genoemd?

A. Om dat ze geen eigen klank, maar dien van één der zelfklinkers bij zich hebben, als in de uitspraak ligtelijk gehoord wordt, gelijk, *b be*, *c ce*, *h ha*, *k ka*, *t el*, en zoo alle de anderen.

Vr. Hoe worden deze wederom onderscheiden?

A. In *smeltletters*, en in *stomme* of *halve klinkers*.

Vr. Welke zijn *smeltletters*?

A. De *t, m, n, r, s*, om dat in de benaming de klinker voorgaat: somtijds vindt men het teeken van wegneming wel eens voor dezelve gesteld; het geen echter hoogst te verwerpen is.

Vr. Toon dit klaarder met een voorbeeld?

A. Het teeken van wegneming kan of mag geene plaats hebben, ten zij het volgende woord met een zelfklinker beginne, als: *d'avond*, *d'eeuwigheid*, *eenemaal*, *onzent*, *uwent*, enz. voor *de avond*, *de eeuwigheid*, *te eenemaal*, *te onzent*, *te uwent*, enz.

Maar te schrijven: *d'lust*, *d'maagd*, *d'nacht*, *d'rust*, enz. mag niet geschieden.

Vr. Wat is eigenlijk smelten, als van letteren gesproken wordt?

A. 'T heeft plaats in de dichtkunst, wanneer van twee woorden of lettergrepen één gemaakt wordt.

Vr. Hoe en wanneer geschiedt dat?

A. Als er twee woorden op elkanderen volgen, waarvan het eerste met een klinker eindigt, en 't volgende met een klinker begint, zoo wordt de

eerste klinker, en dus ook die geheele lettergreep, in de volgende, bij de uitspraak versmolten: bij voorbeeld:

De avond daalde op aarde nêr.

'T welk men dus leest:

D'avond daald' op aarde nêr.

Dit moet in 't lezen van verzen wel in acht genomen worden.

Voorts mag men schrijven, 's voor *des*, 'k voor *ik*, 't voor *het*: als, 't was, 'k sprak, 's morgens, 's middags, 's zondags, enz., 't geen dan een voorafwegening (*aphæresis*) genoemd wordt.

Men moet dus, vooral, den leerling het onderscheid van 's of t', voor *het* of *de*, doen opmerken.

Vr. Waarom worden de overige letters *stomme* of *halve klinkers* genoemd?

A. Omdat bij derzelve uitspraak de klinker volgt, als: b *be*, c *ce*, k *ke*, enz.

Van de diphongen en triphongen.

Vr. Wat verstaat gij door *diphongen* en *triphongen*?

A. Dit zijn weder twee Latijnsche bastaardwoorden:

Als, *diphong* } van { *diphongus*, tweeklank.
 en }
triphong } { *triphongus*, drieklank.

Dus zijn tweeklanken en drieklanken, of *diphongen* en *triphongen*, niet anders dan twee en drie onderscheidene zamengevoegde zelfklinkers, die men in bene lettergreep, naast elkanderen staande, éénsgalms, in een vermengd geluid, uitspreekt: de volgende zijn tweeklanken:

ae, ai, au, ei, eu, ie, oe, ou, ui.

gelijk in de volgende woorden zulks voorkomt:

ao	ai	au	ei	eu
paerd } naerfig } (*)	mai hair	dauw klauseren	eilaas dweil	beurs deugd
ie bier ziet	oe boer zoet	ou bouwen fouthoid	ui builen vergruizen.	

zoo als dit in den eersten trap breeder getoond wordt.

Merk op, dat *e* en *æ*, dus staande, niet als een tweeklank, maar slechts als *e* moeten uitgesproken worden, gelijk in

Æmilius
Ægyptis
Pæne } waarvoor men leest { *Emilius*
Egypte
Pene enz.

Vr. Laten wij nu, door voorbeelden, de *triph-*
tongen, of drieklanken, klaarder doen verstaan.

A. Zij zijn *aai*, *aau*, *eeu*, *ieu*, *oei* en *ooi*: als *in*,
baai, *graauw*, *geeuw*, *hieuw*, *boei-jen*, *doei-jen*,
braai, *flaauw*, *leeuw*, *nieuw*, *snoei-jen*, *hoei-jen*,
enz.: mede in den eersten trap breeder te zien.

Men moet wèl in acht nemen, dat *ieu* en *oei* eigenlijke drieklanken zijn, wegens de drie onderscheidene klinkers, schoon de anderen, doch ten onregte, er ook voor gehouden worden; immers, *aa*, *ee*, *oo* en *uu* zijn ook volstrekt geene tweeklanken, vermits ze, geene twee onderscheidene klinkletters zijnde, ook geen vermengd geluid geven; zij zijn slechts verlengde klanken.

Wanneer boven een der klinkers, als er twee of drie naast elkanderen staan, twee stipjes (..) geteekend zijn, moet men wel zorg dragen, zoodanigeene lettergreep, of woord, niet eensgalms, gelijk een twee- of drieklank uit te spreken, alzoo met de let-

(*) Gelijk *sommigen*, (ochter verkeerdelyk) nog spellen; hetzelfde zij gezegd van *mai* en *hair*.

ter; daar deze stipjes boven staan, eene nieuwe lettergreep begint; gelijk in de volgende woorden te zien is: *Aäron, Baäl, Eliëzer, Emanuël, geëerd, Joël, Seïr, Indiën*, enz. Welke en hoedelijke woorden men dan leest, als of dit teeken (-) tusfchen die lettergreep gesteld ware, gelijk men nog wel, fchoon ten onregte, ziet gefchieden: *A-aron, Ba-al, Eli-ezer, Emanu el, ge-eerd, Jo-el, Se-ir, Indi-en*, enz., als welk teeken eigenschap heeft in de onderscheiding van twee zamengevoegde zelfftandige naamwoorden: bij voorbeeld *akker-man, beeren-dans, kerk-dief, offer-dier, wolk breuk, zee-visch*, enz. hetwelk echter niet meer in gebruik is, anders dan in woorden, welke, zonder die fcheiding, aan dubbelzinnigheid, of verkeerde lezing, onderhevig zijn.

Over het regt gebruik der letteren.

Vr. Wanneer gebruikt men *a*?

A. Zulks is hier voor genoeg te zien; nogtans moet het gebruik van *a* en *aa* nader aangewezen worden.

I.) Is *a* alleen tusfchen twee medeklinkers ftande kort in de uitspraak, zijnde *aa* lang: als, *baar, kat kaat, ram raam*, enz.

II.) Met *a* fchrijft men *dadn, maten, ftaten, graden, platen, zaden*, enz.

En niet *daaden, maaten, ftaten, graaden, plaatn, zaaden*, enz.

Vr. Kan men, om de *a* lang te maken, er niet een *e* bijvoegen, als *ae*?

A. Sornmigen doen zulks, gelijk wij, over de tweeklanken fprekende, gezien hebben, in de woorden *paerd, naerftig*, enz.; namelijk in zulke

woorden, die men op tweederlei wijzen kan en mag uitspreken; als daar zijn nog:

Kaers, staert, waereld enz.

Beter echter schrijft men:

Kaars, paard, naarstig, staart, wereld (*).

Maar in de dichtkunst mag men bij verkorting schrijven *kwæen, paën, daën*, (†) enz., in plaats van *kwaden, paden, daden*, enz.

Van de B en P.

Vr. Wat onderscheid is er tusschen *b* en *p*?

A. De *b* is van eene zachte, de *p* van eene scherpe uitspraak; voorts is het verschil in de spelling, naar de beteekenis der woorden, zeer groot: bij voorbeeld:

<i>baard</i>	<i>paard</i>	<i>bier</i>	<i>pier</i>	<i>bond</i>	<i>pond</i>
<i>bast</i>	<i>past</i>	<i>boord</i>	<i>poort</i>	<i>builen</i>	<i>puilen</i>
<i>beer</i>	<i>peer</i>	<i>bord</i>	<i>poort</i>	<i>buur</i>	<i>puur</i>
<i>beul</i>	<i>peul</i>	<i>boot</i>	<i>poot</i>	<i>bijl</i>	<i>pijl</i>

Hieruit blijkt ten klaarste dat, bij voorbeeld, tusschen *baard* en *paard*, *bier* en *pier*, *bond* en *pond*; en in de uitspraak, en in de beteekenis, een zeer groot verschil is.

Vr. Maar is er, bij het sluiten van een woord, wegens het verschil tusschen beiden, niets te leeren?

A. Zekerlijk: let slechts op de buigingen of vermeerdering der lettergrepen; want men schrijft:

<i>kwab</i>	en	<i>kwap</i>	om dat	<i>kwabben</i>	en	<i>kwappen</i>
<i>krab</i>	niet	<i>krap</i>	men	<i>krabben</i>	niet	<i>krappen</i>
<i>kab</i>	.	<i>kap</i>	zegt	<i>kabbelen</i>		<i>kappelen</i>

(*) 'T woord *wereld*, vindt men ook gespeld *waereld*, *waareld*, *wareld*, *weerd*, *wereld*, *wërreld*.

(†) Van dit seeken zullen wij in 't vervolg spreken.

Waaren dan ook niet geschreven moet worden

<i>trab</i>		<i>trap</i>	alzo	<i>trabben</i>		<i>trappen</i>
<i>kab</i>	voor	<i>kap</i>	men	<i>kabben</i>	maar	<i>kappen</i>
<i>klab</i>		<i>klap</i>	niet	<i>klabben</i>		<i>klappen</i>
<i>schab</i>		<i>schab</i>	zegt	<i>schabben</i>		<i>schappen</i>

En zoo met alle sootgelijke, alwaarom men op de beteekenis bijzonderlijk heeft te letten.

Vr. Wanneer gebruikt men *bb* en verder alle verdubbelde medeklinkers?

A. In de woorden van meer dan ééne letter-greep, wordende de éene lettergreep met den eersten medeklinker gesloten, en de volgende met den anderen begonnen, gelijk in de reeds genoemde woorden, *kabbelen krabben*, enz. te zien is.

Dit heeft met meest alle de medeklinkers plaats, waarom ik dezelve hier tevens ten voorbeelde stelle:

bb, dd, ff, gg, kk, ll, mm, nn, pp, rr, ss, tt.

Men leere hier te gelijk 't gebruik van enkele of verdubbelde medeklinkers.

<i>b</i>	<i>bb</i>	<i>d</i>	<i>dd</i>	<i>f</i>	<i>ff</i>
<i>kabel</i>	<i>kabbél</i> ,	<i>brooden</i>	<i>verbrodden</i> ,	<i>blaf</i>	<i>blaffen</i> .
		<i>raden</i>	<i>radders</i> ,	<i>straf</i>	<i>straffen</i> .
<i>g</i>	<i>gg</i>	<i>k</i>	<i>kk</i>	<i>l</i>	<i>ll</i>
<i>wagen</i>	<i>waggelen</i> ,	<i>baken</i>	<i>bakken</i> ,	<i>malen</i>	<i>mallen</i> .
<i>vlagen</i>	<i>vlaggen</i> ,	<i>zaken</i>	<i>zakken</i> ,	<i>kwelen</i>	<i>kwellen</i> .
<i>m</i>	<i>mm</i>	<i>n</i>	<i>nn</i>	<i>p</i>	<i>pp</i>
<i>kramen</i>	<i>krammen</i> ,	<i>kanen</i>	<i>kannen</i> ,	<i>schapen</i>	<i>schappen</i> .
<i>komen</i>	<i>kommen</i> ,	<i>manen</i>	<i>mannen</i> ,	<i>knapen</i>	<i>knappen</i> .
<i>r</i>	<i>rr</i>	<i>s</i>	<i>ss</i>	<i>t</i>	<i>tt</i>
<i>waren</i>	<i>warren</i> ,	<i>pas</i>	<i>passen</i> ,	<i>praten</i>	<i>pratten</i> .
<i>veren</i>	<i>verren</i> ,	<i>was</i>	<i>wassen</i> ,	<i>laten</i>	<i>latten</i> ,
					enz.

Van de C.

Vr. Wat leeren wij bij de *c*?

A. Het geheel niet onverschillig gebruik tusschen dezelve en de *k*: men spelle namelijk niet:

<i>Caart</i>		<i>Kaart</i>	<i>Cloppen</i>		<i>Kloppen</i>
<i>Caas</i>		<i>Kaas</i>	<i>Cnarfen</i>		<i>Knarfen</i>
<i>Cas</i>	voor	<i>Kas</i>	<i>Colven</i>	voor	<i>Kolven</i>
<i>Comen</i>		<i>Komen</i>	<i>Cruipen</i>		<i>Kruipen</i>
<i>Coning</i>		<i>Koning</i>	<i>Custen</i>		<i>Kusten</i> enz.

Vr. Zulks schijnt in de uitspraak echter goed te wezen?

A. Daarin stuit het wel niet, want *c*, voor *a*, *i*, *m*, *n*, *o*, *r*, en *u*, staande, kan wel als eene *k* uitgesproken worden; maar dit bewijst niet dat het mag geschieden.

Vr. Waarom dan beter met *k*?

A. Omdat de Nederduitsche taal geene *c* erkent; zij behoort tot de Latijnsche, en wij gebruiken haar alleenlijk uit nood; voornamelijk ook ter onderscheidinge.

Uitlandsche woorden, of die van uitlandsche ontleend zijn, moeten met *c* gespeld worden (*), als daar zijn:

Cedel, ceder, cel, cement, cesar, chaos, christelijk, christus, cijfer, cyrus, celinder, cimbaal, cipier, cipres, cirkel, citer, citroen, colosse, concilie, corinthe, enz.

Voorts gebruiken wij de *c*, of wel *ch*, ter onderscheidinge van bijvoorwoorden en bijvoegelijke naamwoorden (waarvan nader); bij voorbeeld: wij spellen

Dagelijks, bijwoord;

Dagelijksch, bijvoegelijk naamwoord.

Daags, bijwoord;

Daagsch, bijvoegelijk naamwoord; en zoo met meer anderen.

(*) *Vóór c, i en ij komende, ontvangt zij den klank van f, maar vóór a, e, o, u, dien van k.*

Ingevolge dezen regel moet men ook de volgende bijvoegelijke naamwoorden met *ch* schrijven:

Geldersche, Hollandsche, Amsterdamsche, enz.

In vele andere woorden kunnen wij ook de *c* of wel de *ch* niet ontberen; als daar zijn:

Driescben, (dreigen) duchten, echt, echter, lagchen, kagshel, enz.

De *c* of *ch* dient ook om de beteekenis van sommige woorden te onderscheiden, by voorbeeld: *licht* en *ligt*, *dóch* en *dog*, *noch* en *nog*, enz.: want *licht* beteekent het licht van den dag: *ligt* geeft te kennen ligt om te doen of in gewigt, zoo beteekent *doch* maar, *dog* een *dog* (een hond) enz. (*).

Van de D.

Vr. Waarin bestaat het verschil tusfchen de *d* en *t*?

A. 1.) De *d* is van eene zachte, de *t* van eene fcherpe uitspraak. 2.) In de beteekenis der woorden, als blijkt in

<i>dak</i>	<i>tak</i>	<i>drek</i>	<i>trek</i>	<i>dragt</i>	<i>tracht</i>
<i>dal</i>	<i>tal</i>	<i>doern</i>	<i>toorn</i>	<i>deelen</i>	<i>telen</i>
<i>dam</i>	<i>tam</i>	<i>drog</i>	<i>trog</i>	<i>drillen</i>	<i>trillen</i>
<i>das</i>	<i>tas</i>	<i>duin</i>	<i>tuin</i>	<i>den</i>	<i>ten</i> enz.

Vr. Wat moet meer ten opzigte van deze letters waargenomen worden?

A. Dat men ze bij 't fluiten van een woord niet onverschillig gebruike.

Vr. Welke woorden fluit men met *d*?

A. Die in de buiging enz. dezelve behouden, als:

(*). *Sommigen houden zich ook nog aan de spelling van acht, in acht nemen, en agt het getal: de Hoogleeraar, iegen beek, echter, spelt in beide gevallen acht.*

<i>bad</i>	<i>baden</i>	of		
<i>blad</i>	<i>bladen</i>	<i>pad</i>	<i>padden</i>	
<i>eed</i>	<i>eeuen</i>	<i>stad</i>	<i>steden</i>	
<i>boord</i>	<i>boorden</i>	<i>verbond</i>	<i>verbonden</i>	
<i>pad</i>	<i>paden</i>	<i>verstand</i>	<i>verstandig</i>	enz.

en alle woorden die in *heid* eindigen, als:

<i>eeuwigheid</i>	<i>eeuwigheden</i>
<i>zaligheid</i>	<i>zaligheden</i> enz.

Vr. Men schrijft evenwel *baten*, *eten*, *bonten*?

A. Ja, maar in eene geheel andere beteekenis; want dat komt

<i>baten</i>	niet	<i>bad</i>	maar	<i>het baat</i>
<i>bonten</i>		<i>verbond</i>		<i>bont</i> , als <i>bont goed</i>
<i>eten</i>	van	<i>eed</i>	van	<i>ik eet</i> enz.

Daarom fluit men ook met *t*, en niet met *d*

<i>maat</i>	om	<i>maten</i>	<i>spijt</i>	om	<i>spijten</i>
<i>gat</i>	dat	<i>gaten</i>	<i>mijt</i>	dat	<i>mijten</i>
<i>stoot</i>	men	<i>stooten</i>	<i>stort</i>	men	<i>storten</i>
<i>stout</i>	zegt	<i>stouten</i>	<i>giet</i>	zegt	<i>gieten</i> enz.

Men moet wegens de spelling met *d* of *t* wel in acht nemen de onderscheidene beteekenis der woorden, alzoo sommige in de uitspraak genoegzaam niet verschillen, als:

<i>ried</i> en		<i>raden</i>
<i>riet</i>		<i>rietgewas</i>
<i>gewed</i> en		<i>wedden</i>
<i>gewet</i>	in de be-	<i>wetten</i> , <i>slijpen</i>
<i>eed</i> en	teekenis	<i>eene eedzwering</i>
<i>eet</i>	van	<i>eten</i>
<i>mijd</i> en		<i>mijden</i> , <i>schuwen</i>
<i>mijt</i> of		<i>een stukje geld van 1½ penning</i>
<i>meid</i>		<i>een dienstmaagd</i> , enz.

Dat somtijds een woord met *dt* gesloten wordt, zullen wij zien, als wij over de woordvoeging zullen spreken; de *t* wordt er als dan als een merkletter van den persoon bijgevoegd.

Van de E.

Vr. Is 't gebruik van *e* en *ee* 't zelfde?

A. Geenszins; men moet schrijven *beenen, steenen, vennen, enz.*, maar *stenen*, als 't beteekent een klagelijk geluid slaan, *spelen* enz.

Vr. Heeft de *e* niet tweederlei klank?

A. Ja: als, *gezel, bovel, net, bolet, gezet, enz.*: In deze woordjes van twee lettergrepen is de *e* in de tweede lettergreep hard, en in de eerste zacht; al waarom eenige dezelve, hard zijnde, teekenen, gelijk ik in de bovenstaande ten voorbeelde gedaan heb; thans is zulks echter geheel niet in gebruik.

Van de F.

Vr. Wat onderscheid is er tusschen *f* en *v*?

A. Met de *f*, die van eene scherpe uitspraak, daar de *v* van eene zachte is, spelt men:

<i>Fransche</i>	} en niet } } met <i>v</i> }	<i>Vransche</i>
<i>Fredrik</i>		<i>Vredrik</i>
<i>Fortuin</i>		<i>Vortuin</i>
<i>Firmament.</i>		<i>Virmament</i> enz.

Zoo spelt men in tegendeel met *v*.

<i>Vriend</i>	} en niet met <i>f</i> }	<i>Friend</i>
<i>Visch</i>		<i>Fisch</i>
<i>Vader</i>		<i>Fader</i>
<i>Vrijheid</i>		<i>Frijheid</i>
<i>Vier</i>		<i>Fier</i> enz. (*)

Vr. Kan men evenwel niet wel eens de *v* in plaats van *f* gebruiken, in 't sluiten van een woord?

(*) Men zegt wel fier, maar in de beteekenis van moedig; als, een fiere of moedige leeuw, enz.

A. Sommige schrijven

$\left. \begin{array}{l} \text{gaaf} \\ \text{graaf} \\ \text{graf} \end{array} \right\} \text{voor } \left\{ \begin{array}{l} \text{gaaf} \\ \text{graaf} \\ \text{graf} \end{array} \right\} \left| \begin{array}{l} \text{schoof} \\ \text{schrijft} \\ \text{schijf} \end{array} \right\} \text{voor } \left\{ \begin{array}{l} \text{schoof} \\ \text{schrijft} \\ \text{schijf} \end{array} \right\}$

Vr. Kan dit doorgaan?

A. De reden die ze er voor hebben, is niet onbondig, namelijk, dat deze en soortgelijke woorden in 't meervoudige, of bij wijze van tijdvoeging, verschikt wordende, de *f* verliezen, ofschoon ze niet trachten te ontkennen, de uitspraak van 't wat flauw te zijn: alzoo men niet schrijft:

$\left. \begin{array}{l} \text{grafen} \\ \text{gafen} \\ \text{grafen} \\ \text{schrijfen} \\ \text{schijfen} \end{array} \right\} \text{maar } \left\{ \begin{array}{l} \text{graven} \\ \text{gaven} \\ \text{graven} \\ \text{schrijven} \\ \text{schijven} \end{array} \right\} \text{in de } \left\{ \begin{array}{l} \text{heeren} \\ \text{geschenken} \\ \text{kuilen.} \end{array} \right\}$

Intuschen is de gezegde verwisfeling van *f* in 't thans geheel buiten gebruik.

Van de G.

Vr. Wat valt er bij de *g* aan te merken?

A. Dat dezelve somtijds wel bijna als de *f* uitgesproken wordt: als in de woorden, welke in *gie* eindigen, gelijk: *timmeragie*, *stellagie*, *schenkagie*, enz. waar voor men ook en beter zegt, *schenkaadje*, enz.

In de Fransche bastaardwoorden, die veel onder 't Neerduitsch gebruikt worden, spreekt men de *g* als *sje* uit, gelijk de Franschen doen.

Vr. Wordt de *h* niet wel met de *g* als *gh* te zamengevoegd?

A. Voorheen, maar thans niet meer, dan alleenlijk in eigen namen, als *Peleggh* enz.

Vr. Kan de *k* niet wel eens plaats hebben achter de *g* als *gk*?

Vr.

A. Voorheen schreef men :
langmoedig en langkmoedig, gevangenis en gevangenis, oorsprong en oorsprongk.

Thans is die spelwijze geheel vervallen. Echter wordt de *g* nog in *k* verwisseld : immers, men moet thans schrijven :

gevangenis en gevangelijk, koningrijk en koninklijk, oorsprong en oorspronkelijk enz.

Van de H.

Vr. Wat zegt gij bij de *h*?

A. Schoon deze meer voor eene uitblazing, dan voor eene letter gehouden wordt, is haar gebruik echter noodzakelijk. Zie hier voor breeder.

Van de I, J en IJ of Y.

Vr. Is er zoo weinig onderscheid tusschen deze drie letters, dat 'er in 't gebruik derzelve zoo onverschillig mede te werk gegaan wordt?

A. Gansch niet. De *i* en *y* of *y* zijn klinkletters, maar de *j* is een medeklinker. Ook zijn de benamingen onderscheiden, ofschoon velen, gelijk ik dagelijks in nieuw aankomende leerlingen ontwaar word, deze drie letters denzelfden naam geven, zijnde de *j* bij hen, onder die benaming, vreemd. Zie hier, wat er van is.

I.) Met *i* spelt men *in, ik, is, immers, bik, bil, enz.*; wordende deze letter door bijvoeging van de *e* lang, als, *bis, bios, tin, tien; lis, lies; wil, wiel.*

II.) Met *J* spelt men *Jan, jagt, Jezus, jongen, Judas, enz.* Als de eerste letter van een woord eené *i*, en de tweede een zelfklinker (*a, e, i, o, u, y* of *y*) is, moet men voor de eerste

letter niet *i* maar *j* gebruiken. Immers, schreve men *i*ood, *i*udas, *ia*, enz., zoo zoude men niet kunnen lezen, *j*ood, *j*udas, *ja*, enz., maar *i*-ood, *i*-udas, *i*-a, enz.; integendeel heeft *j*, altoos een medeklinker achter zich; want men zoude niet kunnen spellen, *jn*, *jk*, *j*immers, *bjk*, *bjl*, enz.

III.) Met *ij* spelt men *ijzer*, *ijzer*, *gij*, *hij*, *hijgt*, *lijn*, *mijn*, *dijk*, *pijp*, *rijk*, *zijn*, enz.; gelijk dit een en ander, met meer woorden, in den eersten en tweeden trap te zien is.

De *i* en *j* komen dus natuurlijk in 't midden van een woord tuschen twee zelfklinkers bij elkanderen in de gedaante van *ij*; doch dan worden zij in de spelling gescheiden: bij voorbeeld, men schrijft

<i>Bloeyen</i> ,	enspelt	<i>bloei-jen</i> .
<i>Broeyen</i> ,	—	<i>broei-jen</i> .
<i>Doeyen</i> ,	—	<i>doei-jen</i> .
<i>Eijeren</i> ,	—	<i>ei-jeren</i> .
<i>Opijevaar</i> ,	—	<i>ooi-jevaar</i> , enz.

De *y* is voorts eene onduitsche letter, en wordt ook niet dan in onduitsche woorden gebruikt, als in *Egypte*, en dergelyke.

Vr. Is 't onverschillig, in het sluiten van een woord de *i* of *ij* te gebruiken, bij voorbeeld, in de woorden of lettergrepen, *ei*, *rei*, *taai*, *waai*, *dooi*, *snoei*, enz.

A. Volstrekt niet. Men moet schrijven *ei*, *rei*, *taai*, *waai*, *doei*, *snoei*, enz.

Vr. Worden somtijds in dezelfde beteekenis de *j* of de *g* gebruikt?

A. In eenige weinige woorden heeft dit plaats, als:

<i>Angelier</i>	} waarvoor men ook vindt	<i>Anjelier</i>
<i>Genever</i>		<i>Genever</i>
<i>Gicht</i> , enz.		<i>Ficht</i> , enz.

Van de K.

Vr. Is hiervan nog meer aan te merken, dan bij de *c* gezegd is?

A. Men zoude er nog kunnen bijvoegen, dat men voorheen, in plaats van *kk*, wel schreef *ck*; als, *decken*, *wacker*, *bakken*, enz., voor *dekken*, *wakker*, *bakken*, enz.; doch zulks mag thans volstrekt niet geschieden.

Van de L, M, N.

Vr. Wat leert men hier bij?

A. Niets bijzonders. Dat er van gezegd kan worden, is reeds geschied bij 't spreken over het gebruik der enkele en dubbele medeklinkers. Zie bladz. 75.

Van de O.

Vr. Wat leeren wij bij de *o*, den vierden klinker?

A. Dat dezelve ook, gelijk *a* en *e*, alleen staande, kort in de uitspraak is, zijnde *oo* lang, gelijk in den eersten trap geleerd is.

Vr. Waarop heeft men bijzonder te letten?

A. Dat zij drierlei klank in de uitspraak heeft:

1.) helder	} in	{	<i>hopen, over, zoo, helen, enz.</i>
2.) dof			<i>bok, bal, bot, wol, zond, enz.</i>
3.) hard			<i>God, kok, volk, post, klok, enz.</i>

alwaarom sommige de *o*, hard klinkende, dus *ó* teekenen, bijzonderlijk wanneer het woorden van gelijke spelling doch van onderscheidene beteekenis zijn, als *bol*, verheven, *ból*, een kloot.

Voorts heeft men het gebruik van *o* en *oo*, zoo-

wel als *vast* en *'es*, enz., als, *boomen*, *droomen*, en niet *bomen*, *dromen*; maar men schrijft *nopen*, *scholen*, enz., niet *noopen*, *schoolen*.

Van de P.

Vr. Wat valt er meer van de *p* te zeggen, dan bij de *b* gezegd is?

A. De *h* wordt wel met de *p* zamengevoegd, als *ph*, wanneer dezelve, zoo veel zijnde als de Grieksche *phi*, uitgesproken wordt gelijk *f*:

Als, <i>Stephanus</i>	} waarvoor men leest	{ <i>Stefanus</i> <i>Filippenfen</i> <i>Febus</i> .
<i>Philippensen</i>		
<i>Phebus</i>		

Van de Q.

Vr. Is deze letter niet overtollig, vermits men er *kw* voor kan gebruiken?

A. De verwisseling van *q* in *kw* behoeft niet eens in aanmerking genomen te worden; wij hebben de *q* in onze taal niet, en ook niet noodig, anders dan voor uitheemsche woorden, waartoe zij ook alleenlijk gebruikt wordt, als in *Quirinus*, *Quintilianus*, enz.

Van de r en z.

Vr. Waar toe dient de tweederlei *r*, *z*?

A. De *z* dient om een woord of lettergreep te beginnen, en de andere *r* om dezelve te sluiten. Daarom is ook de *z* eigenlijk *rz* en de *r* *or* genoemd, het geen de spelling, vergeleken met de uitspraak, zeer veel natuurlijker maakt. *Ratalen*, bij voorbeeld, zoude men moeten spellen *rz*, *ara*, enz.,

en niet *er, a, ra*, enz. Dit wordt thans bij de meesten in acht genomen (*).

Van de s en f.

Vr. Waartoe heeft men eene korte *s* en eene lange *f*?

A. Ten zelfden einde als van de *r* en *z* gezegd is. De lange *f* (eigenlijk *ve* genoemd) dient om een woord of lettergreep te beginnen, en de korte *s* (*es* geheten) om dezelve te sluiten, als: *wassen* of *waschen*, *plas*, *plassen*, enz.

Hierom moet men letten, dusdanige woorden niet te schrijven met *ss*, *ff* of *fs*: als, *wassen* of *waschen*, *plas*, *plassen*, enz., noch ook *wassen* of *waschen*, *plassen*, enz., ook niet *waschen*, *plassen*, enz.

Vr. Wat onderscheid is er tusschen de *s* en *z*.

A. De *s* is van eene sissende of scherpe, de *z* van eene zachte uitspraak. Zie het onderscheid in deze weinige woorden:

Met <i>f</i>	met <i>z</i> ;	met <i>z</i>	met <i>f</i>
<i>sabel</i>	<i>zadel</i>	<i>zullen</i>	<i>sullen</i>
<i>sajet</i>	<i>zaaijen</i>	<i>zolder</i>	<i>sollen</i>
<i>suiker</i>	<i>zuigen</i>	<i>zulks</i>	<i>sulfer</i> , enz.

Hieruit blijkt niet alleen het verschil in de uitspraak, maar ook in de beteekenis. Groot, bij voorbeeld, is het verschil tusschen *zullen* en *sullen*: immers, *zullen* komt in ieder werkwoord voor om den toekomenden tijd aan te wijzen, als, *wij* of *zij* *zullen dit of dat doen*, daar *sullen* *glijden* beteekent: *die liefhebbers zijn van op het ijs te sullen, zullen gewisfelijk dikwijls vallen*.

(*) In de gewone Italiaansche drukletter is niet eens tweederlei *r* voorhanden.

Van de T.

Vr. Wat hebben wij nog van deze letter te zeggen, meer dan op de *d* gezegd is?

A. De *t* wordt in bastaardwoorden als de *c* of *f* uitgesproken; bij voorbeeld:

Oratie, gratie, satisfactie, correctie, predikatie, enz.; welke woorden men op dezelfde wijs uitspreekt als *oracie, gracie, satisfaccie, correccie, predikacie,* enz.

Doch te schrijven *proptintie*, voor *provincie*, is niet goed, als komende dat woord van *provincia*.

Vr. 't Gebeurt wel, dat de *t* met de *h* zamengevoegd wordt, als *th*, of de griekschē *thēta*: hoe wordt deze zamenvoeging uitgesproken?

A. Niet anders dan de eenvoudige *t*. Men leest *Anthonijs, Theophilus, Thracien*, enz. als *Antonius, Teophilus, Tracien*, enz.

De *t*, zoo ook de *d*, is overtollig in *gelegenheid, genegenheid*, en zoo alle dergelijke woorden, waar voor velen schrijven, *gelegendheid, genegendheid*, enz.: immers, men zegt: *gelegen, genegen*, en niet, *gelegend, genegend*, enz.

Van de U.

Vr. Wat leeren wij bij de *u*, de vijfde klinkletter?

A. Dezelve is mede, gelijk de andere klinkers, alleen staande, kort in de uitspraak, zijnde *uu* lang, als, *ur, murw, nut, put*, enz.

Met *uu* schrijft men *buur, duur, guur, huur; kuur, muur, uur, vuur, zuur*, enz.

Vr. Is *u* het zelfde van beteekenis als *uw*; daar hierin bij ons geen verschil schijnt gemaakt te worden?

A. Die zulks niet doen, verklikken daar door hunne onkunde; want het bedoelde verschil is zeer groot: u ziet op den persoon, dien men toespreekt: als: *'t is u bekend, ik heb het u of aan u gegeven. Of gezegd*, enz. Uw schrijft men, als men iemands goederen, zaken, enz. bedoelt; bij voorbeeld: uw *huis*, uw *geld*, uw *kind*, uw *vader*; in 't meervoudige heeft het *uwe*, als: *ik heb uwe ouders gezien*.

Van de V.

Vr. Bij de *f* hiervan gesproken zijnde, is er ook nog iets van te zeggen overgebleven?

A. Neen, dewijl wij op bladzijde 68 reeds hebben geleerd, dat zij niet *uve*, maar *vé* genoemd moet worden.

Van de W.

Vr. Geeft men deze echter niet tweederlei benaming, als die van *wé* en van *dubbese uwe*, of gelijk men, door klankverbastering, zegt, *dubbel-duw*?

A. Neen. Welser werd haar de laatstgemelde naam gegeven; thans echter is de naam van *wé* algemeen aangenomen, als veel geschikter tot de uitspraak der woorden zijnde. — de naam van *dubbelde uwe* is slechts ontleend van de gedaante der letter, als zijnde gelijk twee *w* aan elkanderen.

Van de X.

Vr. Behoort de *x* tot onze taal?

A. Neen. Ook wordt zij thans niet meer, gelijk voor dezen, gebruikt in *blixem*, *hexen*, enz.: men schrijft thans *blissem*, *heksen*, enz.; maar in uitheemsche woorden blijft zij stand houden, als, in *Xenophon*, *Xerxes*, *Xantippe*; enz.

Van de Y, Ij:

Vr. Is aangaande deze nog iets te zeggen overgebleven?

A. Neen: onder de letters *i*, *j* en *ij* of *y*, bladz. 81, is er al het noodige van gezegd.

Van de Z.

Vr. Wat is van de *z* meer te zeggen, dan er bij de *s*, bladz. 86, van gezegd is?

A. Dat de *w* de eenige medeklinker is, die achter de *z* kan gebezigd worden, als:

zyaan
zwaar
zwalk
zwijgen
zwoegen
zwijn

waarvoor
men niet
mag schrijven

swaan
swaar
swalks
swijgen
swoegen
swijn

Immers is het duidelijk, dat, volgens de kracht der *s*, die woorden dan veel te scherp zouden worden. De *z* dient soms wel om een woord te sluiten, als in de uitheemsche namen *Aeth*, *Ahimaaz*, *Buz*, *Uz*, enz.

Door afkapping sluiten echter ook zulke Nederlandsche woorden met een *z*. Immers men schrijft *deez'* voor *dezen*; *op dat hij vreez'*, voor *op dat hij vreeze*, enz.

Van de kapitale of hoofdletters.

Vr. Wanneer komen de kapitale of hoofdletters te pas?

A. I.) Voor aan ieder' brief of geschrift, en zoo menigmaal de reden of zin in dezelve vol is, wanneer men een stip (*.*), *punctum*, stelt, en een' nieuwen regel of zin met eene hoofdletter begint.

II.) Alle eigen namen van menschen, dieren, planten, kruiden, enz. worden daarmee begonnen.

III.) Men stelt ze voor alle waardigheden, personen van hooge karakters en geboorte, enz.; als: Keizers, Koningen, Vorsten, Prinzen, Graven, en verder voor hooge en mindere bedieningen.

IV.) In de dichtkunst, voor aan ieder' regel.

Tegenwoordig echter worden de kapitale letters zeer schaars gebruikt; bij sommigen zelfs geheel niet dan bij 't begin van een' nieuwen zin, ook niet vooraan de woorden *mijnheer*, *graaf*, *koning*, ja zelfs niet voor aan 't woord *god*.

Zie daar, zoo klaar mij mogelijk was, de onderscheidene soorten en 't gebruik der letteren aangegeven; doch vermits een leerling meer noodig heeft, dan te kunnen spellen en lezen, zullen wij hem eenig denkbeeld trachten te geven van de gronden onzer Nederduitsche tale, als zeer dienstig, bijzonderlijk voor de zulken, welke in verderen tijd in andere talen onderwezen staan te worden.

Z E V E N D E T R A P .

Leerende de eerste grondbeginselen der Nederduitsche tale.

Vr. **W**elke zijn de eerste beginselen, die bij 't leeren der Nederduitsche, of ook andere talen, ten grondslage gelegd moeten worden?

- A. 1.) De kennis der letteren;
 2.) De zamenvoëging en uitspraak, of klank der letteren, tot lettergrepen of woorden, en
 3.) de schikking der woorden tot een' volkomen' zin.

Vr. De letteren, de zamenvoëging en uitspraak geleerd zijnde, moeten wij dus overgaan tot de schikking der woorden; doch eerst zien, wat men door een *syllabe* verstaat?

A. Een *syllabe*, komende van 't Latijnsche *syllaba*, of lettergreep, bestaat uit één, twee, drie, vier, vijf of meer letters, welke men eensgalms, zonder afbreking, uitspreekt.

Vr. Zijn woord en lettergreep dezelfde zaken?

A. Een lettergreep kan wel een geheel woord uitmaken; maar meestal is een lettergreep slechts een gedeelte van een woord; kunnende een woord bestaan uit twee, drie, vier, vijf, zes, zeven of meer lettergrepen, gelijk dit een en ander in den eersten en tweeden trap geleerd is.

Vr. In hoe vele *Spraakdeelen* onderscheidt men de woorden?

A. In negen, a's, 1.) het *geslachtwoord*, 2.) *naamwoord*, 3.) *voornaamwoord*, 4.) *werkwoord*, 5.) *deelwoord*, 6.) *bijwoord*, 7.) *zamenvoegsel*, 8.) *voorzetsel*, 9.) *tuschenvoegsel*.

Vr. Wat zijn geslachtwoorden?

A. Deze zijn *de*, *een*, *eene* en *het*; dienende om onderscheid te maken in de *geslachten*, als *de man*, *eene kamer*, *het spel*, enz.

Vr. Hoe velelei is 't *geslacht* der woorden?

A. Driederlei, *mannelyk*, *vrouwelyk* en *onzijdig*.

Vr. Waaraan zijn deze *geslachtwoorden* onderworpen?

A. Aan de *buiging* der *naamvallen*.

Vr. Hoe vele *naamvallen* zijn er?

A. Vier: 1.) *noemer*, 2.) *teler*, 3.) *gever*, 4.) *beschuldiger*.

Vr. Hoe geschiedt die buiging?

A. Door het veranderen der oorspronkelijke spelling, waardoor als dan te kennen wordt gegeven, in welken naamval gesproken wordt: als volgt:

Mannelijk geslacht.

Noemer : *de, een.*
Teler : *des of van den; eens of van eenen.*
Gever : *den of aan den; eenen of aan eenen.*
Beschuldiger : *den, eenen.*

Vrouwelijk geslacht.

Noemer : *de, eene.*
Teler : *der of van de; eener of van eene.*
Gever : *der of aan de; eener of aan eene.*
Beschuldiger : *de, eene.*

Onzijdig geslacht.

Noemer : *het, een.*
Teler : *van het, of des; van een, of eens.*
Gever : *aan het; aan een.*
Beschuldiger : *het, een.*

De plaats verbiedt, hiet alles van te zeggen, wat er van gezegd kan worden: het voorgaande is genoeg tot het vormen van een voorloopig denkbeeld; in uitgebreidere spraakkunsten vindt men het overige.

Vr. Hoe velerlei is 't getal?

A. Tweederlei: 1.) 't *enkelvoudige* en 2.) 't *meervoudige*.

Vr. Wanneer komt het *enkelvoudige* getal voor?

A. Als men spreekt van *één* persoon of zaak, als, *ik, gij, hij, de man, een boom, het paard, enz.*

Vr. Wanneer het *meervoudige*?

A. Als men spreekt van meer dan *één* persoon of zaak, als, *wij, gij, zij, de mannen, de bomen, de paarden, enz.*

Vr. Wat is een *naamwoord*?

A. Een *naamwoord* is, waardoor men eene zaak, of de hoedanigheid van iets, onderscheidenlijk uitdrukt; als: *God, een mensch, een boom, het water, goed, kwaad, groot, klein, enz.*

Vr. Hoe verdeelt men de *naamwoorden*?

A. In *zelfstandige* en *bijvoegelijke*.

Vr. Wat zijn *zelfstandige naamwoorden*?

A. Die, zonder bijvoeging van andere woorden, de zaak te kennen geven; als:

Hemel, aarde, zee, zon, maan, sterren, koning, vorst, heer, knecht, licht, duisternis, wijsheid, dwaasheid, enz.

Vr. Wat zijn *bijvoegelijke naamwoorden*?

A. Die de hoedanigheid van een' persoon of zaak uitdrukken; als: *sterk, zwak, hoog, laag, diep, klein, groot, rijk, arm, wijs, zot, enz.*

Deze woorden kunnen, alleen staande, geen' zin uitmaken, ten zij er een *zelfstandig woord* bij gezet, of onder verstaan worde; als:

bijv: zelfst:
 een *sterk* man
 een *hooge* berg
 een *groot* schip

bijv: zelfst:
 eene *zwakke* vrouw
 een *diepe* kuil
 het *kleine* kind enz.

Want wie zoude onze meening verstaan, als men zeide, het was een *berk*, het is een *hooft*, enz., zoo er geen zelfstandig woord, als *man*, *berg*, enz. bijkwame, alzo de bijvoegelijke naamwoorden tot alle zelfstandige kunnen betrekkelijk zijn? ik kan zoo wel denken aan een' hoogen toren, muur, enz., als aan een' hoogen berg, en dus met alle anderen.

Vr. Hoe verdeelt men nu wederom de zelfstandige naamwoorden?

A. In *eigene* en *gemeene*.

Vr. Wat is een *eigen naamwoord*?

A. Dat aan een' persoon of zaak afzonderlijk gegeven wordt; als daar zijn, de namen van menschen, *Jan*, *Pieter*, *Willem*, *Joost*, enz.; van steden en dorpen, b. v. *Arnhem*, *Nijmegen*, enz.; zoo ook alle namen van kruiden, planten, boomen, vruchten, dieren, zeeën, rivieren, enz.

Vr. Wat is een *gemeen zelfstandig naamwoord*?

A. Dat aan velen gemeen is, als, *man*, *vrouw*, *mensch*, *boom*, *rivier*, *visch*, enz.

Vr. Wat zijn *afgeleide woorden*?

A. Die van andere oorspronkelijke woorden afgeleid worden, als:

<i>vischer</i>		UVA		<i>visch</i>		<i>vogelaar</i>		UVA		<i>vogel</i>
<i>vaderlijk</i>		UVA		<i>vader</i>		<i>amsterdammer</i>		UVA		<i>amsterdam.</i>

en zoo alle dergelijke.

Vr. Wat zijn *verklein-naamwoorden*?

A. Die door verkleining van hunnen eigen' oorspronkelijken naam gemaakt worden, als:

<i>potje</i>	} van	{	<i>pot.</i>	<i>boekje</i>	} van	{	<i>boek</i>
<i>vaatje</i>			<i>vat</i>	<i>straatje</i>			<i>straat</i>
<i>tonnetje</i>			<i>ton</i>	<i>jongetje</i> of			<i>jongen</i>
<i>huisje</i>			<i>huis</i>	<i>jongske</i>			enz.

Vr. Hoe buigt men een *naamwoord*?

A. Op dezelfde wijze als bij de buiging der geslachtwoorden getoond is; hebbende de onderscheidene geslachten of woorden somtijds meer of min verandering. Zie hier, tot een voorbeeld, slechts twee buigingen: het zelfstandig *naamwoord man*, niet het *ledede de*,

'T *enkelvoudig getal*.

Noemer: de man.

Teler: van den man, of des mans.

Geper: aan den man, of den manne.

Beschuldiger: den man.

'T *meervoudig getal*.

Noemer: de mannen.

Teler: der of van de mannen.

Geper: aan de of den mannen.

Beschuldiger: de mannen.

Vr. Dit is nu in 't mannelijk geslacht, alleenlijk met een lidwoordje. Kunt gij mij nu een voorbeeld geven van een *zelfstandig* met een *bijvoegelijk naamwoord* in 't vrouwelijk geslacht?

A. Zie hier: de *verstandige meesteres*.

'T *enkelvoudig getal*.

Noemer: de verstandige meesteres.

Teler: der, of van de verstandige meesteresse.

Geper: aan de, of der verstandige meesteresse.

Beschuldiger: de verstandige meesteres.

T *meêrmond.*

Noemer: de verstandige

Teler: der, of van de verstandige

Geper: der, of aan de verstandige

Beschuldiger: de verstandige

} *meêstloresfen.*

Vr. Zijn de *bijvoegelyke naamwoorden* niet onderworpen aan de trappen van vergelyking?

A. Ja, aan drie:

- 1.) De *stellende trap*, bij voorbeeld, verstandig.
- 2.) De *vergrootende of vergelykende trap*, verstandiger.
- 3.) De *overschrijdende of overtreffende trap*, de verstandigste.

Vr. Hoe worden deze wederom onderscheiden?

A. In *regelmatige* en in *ouregelmatige*.

Vr. Welke zijn *regelmatige*?

A. Die den tweeden en derden trap van den eersten maken, als: *verstandig, verstandiger, verstandigst.*

Vr. Welke zijn de *ouregelmatige*?

A. Die niet den tweeden en derden van den eersten maken, als: *goed, beter, best; kwaad, erger, ergst, enz.*

Van de vóórnaamwoorden.

Vr. Wat is een *vóórnaamwoord*?

A. Een woord, hetwelk men vóór of in de plaats van een *naamwoord* stelt, het zij tot aanwijzing van een' persoon of zaak, of om betrekking op iets te maken, enz.

Vr. Zijn 'er onderscheidene soorten van *vóórnaamwoorden*?

A. Ja, er zijn *persoonlijke*, als, *ik, gij, hij*, en dergelijke.

Eene andere soort zijn de *aanwijzende*, als, *dezelve, hetzelfde, dezelfde*, enz.

Vr. Welke soorten zijn er meer?

A. *Vragende* en *bezittende*. De vragende zijn *wie, wat*, enz.; de bezittende *mijn, onze, hun*.

Vr. Wat hebt gij meer van deze woorden te zeggen?

A. Dat zij, even als de geslachtwoorden, aan de buigingen onderworpen zijn.

Van 't werkwoord.

Vr. Wat is een *werkwoord*?

A. Een woord, 't welk beteekent *iets te doen*, te *lijden* of te *zijn*.

Vr. Hoe verdeelt men de *werkwoorden*?

A. In *bedrijvende*, *lijdende*, *onzijdige* en *onpersoonlijke*.

Vr. Wat zijn *bedrijvende werkwoorden*?

A. Die eene daad beteekenen, welke op iets anders overgaat, als, *schrijven, lezen, onderwijzen, beminnen, verachten*, enz.

Vr. Wat beteekenen de *lijdende*?

A. Eene aandoening ondergaan of lijden van iets, als, *bemind worden, gepijnigd worden*, enz.

Vr. Wat beteekenen de *onzijdige*?

A. Die beteekenen eigenlijk noch doen noch lijden; als, *komen, wonen, leven, blijven, voortrekken, slaan, zitten, liggen, loopen*, enz.; want deze kunnen in geenen *lijdenden* vorm gebragt worden.

Vr. Wat zijn *onpersoonlijke werkwoorden*?

A. Bij voorbeeld: *betamen, regenen, vriezen*. Zij zijn daaraan kenbaar, dat zij niet vervoegd kunnen worden dan in den derden persoon: immers, men kan niet zeggen: *ik of gij betaamt, regent, vriest*, maar

maar wel, en alleenlijk, het betaamt, het regent, het vriest.

Vr. Wat heeft men vervolgens bij de *werkwoorden* aan te merken?

A. Dat dezelve door *wijzen, tijden* en *personen* verschikt of *geconjugéerd* worden.

Vr. Hoe vele *wijzen* van *tijdvoeging* zijn 'er?

A. Vier: 1.) de *aantoonende*,

2.) *gebiedende*,

3.) *aanvoegende*, en ten

4.) de *onbepaalde wijze*, dat is, die geen' *persoon* of *getal* bepaalt.

Vr. Hoe bepaalt men de *tijden*?

A. To, zes, als:

I.)	} den	} tegenwoordigen onvolmaakt verleden volmaakt verleden meer dan volmaakt verleden toekomenden onbepaalden.	} tijd.
II.)			
III.)			
IV.)			
V.)			
VI.)			

Vr. Hoe vele *personen* komen ons daarbij voor?

A. Drie, zoo in 't enkel als meervoudig getal, als: *ik, gij, hij, wij, gij, zij*.

Vr. Zoude men den leerling niet een beter denkbeeld van de *wijzen, tijden* en *personen*, met één woord van de *gansche schikking* of *tijdvoeging* van een *werkwoord*, door een voorbeeld kunnen geven?

A. Ja: in eene 1.) *werkende* of *doende* en 2.) in eene *lijdende* beteekenis, nemende daartoe 1.) 't *werkwoord*

L E E R E N.

DE AANTOONENDE WIJZE.

Tegenwoordige tijd.

Enkelvoud.

Ik leer.

Gij leert.

Hij leert.

Meervoud.

Wij leeren.

Gij leert.

Zij leeren.

De onvolmaakt verleden tijd

E. Ik leerde.

Gij leerdet.

Hij leerde.

M. Wij leerden.

Gij leerdet.

Zij leerden.

De volmaakt verleden tijd

E. Ik heb geleerd.

Gij hebt geleerd.

Hij heeft geleerd.

M. Wij hebben geleerd.

Gij hebt geleerd.

Zij hebben geleerd.

De meer dan volmaakt verleden tijd.

E. Ik had geleerd.

Gij hadt geleerd.

Hij had geleerd.

M. Wij hadden geleerd.

Gij hadt geleerd.

Zij hadden geleerd.

De toekomstige tijd.

E. Ik zal leeren.

Gij zult leeren.

Hij zal leeren.

M. Wij zullen leeren.

Gij zult leeren.

Zij zullen leeren.

De onbepaalde tijd.

E. Ik zou leeren.

Gij zoudt leeren.

Hij zou leeren.

M. Wij zouden leeren.

Gij zoudt leeren.

Zij zouden leeren.

D E G E B I E D E N D E

W I J Z E.

Enkelvoud.

Leer.

Laat hem leeren.

Meervoud.

Laat ons leeren.

Leert.

Laat hen leeren.

D E A A N V O E G E N D E

W I J Z E.

De tegenwoordige tijd.

E. Dat ik leere.

Dat gij leeret.

Dat hij leere.

M. Dat wij leeren.

Dat gij leeret.

Dat zij leeren.

De onvolmaakt verleden tijd.

E. Dat ik leerde.

Dat gij leerdet.

Dat hij leerde.

M. Dat wij leerden.

Dat gij leerdet.

Dat zij leerden.

De volmaakt verleden tijd.

E. Dat ik geleerd hebbe.

Dat gij geleerd hebt.

Dat hij geleerd hebbe.

M. Dat wij geleerd hebben.

Dat gij geleerd hebt.

Dat zij geleerd hebben.

*De meer dan volmaakt
verleden tijd.*

E. Dat ik geleerd hadde.

• Dat gij geleerd haddet.

Dat hij geleerd hadde.

M. Dat wij geleerd hadden.

Dat gij geleerd had-
det.

Dat zij geleerd hadden.

De toekomstige tijd.

E. Als ik zal leeren.

Als gij zult leeren.

Als hij zal leeren.

M. Als wij zullen leeren.

Als gij zult leeren.

Als zij zullen leeren.

De onbepaalde tijd.

E. Als ik zoude leeren.

Als gij zoudet leeren.

II.) Op de volgende wijze vervoegt men een lij-
dend werkwoord:

Als hij zoude leeren.

M. Als wij zouden leeren.

Als gij zoudet leeren.

Als zij zouden leeren.

DE ONBEPAALENDE

WIJZE.

De tegenwoordige tijd.

Leeren.

De verleden tijd.

Geleerd hebben.

De toekomstige tijd.

Zullen leeren.

DEELWOORDEN.

Tegenwoordige tijd.

Leerende,

Verleden tijd.

• Geleerd.

Toekomstige tijd.

Zullende leeren.

GELEERD WORDEN.

DE AANTONENDE WIJZE

De tegenwoordige tijd.

E. Ik word geleerd.

Gij wordt geleerd.

Hij wordt geleerd.

M. Wij worden geleerd.

Gij wordt geleerd.

Zij worden geleerd.

*De onvolmaakt ver-
leden tijd.*

E. Ik werd geleerd.

Gij werdt geleerd.

Hij werd geleerd.

M. Wij werden geleerd.

Gij werdt geleerd.

Zij werden geleerd.

*De volmaakt ver-
leden tijd.*

E. Ik ben geleerd ge-
worden.

Gij zijt geleerd ge-
worden.

Hij is geleerd gewor-
den.

M. Wij zijn geleerd ge-
worden.

- Gij zijt geleerd ge- worden.
 Zij zijn geleerd ge- worden.
De meer dan volmaakt verleden tijd.
 E. Ik was geleerd ge- worden.
 Gij waart geleerd ge- worden.
 Hij was geleerd ge- worden.
 M. Wij waren geleerd ge- worden.
 Gij waart geleerd ge- worden.
 Zij waren geleerd ge- worden.
De toekomende tijd.
 E. Ik zal geleerd worden.
 Gij zult geleerd wor- den.
 Hij zal geleerd worden.
 M. Wij zullen geleerd worden.
 Gij zult geleerd wor- den.
 Zij zullen geleerd wor- den.
De onbepaalde tijd.
 E. Ik zou geleerd wor- den.
 Gij zoudt geleerd wor- den.
 Hij zou geleerd wor- den.
- M. Wij zouden geleerd worden.
 Gij zoudt geleerd worden.
 Zij zouden geleerd worden.
 DE GEBIEDENDE WIJZE.
Enkelvoud.
 Word geleerd.
 Laat hem geleerd wor- den.
Meervoud.
 Laat ons geleerd wor- den.
 Wordt gij geleerd.
 Laat hen geleerd wor- den.
 DE AANVOEGENDE WIJZE.
Tegenwoordige tijd.
 E. Dat ik geleerd worde.
 Dat gij geleerd wor- det.
 Dat hij geleerd worde.
 M. Dat wij geleerd wor- den.
 Dat gij geleerd wor- det.
 Dat zij geleerd wor- den.
De onvolmaakt verleden tijd.
 E. Dat ik geleerd wierde.
 Dat gij geleerd wier- det.
 Dat hij geleerd wierde.

M. Dat wij geleerd wierden.

Dat gij geleerd wiertet.

Dat zij geleerd wierden.

De volmaakt verleden tijd.

E. Dat ik geleerd geworden zij.

Dat gij geleerd geworden zijt.

Dat hij geleerd worden zij.

M. Dat wij geleerd geworden zijn.

Dat gij geleerd geworden zijt.

Dat zij geleerd geworden zijn.

De meer dan volmaakt verleden tijd.

E. Indien ik geleerd geworden ware.

Indien gij geleerd geworden waret.

Indien hij geleerd geworden ware.

M. Indien wij geleerd geworden waren.

Indien gij geleerd geworden waret.

Indien zij geleerd geworden waren.

De toekomende tijd.

E. Als ik geleerd zal worden.

Als gij geleerd zult worden.

Als hij geleerd zal worden.

M. Als wij geleerd zullen worden.

Als gij geleerd zult worden.

Als zij geleerd zullen worden.

De onbepaalde tijd.

E. Indien ik geleerd zoude worden.

Indien gij geleerd zoude worden.

Indien hij geleerd zoude worden.

M. Indien wij geleerd zouden worden.

Indien gij geleerd zoudet worden.

Indien zij geleerd zouden worden.

DE ONBEPAALENDE WIJZE.

De tegenwoordige tijd.

Geleerd worden

De verleden tijd.

Geleerd geworden zijn.

De toekomende tijd.

Geleerd zullen worden.

DEELWOORDEN.

Tegenwoordige tijd.

Geleerd wordende.

Verleden tijd.

Geleerd geworden zijnde.

Toekomende tijd.

Zullende geleerd worden.

Dit alles is nu slechts eene kleinigheid te noemen, in vergelijking van alles wat over de vervoeging der werkwoorden in 't algemeen gezegd kan, en ook moet worden, om een' leerling behoorlijk te onderwijzen: dan, het voorgaande is voor de aankomende jeugd voldoende; in vervolg van tijd is er voor den leergierige een overvloed van uitmuntende werken voorhanden, in welke hij alles zeer uitvoerig aangeteekend zal vinden.

*Van de deelwoorden.*Vr. Wat is een *deelwoord*?

A. Dat aan het *werkwoord* en tevens aan het *naamwoord* deel heeft; want het is aan de *buiging*, gelijk de *naamwoorden*, onderhevig, en van het *werkwoord* afkomstig, gelijk wij zoo even gezien hebben.

*Van 't bijwoord.*Vr. Wat is een *bijwoord*?

A. Een *onveranderlijk spraakdeel*, 't welk bij een *werkwoord* gevoegd wordt om de omstandigheid van een bedrijf te kennen te geven; zij zijn vele in getal, en velerlei in soort.

Vr. Zijn er *bijwoorden*, die aan de *trappen van vergelijking* onderworpen zijn?

A. Ja, als: *vroeg*, *vroeger*, *vroegst*; *eer*, *eerder*, *eerst*, enz. Zie hier verder eenige *bijwoorden*: *wel*, *kwalijk*, *rijklijk*, *waar*, *hier*, *wen*, *wijders*, *ja*, *neen*, *mischien*, *tevens*, *anders*, enz.

Van het zamenvoegfel.

Vr. Wat is een zamenvoegfel?

A. Mede een *onbuigbaar spraakdeel*, waarmede men woorden en redenen aaneenschakelt, als, *en*, *insgelijks*, *ook*, *of*, *hoewel*, *maar*, *dewijl*, *niettemin*, *daarom*, *derhalve*, *indien*, *juist*, enz.

Van 't voorzetfel.

Vr. Wat is een voorzetfel?

A. Insgelijks een *onveranderlijk spraakdeel*, wordende vóór andere woorden gezet, om den tijd, plaats of oorzaak te beteekenen, als, *aan*, *tot*, *achter*, *bij*, *behalve*, *beneden*, *binnen*, *boven*, *buiten*, *in*, *door*, *met*, *na*, *om*, *onder*, enz.

Van het tusfchenvoegfel.

Vr. Wat is een tusfchenvoegfel?

A. Ook een *onbuigzaam spraakdeel*, dat op zich zelf een^e zin uitmaakt, wordende daarom, tot uitdrukking van een hartstogt, tusfchen de rede ingeworpen, als, *ach!* *oeh!* *helaas!* *ei mij!* *heifa!* *jemini!* *wee!* *cillieyo!* *braaf!* *foei!* *ho!* *hem!* *jus!* *β!* enz.

A C H T S T E . T R A P .

Tot het een en ander, waar wij nog over moeten spreken, behoort, naar veler meening, ook de fchrijfkunst. De fchrijffletters zelve heeft men in den eerften trap reeds leeren kennen; verder lezen men, ter oefeninge, het volgende:

Ik oordeel het onnoodig te zijn, iets nopens de schrijfkunst, het behandelen of ook 't vermaken der pen, het wel teekenen der letters, of iets van dien aard, te zeggen; dewijl een en ander door 't gebruik, gepaard met bekwaam onderwijs, en levendiger voorbeelden dan een gedrukt onderrigt, moet geleerd worden.

Van de zinscheidingen, of zoogenaamde leesteekens.

Gelijk eene zuivere spelling de ziel is van wél te schrijven (want een zeer fraai maar kwalijk-gespeld geschrift wordt verre minder geacht, dan een ander dat wel slechts tamelijk goed geschreven is, maar waarin de spelling zeer kundig is waargenomen), zoo is eene behoorlijke zinnijding volstrekt noodzakelijk om het geschrevene wél te doen verstaan, en dus de ziel van wél te lezen.

Tot dat zinscheiden, gelijk men het gemeenlijk noemt, alhoewel de beteekenis van het bedoelde vrij uitgebreider is, gebruikt men de volgende teekens of figuren.

In onzen tweeden trap hebben wij den leerling reeds eenige leeren kennen.

- (,) of (/) *Comma.*
- (;) *Semi-colon, of comma-punt.*
- (:) *Colon, of dubbelde punt.*
- (.) *Stip, of punt.*
- (!) *Teeken van verwondering, uitroeping, enz.*
- (?) *Vraagteeken.*
- () of *Parenthesis, of tuscheninstellingsteeken.*
- (..) *Tweestip.*
- (-) *Koppelteeken.*
- (^) *Teeken van een' scherpen toon.*
- (,,) *Aanhalingsteeken.*

Behalve deze, heeft men nog de volgende, welke even noodzakelijk gekend moeten worden:

- (o) *Deelteeken.*
- (?) *Wegnemingsteeken.*
- (^) *Zamentrekkingsteeken.*
- (—) *Lange rust.*
- (....) *Teeken van plotselijke afbreking.*
- (?!) *Teeken van verwonderend vragen.*

Hoe nu deze teekens moesten gebruikt worden, werd welêer een' leerling op de Nederduitsehe scholen zelden geleerd; thans echter maakt zulks, nagehoeg overal, een gedeelte van het schoolonderwijs uit; ja zelfs vindt men in de scholen der kleinste dorpjes in ons Vaderland borden tegen den wand gehangen, op welke de leesteekens, zeer groot, geschreven staan. Hierdoor worden zij onuitwischaar in 't geheugen der leerlingen geprent. Deze prijsbare verbetering in het schoolwezen heeft men voornamelijk te danken aan de loffelijke Maatschappij: *Tot Nuis van 's Algemeen.*

Wij zullen nu nog het een en ander wegens het gebruik der bewuste teekens zeggen.

Vr. Wanneer wordt de *comma* (,) of (,) geplaatst?

A. Zulks is in den tweeden trap reeds geleerd; echter dient daaromtrent tot nadere verklaring, dat een goed lezer juist bij iedere *comma* niet ademhaalt. Dan zoude hij dikwijls belagchelijk worden; althans, wanneer hij, bij voorbeeld, moest lezen: *Hij was te Amsterdam geweest, en had aldaar gekocht, visch, vleesch, brood, ham, bier, wijn, groenten, rapen, wortelen, enz.* Bij ieder *comma* maakt men slechts eene stuiting in de stem, ten einde onderscheidenlijk verstaan te worden.

De (,) behoort tot de *Italiaansche*, de (/) tot de *Duitsche letter*.

Van de comma-punt.

Vr. Wanneer wordt dit teeken gebruikt?

A. Zulks is almede in den tweeden trap met een enkel woord gezegd. Het volgende kan er nog bijgevoegd worden. Men noemt het ook wel *teeken van redengering*; daarom wordt het veelal geplaatst voor de woorden *want, maar, doch, nochtans, opdat, enz.*, hoewel zulks geen vaste regel is, dewijl de zin van den tekst het somtijds volstrekt verbiedt. — Voorts wordt de *semi-colon* nog gebruikt in alle opstapeling van rededeelen, ieder van welke met het zelfde oogmerk aangevoerd wordt; bij voorbeeld: *waarop durft zulk een man zich beroemen? hij heeft geens deugd; hij heeft geen geld; hij is met geens talenten bedeeld; hij kent geens vriendschap; enz.*

Van de colon (:).

Vr. Wanneer wordt zijt gesteld?

A. Dit is in den tweeden trap genoegzaam verklaard. In 't algemeen kan men zeggen: de *colon* wordt geplaatst daar, waar men eene rede zoude kunnen sluiten, maar er nog iets wil bijvoegen tot nadere verklaring, bevestiging, enz.

Nog plaatst men de *colon* aan 't einde van zijne eigene woorden, wanneer men die van een ander zal melden: bij voorbeeld: *Kinderen, hoort, wat uw meester gezegd heeft, namelijk dit: „Niemand „mijner leerlingen vergun ik een oogenblik tijdverzuim.”*

Van de stip of punt (.)

Vr. Wat is van dit leesteeken te zeggen?

A. Het geen er van gezegd zou moeten worden, is in den tweeden trap aangctekend.

Van het uitroepings- of verwonderings-teeken (!)

Vr. Wanneer komt dit voor?

A. Zulks is almede in den tweeden trap verklaard. Men zoude, tot nader verstand, daarbij kunnen voegen, dat dit teeken ook aandocning van blijdschap kan te kennen geven: als in: *welk groot geluk is mij te beurt gevallen!*

Tegenwoordig vermeerdert men het teeken (!), als de vreugde, de droefheid, de verwondering, zcer hooggaande is, bij voorbeeld: *welk een groot man!!!!*

Van het vraagteeken (?)

Vr. Wanneer wordt dit teeken gesteld?

A. Zulks is in den tweeden trap volkomen verklaard.

Van het tuschenstelligsteeken () of [].

Vr. Wanneer heeft dit teeken plaats?

A. Zie deszangaande almede den tweeden trap. Men zoude er bij kunnen voegen, dat het teeken [] gebruikt wordt als eene tuscheninstelling in eene tuscheninstelling plaats heeft: b. v.: *Ik heb getoond (zeide hij, met luider stemme [wants het woord was aan hem], en zevens bitter schreijende), dat gij mij bedrogen hebt.*

Van 's koppelsteeken (-).

Vr. Wanneer wordt dit gebruikt?

A. Zulks is mede hiervoor (bladz. 71) reeds gezegd. Voeg er bij, dat het ook dus gebruikt wordt: *De wijs- en goedheid van Gustavus*, of, en naar mijne gedachten beter: *de wijs- en goedheid*; waardoor men te kennen geeft, dat het woordje *heid* ook tot het woord *wijs* behoort, en men dus moet denken aan *wijsheid* en *goedheid*.

Van het seeken van een' scherpen toon (').

Vr. Wat is hier van te zeggen?

A. Het geen er in onzen tweeden trap van gezegd is.

Van 's aanhalingsteeken (,).

Vr. Is dit mede in den tweeden trap verklaard?

A. Ja, volkomen.

Van het deelsteeken (•).

Vr. Wanneer heeft dit plaats?

A. Als een woord van meer dan ééne lettergreep niet voluit op den regel kan geschreven worden, breekt men hetzelfde met het eindigen van de begonnen lettergreep af, en zet het gezegde teeken daar achter, om aan te toonen, dat het woord nog niet volkomen is, als staande het overige gedeelte daarvan in 't begin van den eerstvolgenden regel. — In 't schrijven en bij de Hollandfche drukletter gebruikt men nog dit teeken; maar in de Italiaanfche drukletter heeft men slechts één streepje. (-)

Van het wegnemingsteeken (').

Vr. Is desaangaande hiervoor op bladz. 68 genoeg gezegd?

A. Já, in alle deelen.

Van het zamentrekkingsteeken (Δ).

Vr. Wanneer gebruikt men dit teeken?

A. Als men éen of meer letters uit een woord heeft weggenomen, en de overblijvende deelen weder tot een woord zamentrekt: bij voorbeeld, als men uit *broeder* de *e* en *d*, en uit *vergaderen* de *d* wegneemt, schrijft men *broër* en *vergaëren*.

Van de lange rust (—).

Vr. Hoe wordt de lange rust gebruikt?

A. Wanneer men iets sterks of aanmerkelijks gezegd heeft, waarover men nagedacht wil hebben, plaatst men dit teeken, waarbij de lezer tamelijk lang moet vertoeven, alvorens verder te gaan.

Het teeken van plotselijke afbreking (...).

Vr. Hoe wordt dit gebruikt?

A. Als de spreker den loop zijner gedachten plotseling een' anderen keer doet nemen, of dat een ander hem in de reden valt, wordt dit teeken geplaatst. De lezer moet derhalve bij hetzelfde mede plotseling ophouden.

NB. *Dat de Meester zelf zijnen kweekelingen voorbeelden van de beide laatste gevallen gere? de plaats vergunt ons niet, dit te doen.*

Het teeken van verwonderend vragen (?!)

Vr. Wanneer bedient men zich van dit teeken?

A. Zulks spreekt van zelf: als men, namelijk, verwonderd vraagt, b. v.: *Hemel! zou dat waar kunnen wezen?! —* Dit teeken is nog niet algemeen in gebruik.

Van de verkortingen (abbreviatiën).

Vr. Hoe schrijft men een woord bij verkorting?

A. Dit heeft zoo zeer geen' vasten regel; de een verkort een woord door weglating van meer of minder letters dan de andere.

Vr. Geef er eens eenige op.

A. NB. *Nota bene (let wel)* geeft te kennen, dat het daar op volgende eene bijzondere opmerking verdient.

P. S. *Past scriptum (nachschrift)* wil zeggen, iets dat men in een' brief, of eenig ander schrift, vergeten heeft, en na reeds onderteekend te hebben, er nog, als in der haast, bijvoegt.

O. S. *Oude stijl.*

O. Z. *Oostzijde.*

N. S. *Nieuwe stijl.*

O. N. O. *Obstnoor doost.*

O. T. *Oude testament.*

Z. Z. *Zuidzijde.*

N. T. *Nieuwe testament.*

N. Z. *Noordzijde.*

K. K. M. *Keizerlijke Koninklijke Majesteit.*

- K. M. Koninklijke Majesteit.
 K. H. Koninklijke Hoogheid.
 D. H. Doorluchtige Hoogheid.
 H. M. Hoog Mogende, enz.

NEG ENDE TRAP.

Iets over de eerste beginselen der Rekenkunst.

In den tweeden trap heeft men de onderscheide-
 ne soorten van cijforletters en de getallen reeds
 leeren kennen.

De grondregels der Rekenkunst zijn vier, name-
 lijk, 1.) *additio*, 2.) *substractio*, 3.) *multiplicatio*
 en 4.) *divisio*.

Vr. Wat is *additio*?

A. Eene zamen- of optelling van eenige getallen.
 Zie hier twee voorbeelden.

1	12	• Met een onderrigt van bewerkingen
2	13	zullen wij ons niet inlaten; dit ver-
3	14	eischt eene zeer breede plaats, welke
4	15	ons niet voorhanden is, en ook is een
5	16	mondelijk onderwijs toch volstrekt on-
—	—	misbaar.

15 70

Vr. Wat is *substractio*?

A. Wanneer men een minder van een meer-
 der getal aftrekt, of eehig geld op rekening be-
 taalt.

55	456	Alvorens tot de <i>multiplica-</i> <i>tio</i> over te gaan, moet men de volgende tafel wel vast in 't gheugen prenten.
33	321	
—	—	
Rest	22	135
—	—	—

Proeve 55 456

TAFEL VAN MULTIPLICATIE.

2 maal	}	2—4	5 maal	}	5—25	10 maal	}	10—100		
		3—6			6—30			11—110		
		4—8			7—35			12—120		
		5—10			8—40					
		6—12			9—45			11 maal	}	11—121
		7—14			10—50					12—132
		8—16			11—55					
		9—18			12—60					
		10—20								
		11—22								
		12—24								
		3 maal			}			3—9	6 maal	}
4—12	7—42		3—36							
5—15	8—48		4—48							
6—18	9—54		5—60							
7—21	10—60		6—72							
8—24	11—66		7—84							
9—27	12—72		8—96							
10—30			9—108							
11—33			10—120							
12—36			11—132							
			12—144							
4 maal	}		4—16	7 maal		}	7—49	16 maal		
		5—20	8—56		3—48					
		6—24	9—63		4—64					
		7—28	10—70		5—80					
		8—32	11—77		6—96					
		9—36	12—84		7—112					
		10—40			8—128					
		11—44			9—144					
		12—48			10—160					
					11—176					
					12—192					
		5 maal	}		5—25		8 maal		}	8—64
6—30	9—72			10—90						
7—35	10—80			11—99						
8—40	11—88			12—108						

Laat u het leeren van
deez' tafel niet ver-
drieten!
Gij zult, voor nwe
vlijt, het zoetste
loon genieten.

Vr. Wat doet de *multiplicatio*?

A. Een getal eenige malen vermeerderen. Zij is eene kunstige *additio*.

10	12	25	65	230
2	3	4	5	12
20	36	100	325	460
				230
				2760

Vr. Wat is de *divisio*?

A. Eene kunstige *substractio*. Men vindt daardoor, hoe veel maal een kleiner getal in een grooter begrepen is.

$$\begin{array}{l}
 8 \overline{) 64} \quad \left. \begin{array}{l} \\ \\ \end{array} \right\} 12 \quad
 7 \overline{) 49} \quad \left. \begin{array}{l} \\ \\ \end{array} \right\} 65 \quad
 12 \overline{) 156} \quad \left. \begin{array}{l} \\ \\ \end{array} \right\} 13
 \end{array}$$

Van het geld.

- Een *cent* is een honderdste deel van een *gulden*.
- Twee *duiten* geeft men den naam van *oortje*, is $1\frac{1}{4}$ *cent*.
- Vier *duiten* zijn een *halve stuiver*, is $2\frac{1}{2}$ *cent*.
- Zes *duiten* dragen den naam van *blank*, is $3\frac{3}{4}$ *cent*.
- Een *stuiver* heeft 8 *duiten*, is 5 *cent*.
- Een *dubbeltje* heeft 2 *stuivers*, is 10 *cent*.
- Een *stooter* is 2 en een halve *stuiver*, is $12\frac{1}{2}$ *cent*.
- Een *reaal* is 3 en een halve *stuiver*, is $17\frac{1}{2}$ *cent*.
- Een *zesthalf* was 5 en een halve *stuiver*, is $27\frac{1}{2}$ *cent*.
- Een *schelling* bedroeg 6 *stuivers*, is 30 *cent*.
- Een *halve gulden* is 10 *stuivers*, is 50 *cent*.
- Een *derdiena'half* is 12 en een halve *stuiver*, is $62\frac{1}{2}$ *cent*.
- Een *gulden* doet 20 *stuivers*, is 100 *cent*.
- Een *daalder* houdt 30 *stuivers*, is 150 *cent*.
- Een *kroon* is 2 *guldens*, is 200 *cent*.
- Een *Hollandsche rijksdaalder* doet 2 *guldens* 10 *stuivers*, is 250 *cent*.
- Een *Zeeuwsche rijksdaalder* is 2 *guldens* 12 *stuivers*, is 260 *cent*.

Van den tijd.

Het jaar wordt verdeeld in twaalf maanden, als:
 1.) *Januarij*, 2.) *Februarij*, 3.) *Maart*, 4.) *April*,
 5.) *Mei*, 6.) *Junij*, 7.) *Julij*, 8.) *Augustus*, 9.) *September*,
 10.) *October*, 11.) *November*, 12.) *December*; of in 52 weken, hebbende iedere week 7 da-
 gen, als: 1.) *Maandag*, 2.) *Dingsdag*, 3.) *Woensdag*,
 4.) *Donderdag*, 5.) *Vrijdag*, 6.) *Zaterdag*,
 7.) *Zondag*.

Hoe veel dagen iedere maand heeft, leert dit versje.

Dertig dagen heeft *November*,
Junij, *April* en *September*,
Februarij viermaal zeven,
 'T schrikkeljaar nog één daar neven,
 De andren een en dertig geven.

NB. De maanden September, October, November en December schrijft men, bij verkorting, 7ber, 8ber, 9ber, xber; want deze waren weleer de zevende, achtste, negende en tiende maand van het jaar.

Dus zijn er in een jaar 365, en in een schrikkeljaar, 't welk van 4 tot 4 jaren komt, 366 dagen; dag en nacht rekt men op 24 uren: ieder uur heeft 60 minuten, iedere minuut 60 seconden.

De vier jaargetijden zijn 1.) *Lente*, 2.) *Zomer*,
 3.) *Herfst* en 4.) *Winter*.

 T I E N D E T R A P .

*Gelijk men in 't lezen onderscheid moet maken tus-
 schen de verschillende stoffen — want het is een groot*

onderscheid, of men in den bijbel, in eenig ander werk van dien aard, dan wel in nieuwspapieren, historien, romans, enz. leest — is het lezen van dichtstukken van dat alles weder verschillende, alzoo daarin eene zekere maat en bijzondere trant moet gehouden worden: wij laten, derhalve, tot vermaak en onderwijs der jeugd, hier eenige verzen, met onderscheidene lettersoorten gedrukt, volgen.

Hoort, kinderen:

*Wie zijne Ouders houdt hoog oogen/
Hun ontzag toont naar vermagen/
Kluint gewislijk — broeg of laat/
Tot een' hoog berheben' staat.*

OP EEN' LOGENAAR.

*Dees ongelukkige, die zich gewent tot Negen,
Doet erg, doet hoogst gevaarlijk kwaad:
Maar schoon hij anderen arglistig wil bedriegen,
Bedriegt hij wis zich zelv'; hij wordt van elk gehaat;
Van elk als in een' hoek geschoven:
Want spreekt hij al eens waar, geen mensch zal hem gelooven.*

MEN MOET GEEN SCHELDEN MET SCHELDEN
VERGELDEN.

*Als gij gescholden wordt, en met de tong gesteken;
Als iemands lastermond uw saam stelt als een roof;
Zoo wacht u, lasteren met lasteren te wreken;
Maar schikt uw leven zoo, dat niemand hem geloov'.*

Men moet zich wachten voor vuile redenen.

**IN 'T GEBRUIK VAN VUILE REDEN.
VINDT MEN NIMMER GOEDE ZEDEN.**

S P R E K E N.

Dis meer genegen is tot wraak dan tot vergeven,
Slijt zekerlijk een aaklig leven.

Er zijn slechts weinig menschen,
Die niet bestendig wenschen
Naar meerder, dan zij hebben;
Maar nog veel minder menschen
Vindt men, die waarlijk weten,
Dat geen, wat zij ontvangen,
Behoorlijk te gebruiken.

Deugd is het hoogste goed op aard;
Ze is meer dan alle schatten waard.

Die in zijn jeugd heeft willen leeren,
Ziet zich in zijne grijsheid eeren.

Volstrekt onmisbaar is het geld;
Maar die er zijn geluk in stelt,
Zal voor 't verlies daarvan steeds vreezen,
En kan dus nooit gelukkig wezen.

Matigheid is eene deugd,
Die tot aan het graf verheugt.

Milddadig zijn is hoogst te roemen;
Maar die verspilt, is dwaas te noemen.

Wijk nooit van 't spoor der rede af;
Die afwijkt delst zijn eigen graf.

GOD IS GOED EN GROOT.

Alles, wat rondom mij is,
Wekt mij tot erkentenis
Van mijn Schepper, door wiens magt
Alle ding is voorgebragt.

God gaf alles zijn bestaan;
Alles toont zijn wijsheid aan;
Alles geeft getuigenis,
Dat Hij loutre goedheid is.

Welk een wellust biedt natuur
In het heuglijk morgenuur! —
Welk een zielverrukkend schoon
Spreidt zij wijd en zijd ten toon!

Hij, die alles wassen doet,
Zegent ons met overvloed;
Hij geeft ons ook voedzaam brood:
God! wat is uw goedheid groot!

Waar ik ook mijne oogen keer,
Alles roept: „Loof! loof den Heer!
„Loof Hem met een blij gemoed!
„God is eindloos wijs en goed!“

ALLEENSPRAAK VAN EEN KIND.

Als ik zoo eens regt bedenk,
Wat geluk mij is gegeven,
Hoe Papa mij voedt en kleedt,
Hoe ik onbezorgd kan leven,

Daar die goede, wijze man
Zonder zorg niet leven kan;

Hoe Mama mij meê bemint,
Als ik ziek ben, wel wil waken,
Altoos, als ik jartig ben,
Iets voor mij gereed laat maken;
Dan gevoel 'k mijn hart bereid
Tot de hoogste dankbaarheid.

Maar, waardoor kan 'k dan Papa
En Mama mijn' dank betuigen?
Door gehoorzaamheid alleen,
Door mij naar hunn' wil te buigen,
En dat 's voor mij zelv' ook zoet;
Want die wil is zeker goed.

Nu, dit blijft dan mijn besluit,
En 'k begin met meer te leeren
Dan tot heden is geschied;
'K weet toch, dat zij zulks begeeren:
Goed; en van dit uur af aan
Is 't met spelen afgedaan.

VERTELLING.

De kleine JAN zag beedlen
Een' man van hooge jaren;
Maar JAN liet hij voorbijgaan,
En vroeg hem om geen duitje:
„Dat 's aardig,” zeide 't knaapje,
„Kan ik dan ook niet geven?”

„ Of wil ik dan niet geven?
 „ Kom 'k zal den grijsaard vragen,
 „ Waarom hij mij niet aanspreekt.”
 Het knaapje vroeg, en 't antwoord
 Des grijsaards was : „ Hoor, knaapje!
 'T is waar, dat ik moet beedlen,
 Dat 's over mij beschoren;
 'K ben tot deez' staat gekomen
 Door velerleie rampen;
 'K moet vragen om te leven;
 Maar mag geen kindren vragen;
 Zij zelve moeten vragen,
 Of zij wel mogen geven.

„ Neen, grijsaard,” zei het knaapje,
 „ Dat hebt gij mis: mijn vader
 „ Zou 't zeker kwalijk nemen,
 „ Zoo 'k u niet had gegeven.
 „ Gij zijt wel braaf, maar, grijsaard!
 „ Mijn vader is 't niet minder.
 „ Daar hebt ge een' gulden: 'k weet toch,
 „ Dat die den armen weldoet,
 „ Van God ook wordt gezegend.”

RAAD VAN EEN' VADER AAN ZIJN' ZOOM.

Kind! bemin den morgenstond,
 Hij heeft paarden in den mond,
 En vergast op zulke zaken,
 Die een rein gemoed vermaken.
 Hij maakt blijde en vlug van geest:
 't Gene u duister is geweest,
 's Avonds, hoe ge 't mogt herlezen,
 Zal u 's morgens duidelijk wezen.

O, 't herwaken der natuur
 Stort in ons nieuw levensvuur;
 Zelfs zij, die in droefheid zuchten,
 'S avonds voor 't aanstaande duchten,
 Zijn des morgens welgemoed.
 'T wonder dat de morgen doet,
 Zoon! kan niemand u beschrijven;
 Wil dan op het bed niet blijven,
 Als de morgen aanbreekt; smaak,
 Word verliefd op het vermaak,
 Ons in 't morgenuur gegeven!
 En het ware zoet van 't leven
 Zal uw deel zijn: dit 's mijn raad:
 Denk, dat hij uit liefde ontstaat!

E L F D E T R A P.

BEVATTENDE EENIGE CHRISTELIJKE

G E B E D E N.

Het gebed onzes Heeren.

Onze Vader, die in de Hemelen [zijt]: uw naam worde geheiligd; uw koninkrijk kome; uw wil geschiede, gelijk in den Hemel [alzo] ook op aarde; ons dagelijksch brood geef ons heden; en vergeef ons onze schulden, gelijk ook wij vergeven onzen schuldenaren; leid ons niet in verzoeking, maar verlos ons van den booze: want uw is het koninkrijk, en de kracht, en de heerlijkheid, in der eeuwigheid. *Amen.*

M O R G E N G E B E D .

Zijt gedankt, o Opperwezen!
 dat uw opzigt in deez' nacht
 My bewaarde, dat uw goedheid
 gunstig dien ten einde bragt.
 Wees my ook deez' dag genadig;
 hoed, o hoed mij voor het kwaad;
 Leer my op die wegen wandlen,
 daar men naar den Hemel gaat!
 't Voegt aan kindren wel te leven,
 naarstig leeren allermest:
 Wil my hier dan kracht toe schenken!
 onderwys my door uw Geest!
 Bid, o Jezus! voor een kind,
 dat in U zyn' Heiland vindt.
Amen.

G E B B E D V O O R H E T E T E N .

Niemand is zoo goed als Gij,
 Groote God! Gij zorgt voor mij,
 Als een Vader, alle dagen:
 'K Zie nu weêr myn' spys gereed;
 'K ben gezond, ik drink en eet.
 Leer mij, naar uw welbehagen,
 Als een dankbaar kind, o Heer!
 Uwe milde gaven prijzen,
 Regt gebruiken tot uwe eer,
 En in al mijn doen bewijzen,
 Dat ik U, met hart en zin,
 Als mijn' besten Vader min.
Amen.

P.
 KE
 N.
 [ijc]: uw naam
 me; uw wij
 ook op aar-
 heden; en ver-
 k wij vergeven
 in verzoekingē,
 want uw is het
 heerlijkheid, in

DANKZEGGING NA HET ETEN.

Wyze Schepper! al het goed
 Komt van U in overvloed;
 Voedsel, deksel voor het leven.
 Menig kindje schreit in nood,
 Beedlende om een stukje brood;
 Mij hebt Gij zoo veel gegeven.
 Wat is mijn geluk dan groot!
 'K dank U voor den nieuwen zegen,
 Uit uw milde hand verkregen:
 'K ben verzadigd en verkwikt.
 O! wie zou niet dankbaar wezen,
 En U niet gehoorzaam vreezen,
 Heer, die alles wijs beschikt?
 Eeuwig zij uw Naam geprezen!

Amen.

 AVOND GEBED.

'K leg mij om te slapen neder:
 goede God! die altijd waakt,
 Wil mij in uw gunst bewaren,
 als het kwade mij genaakt.
 Ach! vergeef mij al mijn zonden;
 dan leg ik mijn hoofdje neer,
 Dan doet dood noch hel mij vreezen;
 want Gij zijt mijn heil, o Heer!
 Neem mijne Ouders en mijn Vrienden
 in bewaring dezen nacht;
 Op dat morgen, bij 't ontwaken,
 U de lof zij toegebracht!

Amen.

BEDE VOOR DEN SCHOOLTIJD.

Zegen mijne jeugd, o Heere!

Dat ik daaglijks toch mijn' tijd

Waarneme, en, met lust en vlijt,

Vroeg en vlug mijn lesfen leere!

Laat mij ook in huis, zoo wel

Als in school, oplettend blijven,

En mijn leeren, lezen, schrijven

Achten boven kinderspel! *Amen.*

OF D U S:

Goedertieren Vader in den hemel! zie ons hier te zamen, om onderrigt te ontvangen in die wetenschappen, welke geschikt zijn om ons tot deugdzame en nuttige leden der maatschappij te vormen. Laat ons onder dat onderwijs zoo verkeeren, als Christenkinderen past en betaamt; doe ons de lesfen van onzen leermeester regt ter harte nemen; verwijder ult ons midden al wat strekken kan tot hindering en afleiding; ja, leer Gij ons de deugd zoo hartelijk beminnen en uitoefenen, dat wij reeds in onze jeugd de grondflagen leggen tot ons eeuwig geluk! *Amen.*

DANKZEGGING NA DEN SCHOOLTIJD.

Weldadig God! ik wil U prijzen

Voor 't goede, dat ik daaglijks leer;

Gij zegent die mij onderwijzen,

Terwyl ik vorder meer en meer.

En, o! mijn Meester is mijn vrind,

Die hartlijk mijn geluk bemint.

Nooit zal mij ook zijn raad vervelen:

Ik wil onthouden wat Hij zegt,

En nooit in luije ledigheid

Mijn' nutten oefentijd verspen.

Amen.

A N D E R S.

Liefderijk God en Vader! wij zeggen u harte-
lijk dank voor het onderwijs, het welk Gij ons
wederom dit uur hebt laten-genieten. Hoe vele
wijze lesfen en nuttige vermaningen hebben wij
gehoord! o! hoe gaarne wenschten wij die op te
volgen, en zoo doende elkanderen tot voorbeelden
te verftrekken! vuur Gij meer en meer deze be-
geerte in ons aan; bewaar onzen vriend, onzen
geliefden leermeester, in leven en in gezondheid,
op dat wij hem nog lang als onzen wezenlijken
weldoener en leidsman mogen aanmerken; fchenk
Gij ook ons allen den noodigen lust en de krach-
ten, om van zijn onderwijs gebruik te maken;
behoed ons voor de gevaren der jeugd, voor de
verleidingen die ons omringen; doe ons J E Z U S
voetftappen volgen, en vergeef onze misdaden!

Amen.

TWAALFDE TRAP.

Iets over het kerkgezang.

Om dit ons werkje thans de meest mogelijke
volkomenheid te doen verkrijgen, voegen wij
er, ten flotte, het volgende nog bij, in de verze-
kerde bewustheid, dat het der jeugd niet weinig
tot eer verftrekt, wanneer zij, in kerken of huis-
felijke bijeenkomsten, hare stemmen bij die der
Godvruchtige vergadering kan voegen, zonder
door onkunde of onbekwaamheid iemand floor-
nis te verwekken; te meer, daar tot het verkrijgen

der bedoelde bekwaamheid inderdaad meer oefening dan wel studie vereischt wordt. Oefen u dan, lieve jeugd! bij voorraad in het volgende:

Wat eene *muzijknoot* is, veronderstel ik, bij u bekend te wezen. In onze gewone kerkmuzijk gebruikt men slechts drie soorten van noten, namelijk *heele*, *halve* en *bloknoten*. Men onderscheidt dezelve daardoor, dat de *halve noten* een *streepje* aan zich hebben, en de *heele zonder streepje* zijn: zoo is ♩ eene heele noot, en ♪ eene halve.

Beide deze zijn *opene noten*. In sommige kerkmuzijk ontmoet men er ook, die niet open zijn, en daarom wel *toenooten* genoemd worden, dus ♩̣ . Deze hebben altoos een *streepje* aan zich, en worden *kwarten* genoemd: dat is de helft van eene halve noot; waarom zij in 't zingen ook slechts half zoo lang als eene halve (deze weder half zoo lang als eene heele noot) aangehouden moeten worden.

De gedaante van eene bloknoot is dus ♩̣ . Deze, hoewel tweederlei toonen uitmakende, moet echter op slechts één lettergreep van het gezang gezongen worden; daar men anders in het kerkgezag op iedere noot eene afzonderlijke *syllabe* uitbrengt.

Ieder regel van het gemeld gezag sluit met een staand of hangend klein blokje, dus ||| , of ||| , welke blokjes men *rustingen* noemt. Het staande blokje vordert eene *halve maat*, en het hangende eene *heele maat* rustens; zoo moet men aan het

einde van iederen regel; die met een hangend blokje sluit, zoo langen tijd zwijgen, als men tot het zingen van eene heele noot gebruikt, al eer men den volgenden versregel aanheft; en sluit de regel met een staand blokje, dan zwijgt men slechts de helft van dien tijd: in dat geval begint de volgende regel altoos met eene halve noot.

Aan 't begin van ieder kerkgezag ontmoet gij dit teeken, ♩ , hetwelk den naam draagt van *sleutel*, dewijl in de zangkunst dat teeken, om zoo te spreken, opening geeft tot de benaming der noten, namelijk naar gelang van diegene der vijf lijnen, welke midden door het teeken loopt. Bij verdere oefening zal een mondelijk onderwijs hier omtrent nadere inlichting moeten geven; zulks hier te doen, behoort niet tot ons plan.

Alleenlijk moeten wij nog aantekenen, dat men in het kerkgezag nog twee andere teekens gebruikt, namelijk dit, ♩ , zijnde *mol*, of doorgaans *b mol* genoemd, en dit, ♩ , het welk den naam draagt van *kruis*. Deze teekens geven eigenlijk te kennen, de *b mol*, dat de noot, bij welke dezelve geplaatst is, een' halven toon lager, en het *kruis*, dat de noot, welke het vergezelt, een' halven toon hooger gezongen moet worden, dan zij anders gezongen wordt.

Intuschen bepaalt in het kerkgezag de *b mol* de benaming der noten. Bij sommige psalmen en gezangen vindt men, aan 't begin van 't gezag, vóór den sleutel, die *b mol* geplaatst,

waardoor de noten van zulk een *b-mol-psalm* enz. anders genoemd worden, dan men dezelve noemt, als er dat teeken niet vóór staat, en welke psalmen enz., zonder *b-mol* er voor, men gewoon is *b-duur-psalmen*, enz. te noemen. — Zie hier een tafeltje der verschillende benamingen, welk tafeltje bekend is bij den naam van *laddertje*.

B. M O L.

Ut re mi fa sol la ci ut : Ut ci la sol fa mi re ut.

B. D U U R.

Sol la ci ut re mi fa sol : Sol fa mi re ut ci la sol.

Dit tafeltje, of laddertje, lieve kinderen, moet gy wel vast in uw geheugen prenten, zoo gij eenige vordering in het Godgewijd kerkgezang wilt maken; want hetzelfde is u daartoe even zoo onontbeerlijk, als u de zoogenaamde *tafel van multiplicatie* (hiervoor, op bladz. III. u opgedragen) is, om bekwame rekenaars te worden.

Het volgende ter uwer oefeninge:

DANKLIED VAN EEN KIND,

na eene doorgeworstelde ziekte.

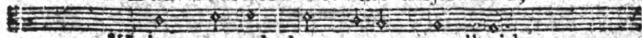
WIJZE, PSALM 42.

Eeuwig, heilig Opperwezen!

Dankbaarheid vervult mijn hart;

'K ben gered door uwe goedheid;

Gij verlostet mij van smart:

Geef, o lieve Vader! mij,

Dat ik altoos dankbaar zij!

U, o God! mijn hart te wijden,

Zal mijn ouders ook verblijden.

GEZANG VAN EEN KIND,

bij een onweder.

WIJZE, GEZ. 52. uit den bundel van
Evangelische gezangen.

'K hoor den schorren donder rollen,

Maar 'k weet ook, dat God het doet,

Daarom ben 'k ook zonder vreezen,

Want Hij is oneindig goed:

Is een kind, door pligtbetrachting,

Welbehaaglijk in zijn oog,

O dan heeft het niets te duchten,

Schoon het dan ook dōndren moog'!

